

ÚJ FORRÁS 2017.10

Dukay Barnabás: Kilenc haikai (versek) 3

Isihara Sintaró: Vonaton (próza) 4

Vasadi Péter: Hosszú séta (vers) 8

Dobai Lili: Liliomos (esszé) 11

Horkay-Hörcher Ferenc: Amikor a világ összeomlott (vers) 17

Teplán Ágnes: „A szenvedés által megigazult szem”

(Péter Ágnes: *William Blake illusztrációi a Jób könyvéhez*) 18

Vörös István: Hermész-szonettek 21

Acsai Roland: A denevér csókja (próza) 24

Murza Tímea: Újhullámos kimonó (Acsai Roland: *Szellemkócsagok*) 28

Villányi G. András: Emlékszem rád, amikor (prózavers-ciklus) 31

Nagy Róbert: A vadonban (kisprózák) 38

Izsó Zita versei 43

Balázs Attila meséi 46

Tinkó Máté: A „Tolnai-gép” súlypontjai (Tolnai Ottó: *Nem könnyű*) 49

Fenyvesi Ottó: Halott vajdaságiakat olvasva (versciklus) 54

Péter János: Téli est (próza) 59

Mohai V. Lajos: Melancholia Nostalgica (prozavers-ciklus) 65

Erdei L. Tamás: Gyémánt (próza) 74

Deák Botond versei 80

Nyerges András: KBP (regényrészlet) 84

Farkas Zsuzsanna: Irodalmunkról a publicisztika tükrében

(Nyerges András: *Színünk és viszályunk. Írások magyar írókról*) 92

Kurdy Fehér János: Kattanás (A WA24 dizájn ikonmeteorológiai és merológiai feltárása) 94

Mark Strand: Rigmus télire (vers) 101

Charles Simic: Ha jó a tél (vers) 102

Chris Green: Karácsonyfavásár (vers) 103

A borítón és a lapzárókon a LÁMPA! és a Fluxus és barátai című kiállítások művei

E SZÁMUNK SZERZŐI:

Acsai Roland költő, író (Bp.), Balázs Attila író (Bp.), Deák Botond költő (Bp.), Dobai Lili író (Bp.), Dukay Barnabás zeneszerző (Bp.), Erdei L. Tamás író (Bp.), Farkas Zsuzsanna kritikus (Bp.), Fenyvesi Ottó költő (Veszprém), Green, Chris költő (Chicago), Horkay-Hörcher Ferenc költőt, esztéta (Bp.), Isihara Sintaró író (Japán), Izsó Zita költő (Bp.), Kurdy Fehér János költő, esztéta (Kosd), Mohai V. Lajos író, irodalomtörténész (Bp.), Murzsa Tímea kritikus (Bp.), Nagy Róbert író (Bp.), Nyerges András író (Bp.), Péter János író (Bakony), Simic, Charles költő (Strafford, USA), Strand, Mark költő (New York), Szilágyi Mihály fordító (Bp.), Teplán Ágnes író, kritikus (Bp.), Tinkó Máté kritikus, költő (Bp.), Vasadi Péter költő (Bp.), Vihar Judit fordító (Bp.), Villányi G. András költő, fordító (Bp.), Vörös István író, költő, fordító (Bp.)

fényes nap, kék ég. csillogószemű válás. hová visz az út?

áramló vizek. bárkában utazó nő. keres valaki.

3

zsurlófűillat. fáradt, koppanó léptek. messze a forrás.

rezgőnyárfasor. susogó, villogó szél. hallod a csöndet?

hulló levelek a régi postaúton. ma nincs üzenet.

harkálykopogás. figyelj! micsoda visszhang. a szívdobogás.

dühöngő orkán rázza az öreg kaput. a lélek üres.

futva, szaladva virágokon taposol. szeretsz valakit?

hideg éjszaka. morog és remeg a föld. telihold ragyog.

k
i
l
e
n
c

h
a
i
k
a
i

Dukay Barnabás

Még ma is sajtó szívvel emlékszem azokra az iszonyatos lökdösődésekre a vonatokon közvetlenül a háború után, pedig minden utazás, helyesebben minden felszállási kísérlet igazi kínszenvedéssel járt.

4 Isihara Sintaró*

VONATON

Elég volt csak a peronról ránézni a közeledő szerelvény körvonalaira, máris tudhatta az ember, mennyire zsúfolt a vonat. Tulajdonképpen szabályos mértani vonalakat kellett volna látni, ehelyett az ablakokon csüngő utasok miatt a vonat mindkét oldala görbe volt. Ahogy ezt a peronon állók észrevették, pánikszerű roham tört ki rajtuk, hiszen fel szerettek volna szállni, s bármennyire is igyekeztek, kísérletük sikertelenül végződött, meg kellett várniuk a következő vonatot.

Mintha a szüzességem veszítettem volna el, amikor először ablakon keresztül szálltam fel a vonatra: egyszerre önbizalomra tettem szert, s mintha ettől váltam volna felnőtté, úgy éreztem, nincs az a feladat, amit ne tudnék megcsinálni. Azt gondoltam, már nem vagyok kislány, hanem férfi.

Olyan időket éltünk akkor, hogy a legkülönbözőbb drámai eseményeknek lehettem szemtanúja a vonaton és azon is túl.

Éppen az állomáson jöttem rá arra, milyen esendő az emberi test. Egyszer, amikor az iskolából hazafelé tartottam, Fudzsiszavában felültem a Tokiót és Kiotót összekötő tókaidói vonatra, majd a következő állomáson, Ófunában szálltam le. Ekkor a vonaton maradt élelmiszerüzér észrevett a peronon egy rendőrt, ijedtében a sínekre ugrott, de abban a pillanatban elgázolta egy tehervonat. A mozdonyvezető nem is láthatta, hogy levágta az élelmiszerüzér fél lábát. A férfi csak csúszott előre, valamit kiáltott, miközben jobb kezében lehasított lábát szorongatta. Ahogy a vonat elindult, mindannyian hibbantán bámultuk a nyomorékot, akitől csupán sínek választottak el, de a férfi ránk se hederített, egyre csak csúszott előre a peronon velünk egy irányban, miközben állandó üvöltése betöltötte az állomást. Miután a szerelvény eltűnt, csönd lett és szinte sóbálványá válva hallhattuk, hogy az állomásparancsnokot hívja:

– Állomásfőnök úr! Állomásfőnök úr! Segítsen rajtam!

Egy vasutas és egy rendőr ugrott oda. De amint a férfi észrevette a rendőrt, ellenkező irányba próbált meg elszökni, s a szemközti vágány felé kúszott, miközben továbbra is levágott lábát szorongatta. Már-már elindultam, de nem mozdult a lábam, mintha a földhöz ragadt volna. Úgy tűnt, testem tisztátalan erő bénította meg. Amikor nagy nehezen sikerült mégis elindulnom, és kezdtem felfelé kaptatni a lépcsőn, hogy átjussak a másik

peronra, ahova a vonatom érkezik, egyszerre kifordult minden a gyomromból. Akkor láttam életemben először különvált emberi testrészt. Sok mindenben volt részem a háború alatt, de ekkor tapasztaltam meg élet és halál ilyen rettentő közelségét.

Nem sokkal ezután ugyanezen a vonaton saját szememmel néztem végig, amint a mellettem álló fiú leesik a vagon alsó pereméről és majd szörnyethal.

Hazafele menet a fudzsizsava állomáson a vonatomra vártam. Csak akkor vettem észre, hogy dugig van, amikor közelebről láttam a szerelvényt, ezért a peron végéhez futottam. Amikor a vonat megállt, a vágányra ugrottam, s elkezdtem futni az utolsó kocsi felé, majd nagy nehezen felléptem a vonat másik oldalán az utolsó előtti vagon alsó peremére. Eleinte a kapaszkodón csüngtem háttal a síneknek, később azonban éreztem, hogy az emberek egymást lökdösik, ezért rájuk szóltam: húzódjanak már beljebb. Eközben még mindig a kapaszkodóba csimpaszkodtam, s az egyik utast, aki háttal volt nekem, egy gyors mozdulattal benyomtam a vagonba. Így végre a kocsi alsó lépcsőfokán sikerült megvetnem a lábam.

Közvetlen a vonat indulása előtt észrevettem egy iskolatársamat, Szonodát, aki Kamakurában lakott. A síneken keresztül futott oda hozzám és mögém kúszott. Ennek csak örülni tudtam, hiszen rettenetesen féltem, így legalább egy ember férközött közém és a vágányok közé. Szonoda arccal felém fordulva a kocsi kapaszkodójába csimpaszkodott. Mindenre elszánt fickó volt: amikor a vonat elindult, karját kinyújtotta, s hátradőlt egészen. A vonat sebességre kapcsolt, mintha az mondaná neki: „Csak kapaszkodj!” Mire Szonoda levette iskolai egyensapkáját, nehogy lefújja róla a szél, s odaadta nekem. Átvettem tőle, de eközben a fiú már csak az egyik kezével kapaszkodott, s így még jobban kihomorított. Ebben a pillanatban a vonat kanyart vett fel, egy kicsit bedőlt, Szonoda pedig fejével a transzformátorszekrényre zuhant. Teste fantasztikus könnyedséggel repült kifelé, néhányszor megperdült a levegőben, majd fennakadt a töltésen. Arccal a murva közé zuhant, aztán időről időre megrándult a teste. Szeme lecsukva, mintha csak elaludt volna. Az egész úgy ment végbe, mint mikor lassított felvételt lát az ember. Lám, ilyen a halál, gondoltam magamban. Mintha egy rugó pattant volna meg bennem, elernyed a testem, úgy éreztem, mintha nem is az enyém volna. A vonat rákapcsolt, én meg a kapaszkodót szorítottam, miközben épp az imént meghalt iskolatársam sapkáját tartottam kezemben, s egyre csak az a gondolat járt az agyamban: nehogy kizuhanjak!

Amint megérkeztünk Ófunába, odarohantam az első vasutashoz és elmondtam neki a történeteket. A fiatalember csak gyürkődte a kezében Szonoda egyensapkáját, miközben képtelen volt felfogni szavaimat.

Ezután megpróbáltam kereket oldani, és ahhoz a vágányhoz futottam, ahol át kellett szállnom. De nem hagyott nyugton a felelősségérzet, félúton visszafordultam. Most semmi iszonyat nem volt bennem attól, hogy az iskolámsam holttestét láttam, egyszerűen csak pocskékul éreztem magam.

6 Az a férfi, aki saját lábát vitte a kezében végül is életben maradt. Amikor azonban Szonoda a vasúti pályára zuhant, a szeme már zárva volt, s felém forduló arcéle különös nyugalmat sugárzott. Minden bizonnyal halott volt.

Amikor megláttam a nyomorékká vált embert, hányás kapott el. Most azonban nem. De az az érzés, mintha egy rugó pattant volna meg bennem, az a levertség és kiüresedés csak nem akart elmúlni. Egy kis idő múlva azt vettem észre magamon, hogy valahogy ideges lettem. Ahogy visszaidézem ezt az esetet, feltételezésem szerint megvolt rá az okom.

Hiszen akkor láttam először, hogyan hal meg egy ember. Úgy éltem meg, mintha nem másé, hanem a saját testem lett volna. Vajon miért is hánytam... Persze fiatal voltam, és gyengeségem azzal magyarázható, hogy megpróbáltam megszabadulni attól az érzéstől, hogy ez velem történt.

Különböben szinte megfoghatatlan, hogy Szonoda, aki lezuhant a vonatról, végül mégis életben maradt. Egy bizonyos idő után újra láttam őt az iskolában. Fejét kötés borította. Tulajdonképpen csodának számított. Bár az átélte megrázkódtatások miatt a fejében valami zavar támadt, és egy idő után már nem járt be az órákra. Aztán valaki azt mesélte, hogy egy másik iskolába tették át. Telt, múlt az idő, s egyszer tanítás után az iskolai sportpályánkon megyei bajnokságot rendeztek két iskola csapata között. Ekkor teljesen váratlanul megláttuk Szonodát.

A labda kirepült az oldalon túlra és a játékosok vitatkozni kezdtek, kié legyen, a bíró erre Szonodának nyújtotta át, ő viszont valamit kiáltott a társainak, messzire dobta, majd futni kezdett. A mellettem ülő fiú is felismerte Szonodát:

– Ni csak, még él! – szólt meglepetten.

„Még él!” – akkoriban nálunk ez a mondás járta, hiszen pontosan tudom, hogy a szomszédomnak fogalma sem volt róla, mi történt Szonodával a vonaton. Számomra azonban teljesen más jelentést nyertek szavai. Természetesen tudtam, hogy Szonoda mi mindenben ment keresztül, mégis az volt az érzésem, hogy egyáltalán nem azt az embert látom viszont, aki többször megperdült a levegőben, aztán pedig a töltésre zuhant. Sokszor eszembe jutott az, hogy ha bennem ilyen erős benyomást hagyott ez az eset, őrá vajon hogyan hathatott...

Forró, párás nyári levegő kavargott a futballpálya felett. Úgy éreztem, mintha kísértet jelent volna meg előttem... Vagy inkább a képzeletem játéka volt az egész.

(Fordította: Vihar Judit)

* **Isihara Sintaró** (sz. 1932) az első nagy műért járó Akutagava-díjat 1951-ben nyeri el *A nap évszaka* című novellájával. Az írás mellett politikával is kezd foglalkozni a Liberális Demokrata Párton belül. Így lesz a japán felsőház tagja, majd nem sokkal később Tokió polgármestere. De továbbra is megjelennek egyes szám első személyben íródott elbeszélései, melyek gyakran a II. világháborúról szólnak. 1996-ban elnyeri a Mainicsi bungakusó különdíját. Itt közölt elbeszélése 1990-ben jelent meg a *Életem sűrűje* (*Vaga dzsinszei no toki no toki*) című kötetében.

7

Új Forrás 2017/10 – Isihara Sintaró: Vonaton

HOSSZÚ SÉTA

Mint jó gyalogos,
hittem a talpaimnak.
Apályra-dagályra érzékeny
vádlik vittek előre.
Vastag bőrtalpakon át is
– már-már a jancsiszögek
közt – feleseltem vissza
kőnek-vasnak, csuszamos
görbületnek; jókat veszekedtünk.

De most mintha csak
iszapban lábalnék.
Sehol semmi tény, igazi,
sarkos, megkalapált, nem-
-löttyögő, jól-beleillik,
semmi guruló, darabos
egy-kettő. Csupa satöbbi,
elnagyolt, szóbeli hápogás.
Barbár, maszatolt kása,
mely még bántani is
gyöngye, gyarló, gyerekes.

... Honnan bugyog elő,
miféle rosszakaratból
ennyi hazug lágyság?
Ígétlen, híg hadarás?
Szózat a káprázatos „sok”-ról,
nyakékről, sokaságról?
Arról, hogy ölni lehet.
Valaki elkiáltja:
Gyertek mind a Ligetbe!

Ott hosszú és szabad az
ének, fájdalommentesen
falhatja föl a kamásnis
az elegáns lúdtalpúakat.
Baktatok arrafelé.
Titokban szippantom be
a részeg dalokat, s el-
pancsolok maradékukkal
az örökéletű sárban.

Oda lehet félni a *Haldokló rabszolgá*hoz és más, a kőből éppen csak kibontott szoborhoz, mert mindenki a *Dávidot* nézi, és fotózza körbe, önarcképpel vagy anélkül, rázoomolva az ágyékra szemből, jobbról, balról, a parittyára hátulról, van választható nézőpont bőségesen. Ez az eredeti az Accadémián, de van két kültéri másolat is, egyik a Michelangelo téren fenn magasan, a San Miniato alatt, a má-

Dobai Lili 11

LILIOMOS

sik a Palazzo Vecchión, a palota bejáratánál. De ha az arcára nézünk, keressük a tekintetét, hiába is, mert máshova koncentrálnak, figyel összpontosít. Évszázadok óta: a győzelemre. Michelangelo meggyőző pontossággal és természetességgel jelenítette meg ezt is az arcon. A bal szeméről volt egy nagyon jó gipszmásolatunk, de eltűnt a költözések lejtőin, dombjain és a „múltak iszapján”. Jó nézni az egészet, egyben. Alulról felfelé, mert magas posztamensen áll. A Bargellóban megnézem a két másik nevezetes *Dávid*-szobrot, Donatellóét és Verocchióét. Mindegyik jó. De Michelangelóé összehasonlíthatatlanul több. Más. Látni a különbséget, amihez nem kell magyarázat.

Botticelli *Annunciáció*ján az Angyal kezében a szépséges fehér lilium. Egy szálnál. Légies az angyalszárnyakkal együtt, ahogy Mária felé nyújtja.

Az jó, ha jó sok van a jóból, a finomból. De hogy ennyiféle! Csak nézem az üvegpult mögött a rengeteg fajta cantuccinit, és azt sem tudom, melyikből kérjek. Kérek a pistáciásból, a mandulásból is, a csokidarabkásokból is, és a csokis tésztaújakból is, és végül mindegyikből egy-egy darabot. Szép, nagy, fehér papírzacskóba szedegeti a fiatal lány, a tömötté vált zacskón felirat: Mercato Centrale Firenze. A karomban tartva vonulok vele végig a piacon, mert megyünk még a zöldségekhez, és friss, zsenge, egészen kis levelű ruccolát is veszünk, a kedvenc nagy pultnál pedig proscuttót, több fajtát, meg sajtokat, csak úgy látványon alapuló rámutatással, hiszen mindegyik finom, meg még ami eszünkben jut, mindenfélét. Száritott vargányát, és olajban paradicsomot, és dinnyét is. Különféle olívaolajakat, és különféle kávékat. Nem tudtam, hogy egyszer ilyen jó dolgom lesz, hogy azt veszek, amit csak akarok. De nem is akarok semmit valójában. Bár azt alig várom, hogy a cantuccinit a reggeli kávémba márthassam. Olasz kávé, toszkán süti, én meg csak nézem a Medici kápolna kupoláját keresztbe tett lábbal a kis erkélyről. Építőművészet. Michelangelo. Bramante. Brunelleschi.

Négy angyali üdvözlés képet rögzít az emlékezetem. Véletlenszerűen. Gábrriel arkangyal Mária előtt térdel éppen leröppenése utáni pillanatban. Érződik a lendület. Fel tudom idézni a részleteket, és azt is, hogy a valóságos festményeken – ellentétben reprodukcióikkal – írás is látszik, az Üdvöz-
12 légyből részletek. Alig észrevehetően, mert a háttérszín és a betűszín ugyanaz, például arany az aranyon. Ahogy Simone Martini és Lippo Memmi aranyalapú oltárképén (1333) az angyal nagy szárnyú, női alak fehér ruhában, és a kezében nem liliomot tart, hanem zöld ágat. A liliomszálak egy vázában vannak közte és Mária között. Szárnyai fehéres-világosak és a szárnyvégeken pávaszemszerű díszítés, szintén világos. És felfelé magasodnak a szárnyai. Ám a váza fölött, a Szentlélek galamb-jelképe körül kis angyalfejek (mintha pufók szárnyas kiscsibékbe lennének befoglalva). Fra Angelico *Angyali üdvözlés*én (1440) a San Marcóban, Gábrriel szárnyán sávosan váltakoznak a színek, bordó, matt-kék, sárga, fehér, halványpiros, a mintázata hasonló a Simone Martini-kép mintázatához: pávaszemhez hasonló és cseppmintához. A szárny felső fele kisebb, a hát vonalának magasságában folytatódik. Az Uffiziben Leonardo Örömhír-hozójának (1472) szárnya madáréra emlékeztet, pihés, tollas, fehéres-sárgás-szürkés-zöldes színű, a formáján is látszik, hogy akár egy felszállás vagy leszállás előtti madár szárnytartása. Botticelli rózsaszínruhás Angyalának (1490) szárnyformája hasonló, de kevésbé naturalisztikus, mint Leonardo festményéé, inkább légies, festői hatáskeresővel törekszik a csoda elhitétetésére.

Fehér liliomszál, ékes liliomszál, ha bármerre is járnál...

Lehet a kő is könnyű. A bronz is. Könnyű hatású. Ha jó a szobor. Amilyen a szárnyaló Merkur-szobor – *Mercurio volante* – ahogy lábujjain, lábujjhegyen áll, kezét magasba nyújtja, mutatóujja felfelé mutat, kecses, légies. Szinte látni azt a képzeletbeli tengelyt, amelyen alulról felfelé kiegyensúlyozódik, pedig előre lendül, nyújtózik felfelé, mintha éppen felszállna, repülne – és ezt nemcsak a sarkára mintázott kis szárnyak jelzik. Bravúros. Évszázadok óta nyúlik, reppen fel a magasba. Lazán, könnyedén. Az Istenek Hírnöke. Hermész. A mitológia és Giambologna szobra szerint.

Kiegyensúlyozódni. Egyensúlyban maradni. Mária igen-jére gondolni. Elfogadni. Ahogy elfogadta a feléje nyújtott liliomot. Fehér mediterrán liliom.

Nézem az Arnót a Ponte Vecchióról, és látom, hogy keskeny, kecses evezős kis sporthajók siklanak ki, mintha az Uffizi alóljönének. Nem nagyon értem, pedig látom, hogy zöld füves kis pihenőrészt is kialakítottak a Képtár alatti partrészen. Kellemes pihenőset. És a kajakok, kenek tényleg az Uffizi alól

jönnek. Mivel van ott egy csónakház is a múkincsek raktára közelében. Alul. Ahová nem jár látogató. Egyetemi evezős klub. Zárt. Pedig szívesen kieveznék onnan. Egyszer. Vannak más zárt terek is. Nagyon megörülök például, hogy a lakással majdnem szemben van egy (volt) Medici-könyvtár. Nézem is a nyitva tartást. Hiába. Nem lehet bemenni, csak ennek és ennek az egyetemnek a tanárai és hallgatói számára. Nem baj. Megyek más-hová. Csak előbb – bánatomban – eszek sok szelet proscuttót és hozzá reszelt parmezán sajtot meg szárított paradicsomot. És friss ruccolát.

13

A Mercato Centrale mellett felállított sátrakban az árusok egyikénél van firenzei-lilomos mintázatú sál is. Sokféle színvariációban. Még majd választanom kell, hogy melyik színűt vegyem meg. Mondjuk az összeset. Vagy majdnem.

Fiesole. Sok villa nagy parkokkal, szobrok, franciásra nyírt sövényla-birintusok, szökőkutak, vagy angolosra hagyott zöldburjánzás. Villa Badia. Nagyon szép a belső udvara, kertje. Igazi reneszánsz. Van könyvtára, faburkolattal, körben fapalcokkal, kettős üvegajtó, olvasgatás közben felnézek, és az egyik toszkán dombról a másakra látok. Kinn a belső kertben kőpadon ülök, meleg a lapja. Az ebédlő terasza is ciprusos dombokra néz, szobrokkal díszített a mellvédje a faragott kőoszlopok felett. Csak nézek, és eszegetem az olívás salátámat. Bogyó csak a tetején van, alatta még sokféle finomság. Nem halok éhen, az biztos. Ebéd után, amíg M a hivatalos ügyeket intézi, még körbejárom a folyosókat, Sok helyen a Mediciek pápai címerének hat darab kissé kidomborodó gömbjét látom. Némelyiknek a legfelső fél-gömbjén megjelenik egy vagy három Medici-liliom is. Az egyetemmé vált villa termeibe is benézek. Elkutatgatnék itt én is. Lenne mit, lenne mivel. De most más dolgom van.

Visszamegyünk az Uffizi folyosóin, szemben a tömeggel, mert a Botticelli-termet a sok ember miatt kihagytuk. Végre tényleg majdnem üres, és lehet a festményeket is látni. Közélről. Viszonylag. Flóra a tavaszban. Szórja virágait, virágos ruhájából. Liliomokat is. Mindenféle szépet. De van az Uffizi-képtár képein különféle állat is, például tengelice Raffaello egyik Madonnás festményén. Tiziano Vénuszáén meg egy kis kutya. Most éppen Leonardo *Hermines hölgyét* is kölcsönkérték Krakkóból. Csupa szépség. Nem lehet csodálkozni Stendhal csodálatán. Még mindig bőven van rá lehetőség.

Giotto színeit fedezem fel és kedvelem meg egyre jobban a Santa Croce kápolnáiban, már nem halványnak látom őket, hanem nagyon is árnyaltnak.

És egyszerűen világosnak. Néhol világítóknak. A pasztell sokszínű árnyalata és árnyalása. Assisiben is csodálatosak ezek a színek. Nem tolakodóak, hanem nagyon visszafogottak légiesek, mintha éppen hogy csak érintenék az anyagot. A világoskékek, világos rózsaszínek, bordók, aranyárgák, és a 14 színek harmóniája. Valahogy egészen más, mint amihez a szemünk szokott. Az erőteljességhez. Giotto színvilága majdnem csak alapszínekből áll, és akár alakjainak felismerhetősége: tiszta, világos, határozott felületek, arcok, mozdulatok. Másik korból, másik síkról ideszállás. Örökervényűen.

Ezeregyedszer is komolyan venni, amit már nem lehetne. És mégis. Mint a mezők lilioma. Egyszerűen lenni a létben. Egyszerűnek lenni. Bízni. Hinni. Nem aggódni. Ráhagyatkozni. A szívre. Ha már oda van beleírva-íródva. Elfogadni. Örömmel. Örömben. Remélni. Bizakodni. Dönteni. Mellette. Mellettem. Egymás mellett.

Jógaórára indulunk, a Brunelleschi-tervezte San Lorenzo bazilikával szemben van a terem. Egy palazzóba megyünk be, és egy nagy reneszánsz teremben tesszük-vesszük-csavargatjuk a testünket. Nem tudom, miért gyorsulunk fel sokszor, de Tess, a jógaoktató-lány nagyon biztató – egyébként egyesült-államokbeli és firenzei olasz a vőlegénye –, az óra végén még gyönyörűséges fehér csipke esküvői ruháját is megmutatja. Szóval ez yoga in American-quick-style. Nem baj. Tess még a fejenállásra is rávesz. Nem is tudtam, hogy még mindig tudok fejen állni. A vérnyomásom is rögtön rendben. Nem kell kávéval felnyomni. Mindezzel együtt nem mondok le a fiorentinós kávémról. Óra után M frissen darálja, főzi, illatos, finom. Ez most teljesen élvezeti kávé, minden haszon és elvárás nélküli. Ülök az erkélyen, beszívom az illatát, nézem a Medici-kápolna tornyát. Felülről. Nem győzők betelni vele, pedig zuhanyozás közben is láthatom, és öltözködés közben is, és este is, mielőtt álomra hajtom a fejem.

Fehér lilionszál, / ugorj a Dunába, / Támaszd meg oldalad / Két arany pálcával, / Meg is mosakodjál, / meg is fésülködjél, / Valakinek szép ingébe' / Meg is törölközzél.

Bacchus vagy Bacco Michelangelo (Buonaroti) szobra a Bargellóban, de most az Uffiziben Caravaggio festményét (cca.1596-1600) nézem, vagy még inkább szemlélgetem a gyümölcskosarat, és képzeletemből előhívom *Gyümölcskosár* című képének látványát (Rómában láttam valóságban, ahogy a *Nárcissus* is), amelyen minden gyümölcs virul, élénkek a színek, frissességet sugall az egész kép. A beállítása is hihetetlenül jó, szemmagasságban

helyezte el a horizontvonalat, amely az asztal pereme is egyben. A *Bacchus*-festményen sötétek a gyümölcsök színei, egészen feketék a szőlőszemek, feketések a szőlőlevelek, a gyümölcsök pedig barnásak, mert romlásnak indultak. Bacchus arca – vagy Caravaggio önarcképe, amelyet tükörből festett meg, vagy egy barátjának portréja – szomorú, holott teste erőt sugárzó. Kioldott és leomló fehér köpenyének kötője szintén fekete, és masnijának közepébe beledugja mutatóujját. Nagyon hangsúlyozott ez a mozdulat, a festmény alsó felének közepére esik. Bizonyára nem nélkülözi a rejtett erotikus utalást. Feketén, fehérén. A másik kezében üvegkehely poharat tart, tele vörös borral, ami megfestve szintén feketés inkább, és rejtvénynek tűnik perspektívája a koncentrikus körökkel ábrázolt folyékonytságot jelezve. Olyan, mintha kifelé döntené a poharat, (nézőt, vendéget) hívó mozdulattal. Mégis valahogy nagyon furcsa ennek a kelyhes pohárnak a megfestése: gyönyörűen pontos a talpa, a pohárszár változatos üvegműves-alakja, a kehelyrész pedig mintha elbizonytalanított lenne. De nem is a pohár, hanem az üvegcancsó, amely visszatükröz egy (szerzői ön)arcképet, ami állítólag a kép megtisztítása után fedeztek fel. Elképzelhető, hogy valamiféle enigmát festett oda Caravaggio, vagyis Michelangelo Merisi. Lehetséges. Bármi.

Új Forrás 2017/10 – Dobai Lili: Lithomos

Gratia plena, dominus tecum ... ora pro nobis... nunc... nunc... nunc... hit et nunc.

A befogadás végső határán túl, már csak letaglóz a sok kép, freskó, szobor, építészeti megoldás. Az egész összkép. Úgy minden. Elhatározom, hogy egy dologra fogok figyelni. Összpontosítok. Egyre. Mégpedig az angyalokra, különös tekintettel az angyalszárnyakra elsősorban az annunciációkon, de a különféle más festményeken is. És némelykor teljesen elképedek. Elképesztenek a festett képek. A festményeken az angyalszárnyak, egészen a szép színes hatalmas szívárványszínezetűektől kezdve a fehér, kék, zöld, színes szárnyúakon, madártollszerűeken keresztül, a már csak jelzészzerű kis piros szárnyacskáig, amelyeket egy kis puttófejre illesztnek, minha golyón lenne két kis jelzés- és tollszerű valami. A legszélsebb eset az, amikor egy „madonna col bambino” témájú festményen, Mária körül ovális keretet adva helyezkednek el, szinte tülekedve a pufók arcok piros szárnyyszerűségekkel, lábai meg szinte tapossák ezeket a kis angyalnak szánt fejeket. Nem is értem. És keresem rá a magyarázatot. És az egész folyamatra: hogyan deformálódnak, minimalizálódnak, komolytalanodnak el a festményeken az angyalábrázolások?

Augusztus elejére kinyílik az árnyékliliom. Illatos, fehér, közepén, ha bele-
szagolok, sárga lesz az orrom hegye. Árnyékliliom-csokor. Az előszoba hű-
vösében, miközben kinn mindent eláraszt a forróság. Napközben. Estefelé
pedig már a nyárvégi fényekkel alkonyodik. Kicsit hűvösödik is. Nyár-
16 utó, őszelő. Tomboló augusztusi várákozás.

Hatalmas méreteivel, meglepő kisebb és nagyobb térbeosztásaival, gyönyörű
alkotásokkal telefestett kápolnáival, belső terében magasan körbevezetett
kis erkélyével – vajon mi célt szolgálhat? – hatalmas kerengőjével a Santa
Croce lenyűgöző. A legdöbbenetesebb azonban a refektóriumban a Vasari
festette *Utolsó vacsora*, amelyen Jézus mintha a hóna alá csapná Jánost.
János már szinte deréktól félig az asztalon fekszik, vagy Jézus ölében: ezt
nem is lehet eldönteni. Ilyet még nem láttam. És pont Vasari festette így, aki
bizonyára tudhatott egyet s mást. Nem hiszek a szememnek. De muszáj.
A restaurálás pontos, nem az túlozta el a jelenetet. Mi is történik itt, milyen
tudás, ismeret, legenda vagy értelmezés van a festményen azon túl, hogy a
kedvenc vagy kedves tanítvány, és az, „akit Jézus szeretett”? Egyszer kiku-
tatnám. Ezt is.

Mennyi mindent kapok, Uram, mi mindent adsz nekem, mielőtt végleg álomra
hajtom a fejem. Szépség, harmónia, csoda, művészet, ritkaságok. Pedig eze-
ket nem kértem, nem vártam. Cselvetésben vagyok. Már nem kérek semmit.
Úgysem számít. És nem számítok semmire. Vagyok ajándékodban. Minden
nap. Igyekszem nem elrontani. Magammal.

Mi az, ami még rajtam múlik, és mi az, ami már nem?

AMIKOR A VILÁG ÖSSZEOMLOTT

A tanácskozás ugyanúgy folyt tovább, mint azelőtt.
Úgy értem, a világ összeomlása előtt, s utána.
A robbanótöltet a belsődöt zúzta szét, másban nem
tett kárt, csak egy képernyőn villódzó üzenet volt.

A gyászmunkát egy palazzo képtárában kezdted el,
festmények gyönyörébe fojtottad fájdalmad, de
hányszor fulladtál bele a vizuális vízözönbe, míg
tetemed az ár partra nem sodorta egy képpár előtt.

A meztelen, szárnyas angyalt hátulról ábrázolta a festő,
ahogy a Szent Családot hegedűszóval vigasztalta,
Mellettük egy magányos képen Bűnbánó Magdolna
siratta bűneit gyöngysora s gyöngyöző kancsója mellett.

A fejhallgató súgta meg a könnycsepp megfejtését,
ahogy az magyarázta el világod összeomlását is:
a nőalak, akit Bűnbánó Magdolnaként vert a bűntudat,
a másik képen Szűzanya, amint a gyermek Jézust óvta.

(Via Giulia, Róma)

„De a fájdalom még nem szerencsétlenség. A szerencsétlenség túl van az isteni pedagógián.”

(Simone Weil)

18 Teplán Ágnes

„A SZENVEDÉS ÁLTAL MEGIGAZULT SZEM”

Péter Ágnes: *William Blake*

illusztrációi a Jób könyvéhez

A kötet borítóján látható metszet a történet eleve- nébe hatol, amint barátai vádló mozdulattal Jób felé mutatnak. Az aggas- tyán csupasz és erőteljes felsőteste felé mutató ujjak között sötét sáv de- reng. A köztük lévő távol- ság fenyegetően szűk.

Felesége Jób mögül kitekint, megérintve annak alkarját. A férfi széttárja kar- ját, tenyerét, míg elkínzott arccal az ég felé mered. Hiszen Jób történetének botránya éppen a látás, a szerencsétlenséggel való szembenézés és végered- ményben az értelmezés krízise. Jób szenvedése monoton gyász, és útja a belső látás felé tart, amelyet Blake ábrázolásában látomásos és rémálmok szakítanak meg. Jóbot először a Sátán, aztán vigasztalói és barátai, végül emberi alakban az Úr is meglátogatja.

Az ószövetségi Jób könyve elbeszéli a gyász monotonitásából kitörő, meg- váltó erejű szembenézést a teremtés szépségével. Jób szenvedése, kétség- beesésében a Megváltóhoz való fordulása, mint folyamatosan áramló ellentétes energiák kölcsönhatása jelenik meg Blake metszetein. Ahogyan Péter Ágnes fogalmaz: „Jób kettős szerepet tölt be a képekből s idézetekből összeállítható elbeszélésben: egyszerre szenvedő egyén, magányos hős, tra- gikus, mártíriumra született ámokfutó, aki a kozmosz mindenható Urával perlekedik, ugyanakkor az ember lényegi természetének és az emberiség egé- szének megtestesítője, szimbólum és eszme.”

Blake első metszetén az Élet fája alatt látható Jób, családja körében. A kép merev harmóniába dermed. Ezt a már-már sterilnek ható nyugalmat dúlja fel az az eufória, amelyet a Sátán megjelenő alakja hoz. A szétáradó erő, amellyel fölbe kerekedik Jób apatikus állapotának, szinte eltereli a figyelmet Jób szenvedéséről, benuultságáról. Azonban az égbolt túlságosan alacsonynak tetszik, és szűknek a számára kiszabott tér. A fiatal, izmos férfitestet pikke- lyek borítják, ijesztően nemtelenné változtatják. Az életerős Sátán és Jób aggasztán testének szembeállítására drámai feszültséget teremt. Ki ez a rej- télyes fiatalember, ki egyáltalán a Sátán? A pikkely motívuma még Jób

rémálmában is visszaköszön. Ez utóbbi metszet kitekint az ószövetségi történetből, mégis szerves részévé válik a metszetsorozatnak. Csillagszerű fehér hajával Ádám levegőben úszó alakja tűnik fel, testére rátekeredik a kígyó, sőt a két test szinte csak a fejekben válik külön. Ez a metszet éppen a *Jóbot szidalmazzák a barátai* című lap után következik. Péter Ágnes 19 értelmezése szerint Szókratész és Jézus alakjával is párhuzamot állít Blake a saját mitológiájában, és ugyanazzal a pátoszformulával ábrázolja a vádlókat. Szókratészt és Jézust is hasonlóképpen bűnösnek tartotta a közösség, habár ártatlanok voltak.

Ez a kitaszítottság látható azokon a metszeteken, amelyeken Jób szerencsétlenné válik, mindenki eltávolodik tőle, sőt ellene fordul. Ám a nevetségesség és a szerencsétlenség Simone Weil szerint adomány, amikor Isten közel hajol hozzánk. Blake tragikusan kirekesztett, megálázott és – mondhatjuk – szerencsétlen életútja emlékeztet Jóbéra. Amikor 1809-ben legjelentősebb munkáiból kiállítás rendezett a londoni Sohóban, s hozzá egy terjedelmes magyarázatokat tartalmazó katalógust fűzött, az arra ellátogató Robert Hunt „egy háborodott elme ömlengéseit” olvasta ki a sorokból. A tavi költők közül Southey és Wordsworth örültnek tartotta, Coleridge viszont levelezése alapján felismerte a zenit Blake alkotásaiban. Blake magát a patmoszi János örökösének vallotta, és saját megszállottságáról bizalmas barátjának e szavakkal vallott: „mögöttünk az idő, a tér tengere háborog és hömpölyög, az, aki leáll, elveszett.”

Péter Ágnes könyvében Blake szülőházától, a londoni gyermekkortól, a rajziskolán át Henry Parsnál, vagy a James Basire-nél folytatott rézmetszői mesterképzésen keresztül, a Képzőművészeti Akadémián töltött évek bemutatásával eljutunk az egyre intenzívebb alkotói évekig, s a betetőzést jelentő Jób-illusztrációkig. A londoni disszenterék és a morva testvérek köréről is részletesen értekezik a könyv. Blake családja mindkét ágon kapcsolódott a 17. századi szakadár protestánsokhoz, akik nem fogadták el az anglikán egyház hittételeit. A teológiai gyökerek felkutatásban szó esik még az 1789-ben megrendezett Swedenborg-konferenciáról, amelynek tételeit aláírásukkal elfogadta William és felesége, Catherine Blake is. Ebben a kontextusban érthetjük meg Blake „látomásos” alkatának, különiségének eredetét.

Az életmű helyszínekre tagolódik. Első korszak: London a „maga rémisztő formáival”, ezt követik a segítő szándékú jó barátok révén Lambethben és Felphamban töltött termékeny esztendőik. A könyv jól átgondolt, gondosan

megtervezett konstrukció, s bizonyos fejezeteihez érdemes külön is visszatérni, különálló egységként is bejárni annak sokrétű hivatkozásokkal felépített, fegyelmezett és logikus érveléssel megalapozott értelmezéseit. Péter

20 Ágnes könyve azzal az aprólékos munkával, amellyel kibontja saját alásponjtját az értelmezések sokféleségében, ahogyan határozottan kiválasztja a számára elfogadható interpretáció útját, sosem helyezve előtérbe saját lenyűgöző éleslátását, tudását, egy építész képzeletével építi újra alkotóelemeiből Blake életművét. A könyv olvasói számíthatnak a részleteket finoman szétszálazó türelemre, alaposságra, fáradhatatlan következetességre, amely nélkül ebben a monumentális építményben eltévednénk. Péter Ágnestől megtanulhatjuk, hogyan érdemes elmélyülten, nagy figyelemmel feldolgozni a rendelkezésre álló szakirodalmat. Munkájában megmutatkozik az irodalomtörténeti, filológusi írásmódnak az a példaértékű alázata, amely azonban nem mond le a saját és a személyes feldolgozásáról, sőt éppen az elrejtettség meggyőző eleganciájával él. Blake Jób-metszeteinek értelmezése így nem válik leegyszerűsítően pszichologizálóvá, hanem felöleli és beláthatóvá teszi a művészettörténeti, teológiai és irodalomtörténeti értelmezések gazdagságát. A blake-i mitológia és a romantika mítosz-kutatásának irányzatait, a 18. századi Jób-értelmezéseket is számba véve közelíti meg Blake illusztrációit, és mutat rá azok eredetiségére.

Külön fejezetet szentel a blake-i krisztológia előzményéinek, majd három korszakot különít el. Péter Ágnes szerint Blake Jézusa az első fázisban forradalmár, ifjú lázadó, a második fázisban mitikus figura, aki szenvedése vállalásával kinyilvánítja azonosulását az emberrel, s a harmadik fázisban válik éppen a Jób-könyvében a „szimbólumalkotás archetipikus formájává”, „az esztétikai szemlélet alanyává és tárgyává”. Krisztus, a megtestesült Úr Jób tükörképeként jelenik meg a metszeteken. Amikor Jób meglátja az Istent, egyúttal önmaga tükörképére tekint. „Mert én tudom, hogy az én megváltóm él, és utoljára az én porom felett megáll.” Jób szenvedése a vajúdas negatívja. Jób kihordja a szenvedését, mielőtt elválik tőle, s ez által szeme megigazul; ez lesz az új élet lehetősége. (*L'Harmattan, Bp., 2017*)

HERMÉSZ-SZONETTEK

26

Ahol nincs érték, ott lesz a vagyon –
nevezheted ezt demagógiának,
és elfutok, mint megriadt vadállat,
nekicsapódtam a nép villanypásztorának,

néhány dolog tiltva vagyon,
a bankárok, miniszterelnökök
öntiszteletükkel nyomnak agyon,
miközben mind rajtunk röhög,

és kirabol, hogyha hagyom,
s hogyha hagyod, téged nagyon,
de közben még leckéztet is,

valamit összehord a gazdaságról.
Azt bevenni mégis cikis.
Hőzöngeni kezd a hazáról.

De van szava Istenről is nekünk,
 magának nem tart meg belőle semmit.
 Ismerteti a világnézetünk,
 de Jézus tetteiből mit se említ.

Hallgat a végső önfeláldozásról,
 hogy másokért kell pusztulni akár.
 Add meg a császárnak, ha rád szól,
 mit tőled elvenni akar! –

így ért félre mindent: de nem hibázhat,
 ha azt hiszi, a császár és az Úr
 őbenne kicsit megtalálható.

Ezért legjobb, ha senki nem tanul
 mástól, csak őtőle, ez az adó,
 mit nagy szerényen megszavaz magának.

Egyiptomi kopt templomok falán az árnyék,
 akár a por, pereg. Rejtett helyek, tévképzetek
 hiánya rám röhög, nevetve vár még.
 A túlvilágra ott bejáratot viszek,

mint hálósákat cipelem magammal,
 mert mindenki csak másutt léphet át oda,
 ahonnan járható a nemlevők hona.
 Egy furcsa dalra mért kéne föltámadni azonnal?

Ha alszol és az jó neked,
 nem kedveled az éneket,
 mi nemlétedből úgy kivet,

repülsz a másvilágból, átrepülsz még
 az életen is visszafele, ismét.
 A feltámadás sohasem vigasztal.

A feltámadás sohasem vigasztal.
Az öröklét depresszió,
nincsen kiút belőle és tavasszal
nem olvad el a hó.

A hó örök, de örök ott a hó,
egymásba beakad a sarkkör
és az egyenlítő.
A változtathatatlanság ha rádtör,

megváltozik az életed, haláloed,
az örömed ma szobrokban találod,
nézed őket és beléjük szeretsz,

a formájuk majdnem tökéletes,
és nem mozognak, de te majd kivárod
a végtelenből jövő végzetet.

Ror fiatal volt, inas, nem kifejezetten magas, de elég jóképű. Étvágyát kiválóan lehetett mondani, szexuális étvágyát nem különben. Pedig nem ma született és nem is tegnap. Ror igazság szerint réges-régen látta meg a nap-

24 Acsai Roland

A DENEVÉR CSÓKJA

világot. Talán nem is ezt a napot, hanem egy másikat, ki tudja, hányszor cserélődtek azóta az égitestek, hányszor jött el a világ vége, hogy minden újra kezdődhessen, mint

tavasszal szokott. Igen, már biztosan kitaláltatok: Ror halhatatlan volt.

Nem isten és nem is angyal. Hanem egy vámpír.

Jelenleg a költő szerepében tetszelgett. Körülbelül egy emberöltőnként lecserélte a személyazonosságát, és új pályát választott. Volt már favágó, tanár, ékszerész, szobafestő, farmer és buszvezető is. Mivel a költészetből nem lehetett megélni, gyerek- és ifjúsági könyveket fordított. Főleg fantasyket. Kedvencei a vámpíros történetek voltak. Ő nem mert volna ilyet írni, mert többet tudott az egész ügyről ahhoz, hogy romantikus történet kerekedjen ki belőle. Az új verseit rendszerint kitette a Facebookra, és számolta a like-okat. Meglehetősen nagy rajongótábora volt, ami főleg nőkből állt. Ez is megerősítette benne azt az elképzelést, hogy a nők valószínűleg többet olvasnak. Újabban egyre több idős hölgy is megjelent az oldalán, és Ror határozottan úgy érezte, hogy a nyugdíjas korosztály előzönlötte az említett közösségi oldalt. Nem mintha ez zavarta volna. Sőt. Ror ugyanis irigyelte őket. Ror hiába volt halhatatlan, nem érezte kereknek az életét. Éppen az előbbi ok miatt. Szeretett volna gyerek lenni, fiatal, középkorú és idős. Szeretett volna vőlegény lenni és férj, majd nagypapa. Elege volt már a halhatatlanságból és a vámpírságból. Valahogy meg akart tőle szabadulni. Ki akart törni az ördögi körből, amit már évszázadok óta magányos bolygóként futott le újra és újra a történelem végtelen és végtelenül üres univerzumában. Ő holdat akart maga köré, és csillagokat.

Mivel tudta, hogy a vámpírságot harapással lehet átadni, támadt egy ötlete. Abban bízott, hogy a dolog visszafelé is működik. Még senki sem próbálta, ezért biztosan nem lehetett kimondani róla, hogy hasztalan megpróbálni. Ehhez nem kellett mást tennie, csak találnia egy hajadont, aki hajlandó őt megharapni, és talán még belé is szeretni. Ha szerencséje van, a harapás halandóvá változtatja. Emberré.

Terve megvalósítására is a Facebookot használta. Rornak ezen az oldalon több vámpír ismerőse volt. Most is megakadt a szeme Havas Krisztina egyik posztján – akit annak idején Hófehéreknek hívtak, és Ror mentette meg az életét egy csókkal, ami után nyomban halhatatlan vámpírrá is változtatta –,

a frissen sült almás pitéjének fotóján. De Ror most nem a vámpírok érdekelték. Néhány évvel ezelőtt bemutatták egy nagyon tehetséges és káprázóan szép színésznőnek, akinek most ráment az oldalára, és megnézte, kapcsolatban van-e. Az egyedülálló volt bejelölve. Ror összedörgölte a tenyerét. Azon tűnődött, mit is írjon neki. Megvan: egy haikut. 25 Az mindig beválik. Rövid és hatásos. Három másodperc alatt megírta a három soros költeményt. Egy vámpírról szólt, aki emberré akar változni. Ror nem tudta megtagadni magát, életrajzi költő volt, aki őszinte, vallomásos lírát művelt. Ez a vers is ilyenre sikeredett. A színész nő válaszolt. Ror megkérdezte tőle, tudnának-e találkozni. Megihatnának valahol egy kávé. A színész nő igent mondott. De egy délelőtti órát akart megjelölni, ami Rornak nem felelt meg, ugyanis bőre túlságosan érzékeny volt a napfényre. Annyira érzékeny, hogy azonnal meggyulladt tőle. Megpróbálkozott néhány százfaktoros, UV-védő napkrémmel, de egyik sem vált be. Nem a vámpíroknak találták ki őket. Végül sikerült megegyezniük a nővel egy esti órában. Remek. Ror annyira izgatott volt, hogy fel sem tűnt neki, hogy már percek óta Katy Perryt hallgat a Youtube-on.

Lehúzott redőnyök mögött ült, és várta, hogy besötétedjen. Kivett a hűtőből egy tasakos vért és megitta. Utána bekapott egy multivitamin tablettát, és súlyozott. Az edzés végén felhívta Golt, a városi vámpírkör vezetőjét, és közölte vele, hogy kilép. Ember lesz belőle. Gol először kedves szóval próbálta lebeszélni, és felhívta a figyelmét a vámpírság előnyeire. Miután mindez hatástalanul pergett le Rorról, fenyegetőzni kezdett. „Allergiás lesz tavasszal a virágporra, és fájni fog a feje a fronttól. Tényleg ezt akarja?!“ Ez volt az a pillanat, amikor Ror udvariasan elköszönt, és kinyomta a mobilt. Elhatározta, hogy Golt letiltja a Facebookon.

Amikor eljött az este, és a város fényei felgyulladtak, Ror kiállt toronyszobájának teraszára és denevérré változott. Kicsit csípős volt még az idő, a fák alig kezdtek még virágozni. Bőrszárnyain felszállt az égre, és a belváros felé repült. Szeretett denevér lenni. Élvezte éles hallását, aminek köszönhetően az ultrahangokat is észlelte. Vidáman cincogva elkapott egy korán ébredt éjjeli pillangót, és repülés közben megette. Alig fejezte be a vacsorát, gyanús hangok ütötték meg nagy, hegyes fülét. Újabb denevérek közeledtek. Ror tudta, hogy nem egyszerű bőregerek. Vámpírok voltak, akik megpróbálták megakadályozni tervét. Két denevér hangját hallotta, de egyelőre nem látta őket, hiába forgatta apró, patkósorrú fejét. A következő pillanatban az egyik ellenséges bőregér az oldalának csapódott. Gol volt az. Ror nekiütközött egy bérház falának. Megszédült, és mint egy fekete, selymes bundájú falevél, az útra hullott. Alig tudott elmászni egy autó kerekei elől. Felkapaszkodott az útpadkára, és a járókelők lábai között a fal mellé osont.

Megpróbált elbújni egy eldobott műanyagpohár mögé, de a két denevér észrevette, és leszállt mellé. Most már felismerte a másikat is. A rettegett Dán volt az, akinek fogait nem csak a halandók, de még a vámpírok is félték. Dán és Gol még Rornál is erősebbek és öregebbek voltak. Ror oldalába martak, aki felvisított, mint egy sebesült egér. Amikor felnézett, Ror észrevett egy nyitott ajtót. Vastag fából készült, és tömjénillat szivárgott ki mögüle. Egy templom volt. Ror nem sokat járt templomba. Valójában még sohasem tette be a lábát. A vámpírok nem igazán mertek belépni isten hajlékába. Attól tartottak, hogy hamuvá égnek, de Rornak nem volt más választása. Bevonszolta magát a templomba, és maga után húzta oldalába kapaszkodó ellenfeleit.

Amikor beértek, és meghallották az orgona hangját, Gol és a Dán hirtelen elengedték, és rémülten körbenéztek. Keresztek, oltárok, gyertyák, szentelők. Ezután különös dolog történt. Mielőtt kettőt pislogtak volna, hamuvá égtek, és nem maradt más belőlük két apró, szürke és tisztátalan kupacon kívül.

Nem az volt a különös, hogy ők hamuvá égtek, hanem az, hogy Rornak semmi baja nem lett.

Végignézett magán. Oldala vérzett, és bőrszárnya cafatokban lógott, de ezek a harc eredményei voltak. Mitől volt más, mint pórul járt társai? A kérdésére nem kapott választ, és nem volt rá ideje, hogy tovább tűnődjön rajta.

Ror kimászott a templomból, és emberré változott. Nem törődött azzal, hogy ki látja, és ki nem. Aztán futni kezdett, és meg sem állt a Jégbüféig, ahol a színésznővel, akit Meának hívtak, megbeszélték a találkozót.

– Mi történt veled? – nézett végig szakadt farmerén és bőrkabátján a nő.

– Ellenőrökkel találkoztam a metrón – vigyorgott Ror.

– Te sem szoktál lyukasztani?

– Nem nagyon. Csak nyakakat – vallotta be, és mivel tudta, hogy felesleges lenne titkolózni, elmondott mindent a színésznőnek, azt is, hogy denevér formában megküzdött a egykori fajtársaival.

– Szóval azt szeretnéd, hogy megharapjalak, emberré változtassalak, és beléd szeressek?

Ror bólintott és a tejeskávéjába kortyolt.

– Nem sajnálsz a halhatatlanságot? – nézett rá a nő.

– Van másfajta halhatatlanság is, ami sokkal tisztább, mint az enyém volt.

– A szerelemre gondolsz?

– Lehetne gyerekünk is – kockáztatta meg Ror.

– Még soha nem hallottam ekkora őrültséget – mérte végig ismét a nő, de Ror szemén egyből látta, hogy nem hazudik. Az igazat mondja, mint a vallomásos költők általában.

- Nem kéne először randiznunk, meg ilyesmi? Elmehetnénk moziba.
- Majd utána. Most át kell változtatnod.
- Akkor legalább mondd el, milyen lett volna, ha randizunk!
- Rendben. A találkozónk után másfél hétre eltűnnél. Aztán

újra rád írok, és kikísérlek a vonathoz, amivel vidékre utazol. Adtam volna egyet a legújabb könyvemből. Miután visszajössz, elmentünk volna libegőzni, és sokat nevetünk. Másnap moziba viszlek. Elmegyek egy darabodra, és megnézem. Utána hazakísérlek. Néhány nap múlva egy franciás bár előtt megengeded, hogy megöleljelek, és te visszaölelsz. Aztán másodszor is megnézem ugyanazt a darabot, és utána csókollak meg először.

- Ilyen lett volna?
- Nagy vonalakban.
- Azt akarod, hogy megcsókoljalak? Nem fog fájni, ha megharaplak? – nézett a süteményére Mea.
- Majd kicsit harapsz.
- De...
- Színésznő vagy, simán el tudod játszani azt is, hogy vámpír vagy.

- Még soha nem csókolóztam egy denevérral...
- Már nem vagyok denevér.

Ror arca közeledni kezdett a nőéhez. Mea nem rántotta el a fejét. Ahogy Ror arca közeledett hozzá, mint egy lassított felvételen, fokozatosan leeresztette a szempilláit. Ror is lehunyta szemét az utolsó pillanatban, de hiába csukta be, tudta, hogy csak most fog kinyílni igazán. Ror megcsókolta a színésznőt, és a színésznő viszonozta. Nagyon jól csókolt. Mea ajkai Ror arcáról a nyakára vándoroltak. A vámpír úgy érezte, mintha megállt volna az idő. A harapás előtti pillanatok mindig végtelen hosszúvá terebélyesedtek. Szivacsként magukba szívták mindent. Meának puha és nedves szája volt, mintha egy gerezd őszibarackot húzott volna végig a férfi bőrén, de a következő pillanatban apró gyöngyfogai felkarcolták Ror nyakát. Csak egyetlen csepp vér szivárgott elő. Vörös volt, mint a rubin. Megcsillantak rajta a neonlámpák.

Ror szájának más íze lett. Más illatokat érzett. Hirtelen nagyon erősnek és nagyon gyengének érezte magát. Közösséget érzett az utcai járókelőkkel, és a fák ágai között alvó madarakkal, és magukkal a fákkal is, vagyis az egész étellel. Aztán megértette. Ember lett és innen kezdve gyengeségében lesz az ereje. Esendőségében az állhatatossága. A múlandóságában az állandósága. Ror szerelmes lett.

Először hosszú életében.

A *Szellemkócsagok* szorosan illeszkedik Acsai Roland korábbi műveinek világába. A friss könyv is erősen kötődik az ázsiai kultúrkörhöz, azonban egyedi módon kombinálja, öltözteti modern köntösbe annak bizonyos elemeit.

28 Murzsa Tímea

ÚJHULLÁMOS KIMONÓ

Acsai Roland: *Szellemkócsagok*

A természettel való elemi kapcsolat ezúttal az állatokon keresztül mutatkozik meg, közülük is kiemelt szerepet kapnak a madarak. Ez már a cikluscímeken is látható (az öt közül kettő a következő címetek kapja: *Az emlékek*

kel keresztezett kanári, Súlyomregény), de számos verscímbe is beemeli őket a szerző (*A kék vércse, A méhészmadár, A csalogány* stb.). Azonban az írások nem pusztán az állatok egyszerű megfigyeléséből állnak. Viselkedésük, sőt, maga a létük az univerzum működését modellezi le. Acsai világában minden létező magában hordozza az egész világot: „Tollas fülesbagoly-fióka / Szemlél bennünket, kíváncsian / Forgatja nagy feje glóbuszát. // Sárga szemének teleholdjaival / Néz minket, // A beeső fénypázmában / Porszemek húznak apró fénycsóvákat, / Mint augusztusi hullócsillagok, / Egy Perseida-meteorraj.” (*Világtengely*). A madarak kiemelése pedig tökéletesen illeszkedik ehhez a gondolathoz. Hiszen a madár, s vele együtt a tojás motívuma megidézi a „világtojást”, mely számos nép eredettörténetében megjelenik, a finntől kezdve a suméron keresztül egészen a japánig. A japán kultúrkörben a világtojásban egyszerre van jelen a jin és a jang, a női és a férfi minőség. Mikor széttörik, akkor jön létre az ég és a föld, a férfi és a nő. Azonban nagyon fontos kiemelni, hogy a „világtojás nem a teljes megnyilvánultság állapotában lévő kozmosz megjelenítése, hanem azé, amelyből a kozmosz kibontakozása beteljesedik” (René Guénon: *A szív és a világtojás*, ford. Parragh Mónika). Tehát folyamatosan mozgásban lévő egész, születés és újjászületés körforgásában: „Mekkora kitartással ül kavics-fészken – / Alatta csírázó tojások. Mint egy kizöldülő búzaföld. / Ahány tojás, annyi bolygó / És mindnek ő a Napja, / Ez a súlyomtojó.” (*A súlyom húsvétja*).

A világ univerzális együttlúktetése, párhuzamai legevidensebben *Az éjszaka olajszenyveződése* című versben válnak láthatóvá: „Jegesmedve úszik a jégtáblák között, / Nyakában bocsával – // Úszik a tenger nyakában a jegesmedvével, / Úszik a föld nyakában a tengerrel, / Úszik a galaxis nyakában a Földdel, / Úszik a mindenség nyakában a galaxissal, // És úszik a semmi / Nyakában a mindenséggel”. Állandó mozgás és összeolvadás jellemzi a költeményeket. Ezt segítik elő az ismétlődő motívumok is: a szempilla, a fűszál, a már emlegetett tojás, és még sorolhatnánk. Azonban fontos kiemelniük,

hogy nem szimbólumokról vagy allegóriákról beszélünk. A teremtett világban a dolgok nem hasonlítanak egymásra vagy emlékeztetnek a másakra, hanem azonosak egymással. Egylényegű a fa, a föld, a kozmosz, a bolygók, az állatok és az emberek. Mintha az idősíkok is egyszerre működnének, és az ősök szelleme ott lebegne utódaikkal: „Körülöttük bütykös nádlábai- 29
kon / Óriási kócsagok állnak, még az / Apánál is nagyobbak. Egy egész / Csapat – maga a nádas. // A lábuk nád, testük levegő, / És tolluk a szél. Az ősök / Szellemei, amiket még / A kócsagok sem ismernek fel –” (*Szellemkócsagok*).

Azonban nemcsak a tradícióba kapcsolódik be a *Szellemkócsagok*. Egy nagyon is új műfajhoz, az ökológiai science-fictionhöz is szoros szálak fűzik. Ez a műfaj olyan történetekkel dolgozik, melyek fő kiindulópontja valamilyen ökológiai katasztrófa. Már *A legelő* című nyitó vers is implikál egy-két erre emlékeztető elemet: „A legelőt a bíbicek furcsa úrhangjai / Egészen földöntúlivá / Varázsolják, / Egy holdkráterben költenek –”. A korábban már idézett *Az éjszaka olajszenyveződése* című vers utolsó sora is felkínálja az ökokritikai olvasatot: „De a jegesmedvék erről mit sem tudnak. // Fejük fölött / Az éjszaka olajszenyveződése / Lassan szétárad az ég vizén, / És fuldokolni kezd benne a Nagymedve / Csillagkép a Kismedvéjével.” A természet öröktől fogott világa, és a mesterséges, ember teremtette gépi világ összekapcsolódik az olyan innovatív szókapcsolatokban, mint az „infrakamera Isten-szeme” (*A sólyom a fészken ül*), vagy az ehhez hasonló mondatokban: „A gyík néhány perccel ezelőtt még / Az éjjel lemerült napelemeit töltötte / Fel a réten, egy kövön hasalva.” (*A sólyom és a gyík*). De ezek a kapcsolódások mindig kapnak valami baljós felhangot: az állatok szabadságát, biztonságát veszi el a technika. Ezt a világvégi hangulatot *Az állatok kitelepítése* című vers idézi meg a legerőteljesebben. Az öko-sci-fi egyébként konkrétan is megidéződik a kötetben: a „*Néma menekülés*” vers címe utalás Douglas Trumbull öko sci-fijére, a *Silent Runningra*.

A legfinomabb ecset és a *Végtelen* című ciklusok az előbbiekhöz képest sokkal hagyományosabb verseket tartalmaznak. Előbbi az apa-lánya kapcsolatot, illetve az emlékezést tematizálja, természetesen szorosan összekapcsolva a természettel, utóbbi pedig szerelmesverseket tartalmaz, melyeknek központi eleme az egyé válás. Fontos kiemelni a kötet utolsó részét, mely nem egy versciklus, hanem egy dráma, *az Esumi és Asao*, mely a tradicionális japán nó-drámát öltözteti modern köntösbe. A művet Kalmár Ákos rendezésében a Ziggurat Project vitte színre és nyert vele megosztott fődíjat az RS9 Színház OFF fesztiválján. A tradicionális japán színházi műfajban megírt szöveg a klasszikus témavilágot is követi: a démon vagy szellem, aki a konfliktus

fő okozója, itt a Bambuszliget boszorkánya lesz. A kötetben egy szívcsere jelzi a két egyén összeolvadását, tökéletes felcserélhetőségét. A motívum rímeli a kötet egyik alap gondolatára: „Így kötődik össze minden mindennel”.

30 A szív motívuma egyébként a keleti filozófiában szintén kapcsolódik a már emlegetett világotjához.

Acsai Roland *Szellemkőcsagok* című kötete egyéni hangú mű, mely érti és használja a tradíciót, ugyanakkor képes azt összekapcsolni a modernitással. Az így létrejövő költészet egyszerre tudja megszólaltatni és megszólítani a múltat és a jövőt, ez pedig nem kis teljesítmény. (*L'Harmattan, Bp., 2017*)

erdei túráinkon le-leguggoltál pisilni

eleinte nehezen szedted hozzá magad össze... sokáig kémleltél körbe-körbe,
biztosan nem lát-e senki...

végül csak elszántad ma-
gad, szerettelek nézni,
hallatszott a csörgő fale-
velekkel játszó, csorgó
magas hang is

Villányi G. András 31

EMLÉKSZEM RÁD, AMIKOR

(N.Á.-Csigának)

csorgás minden: csorog-
nak erek, kutak, csapok;

eső csorog most is a kertben; az idő léptéke csorgás, amint tovacsobog semmi
a semmibe, átfordul önmagában

ezt a tör-tén-he-tet-len történetet véljük milliárd formában ki-és átszíneze
„látni”, sőt „megélni” (persze a lehetséges színskálához mérten csaknem fe-
kete-fehérben...)

most is folyamatosan csorog, mintha folya-folya, de sosem érkezne meg
az eső; kibújik a felhőkből a nap, veri feleségét az ördög

az én szerelmem is csorgatott, majd felnézett rosszállón, hogy ismét fényké-
peztem

emlékszem, amikor az erdőből hazafelé megálltunk a hosszan elnyúló sáv-
tölgyesben, ami elválasztja a hatalmas rétet a távoli panorámától, kerestünk
egy fát, hogy mélyen alányúló ágaiba ölelje szeretkezésünket

emlékszem rád, amikor komoly arccal dödöllét sütöttél, általában minden
munkát ünnepélyesen komoly arccal végeztél

emlékszem, amikor Kercaszomoron az „ifjúsági szálló” közös konyhácskájá-
ban főzögettünk elbeszélgetve Ádámmal, majd borozgattunk és egyszerűen
összebarátkoztunk vele

emlékszem, mikor Moravske Toplicén áztunk a forró, bitumenszagú vízben,
mennyire igyekeztél kis tested megmozgatni, különösen fájós derekad

emlékszem, amikor túl a templomon bekerekeztünk az erdőbe, nem mertél felmászni a magaslesre, pedig szerettem volna szeretkezni veled akkor, a fák lombjának magasságában, a földtől kicsit elszakadtan

32 emlékszem, amikor felsétáltunk a Villa Negráig, elmentünk a tóig, majd messzebb az erdőbe, ettünk pisztrángot, hiszen a pisztrángevés a Szalajka-völgyben kihagyhatatlan, mert rítus és rítusokat *sem szabad* ölni

emlékszem, amikor Rodin kastélyparkjában falatoztunk, padon ettük a Rue Marchén a tejpultnál vásárolt hegyi sajtot, sötétre sült bagettel (a franciák úgy hurcolják bagettjüket, ahogy az angolok az esernyőt) ittunk hozzá bordeaux-it, a talpas üveg poharat – illőt borhoz, alkalomhoz – hátizsákban hordtam, a szeleteléshez, dugóhúzáshoz és a falatok porciózásához elmaradhatatlanul kísért a szarvasos swiss army knife

emlékszem, amikor egyeurós rózsaszín strandpapucsot vettünk neked Barcelonában, s ahogy a tapasz-falatkákkal ismerkedett nyelved, szájad, sőt nemcsak tágra nyílt tekinteted, hanem egész testtartásod is

amikor bűvárszemüvegben úgy lebegtél a part mentén, mintha vízi hullát imitálnál; sosem mertél eltávolodni a mélyvízhez

amikor Ágasváron belaktuk a kuckószobácskát, mécses világított az ablakban, a tűz fénye a vaskályha nyitott ajtaján át szökött táncolni bőrödig

amikor bezárkóztunk a közös fürdőbe, és a zuhany forró csobogása alatt szerelmeskedtünk; a vizet tölgyhasábok forralták a vén vaskályhában, és bőrünk boldogan érezte e *forróság* különleges minőségét: a fák tüzelte vizét

emlékszem, amikor a falusi téli hajnalokon felkeltél, hogy a havas hátsó kerten vágj át a buszmegállóig, távol a mindenünnét leskelődő sunyi tekintektől, hogy eljuss a messzi városba tanuló vezetni; sosem láttalak elmenni ilyenkor, még ágyban voltam, leengedett redőny takarása mögött

így, lehunytt szemmel emlékszem, amint kapucnid szemig lehúzva, mély hóban iparkodsz, át hosszú gyümölcsösünkön, majd a szántón keresztbe, el a buszmegállóig

emlékszem, mennyire szeretted a házikó nyújtotta biztonságban a zord időjárást, ilyenkor félénk örömmel szoktad mondani: „most kisállat vagyok” – engem pedig előtött a derű, hogy a magam építgette fészekkel biztonságot nyújthatok neked

33

emlékszem, amint baktatsz – újra a hóban – a kicsi, magad eszkábálta táblácskával németet tanítani a haldokló község gonoszán örömtelen faluházába

a németórára, bár kezdő volt, akár fél napot is készültél, szerettem benned az elszántságot, bár világos, hogy ma nem ilyen lelkületen nyugszik a „győzelemre” ítélték világnézete

emlékszem, amikor megkérdezted „megdugsz itt a kertben?” s a kaszaköszőrűlő padon ölembe ültél

télen sokat fáztunk, a hideg még a szerelmi vágyat is kimarta belőlünk

amikor terroristának tűnő maszk védelmében, alatta bizonyára halálosan komoly arccal a bognárműhely előtt sarokcsiszolóztál, s énaodaosontam észrevétlen áramtalanítani – csak roppant nehézkesen tudtál felmerülni a csodálkozás hullámaiból és tudatosítani, hogy e felfoghatatlan és megemészthetetlen eseménynek én voltam az ügynöke

emlékszem rád, amikor a pincelejárat és a bognár tetőzetét javígtattad: földemet ácsoltál, cserepet raktál

élénken látlak, amint délutánonként elkerekezel Kápolnára Olga nénihez tejjért, zöldségért, gyakran a diófa alatti kispad felől nézlek, és gyengéd szeretet hullámai áradnak bennem szét, látva messzeségbe csorgó, elfogyó alakod

vajon a szeretet érzését miért váltja ki inkább a távolodás, mint a közeledés

ismét a kispad a diófa alatt: leendő portánkon itt ültünk először le, miután megláttuk az „eladó” feliratot és betolakodva izgatottan végigvizslattuk a lakatlan birtokot

csorgás minden: az összes alak és esemény elfogyó távolodása

amikor a Family Frost-fagyira várakoztunk (szombat, késő délután lévén épp végigtülköli a falut a sárga kocsi) most ezt felidézve fagyaltot veszek a tömzsi szakállas embertől, aki Húsvétkor meglocsolt téged

34 emlékszem, hogy mindig, mindenből picit és keveset vásároltál, mintha féltél volna a mennyiségtől: a túlzástól, a bőségtől általában

emlékszem mennyire ízlett Párizsban a habcsók, nem messze a Pigalle-tól, valamelyik sarkon, lefelé a Montmarte-lejtő alján, ég tudja, eljut-e valamelyikünk valaha ebbe a confiserie-be

emlékszem tekintetemben az izgalomra, ahogy bármely városban, országban gyönyörködtél a pékek kirakataiban, s vágyadra, hogy kicsit belekóstolj mindenbe, ám jószerével ellenálltál, és mikor kóstolásra került sor, végül mindig csak egyet kértél és ízleltél meg

2008-ban születésnapunkon órákig őgyelegtünk délelőtt a montparnasse-i temetőben, a halál szoborvirágos kertjében születésünket ünnepeltük, mielőtt betértünk a pékhez, amelyet már a temető előtt kinéztél magadnak

Budapesten eleinte – lassan pestiesedő fruskaként – kedvenced a Prima Pék volt, közel a Margit hídhoz; ekkor kezdtelek Csiga Péknek nevezni

először Macskacsigának hívtalak, aztán elmaradt a macska, bizonyára azért, mert inkább csigának tűntél, mint macskának; vagy lehetséges-e, hogy elhibáztam, és a láthatatlan lényeges helyett a látható lényegtelen szolgáltam meg

kezdetek: minden új és más, mint amihez szoktál; mondtad: szeretsz velem lenni, mert sokat lehet nevetni, ám mosolyunk apránként átúszott a szomoruság grimaszába

lassacskán, fokozatosan táguló körökben vetted nyakadba a várost és kezded felfedezni környékeit

minden valamire való városnak számtalan arca van, te az egyszerűbb, kevésbé sminkelt profilját kedvelted: a nyóckert jobban Újlipótvárosnál, s benne a Bródy Sándor utcát (az általad felfedezett kisvendéglővel, ahol gyakorta kértél cézárt, míg én bécsi szeletet uborkasalátával)

vajon merre járkáltál legszívesebben magányos csavargásaidon

még Újlipótvárosban vagyunk, polgárabb díszletek közül indulsz a Príma Pék-hez, vagy angolórára a Mammut irányába, talán innét jártál németet tanítani a Soroksári útra 35

emlékszem – szűz kéz! – Taksonyban mindünk közt te lőtted légpisztollyal a legtöbb kört, előtte a holtágon kenuztunk

mielőtt a sörétes puskát elsütötted, esedezve mondtad a koronglőtéren: „Kandúr, én annyira félek.” Bogdásán lehetett 2010 telén

a lét szüntelen csorgás, hisz elfolyik, miként minden pillanat azonnal másikba lohad: mintha lett volna és már nincs

hogyan létezhetnék bármi, ha a világot úgy alkották, hogy folyását szüntelen önmegsemmisülés tartja fenn; gondolható-e, vagy mondható ilyenre, hogy „folyamatos” vagy „fenntartható”

mégis, inkább lehettél macska, nem csiga: néhai nagymamád is fehér macskát horgolt neked, a Macskit

biztos nem véletlen, hogy minden fontosabb útra magaddal vitted, amikor ötvenedik születésnapomra, épp huszonnyolc lettél – hiszen egy napon születtünk – kiloptalak Párizsba, *Macskit* elrejtettem, hogy hotelszobánkban a Monmartre-hoz közel reggel párnádon találđ ébredéskor

emlékszem, amikor egy mátrai túrán annyira megjárattalak, hogy magam kezdtem aggódni, gyöngé derekad és pihe csontocskáid miatt féltettelek; valahol a Parádra vezető országúton lukadtunk ki tévelygésemből

sűrűn gondolok Bázakerettyére: Dobri felé gyakorta elhajtok a letenyei keresztelkedésnél, ahol jobbra Kerettyére, balra Lenti felé ágazik az út

emlékszel-e a kerettyei ármányos macskára, amelyik *felvezette* a tyúkól irányába a görényt, vajon kapott-e részt a zsákmányból

vagy amikor a budafai arborétumban annyi szamócat találtunk, hogy már-már émelyedésig lakmározunk belőle

hogy hekket ettünk a kerettyei strandon, amiképp szinte mindenütt, ha víznél jártunk: Ábrahámhegyen, Tihanyban, Sajkodon, Füreden, és ki tudja merre még

36 vagy a halászlére Pakson és ZEG-en a csárdában; egykor el-elkerekkez-tünk biciklivel a Ladik utcába is jó halászléért; a kis kertvendéglő, a Ladik is megszűnt, emlékszel-e rá

vagy a paksi rántott pontyszeletre, amin a panírozás zománckemény volt, de zsemlemorzsa és tojás nélkül – savanyú erős paprikával, kenyérrrel, hosszúlépéssel kísértük; ízének titka biztosan abban rejlett, hogy disznózsírban sü-tötték, nem agyonégett olajban

emlékszem Salföldre, a repkény futotta romra, az első FIN-re 2005-ben – ek-korra már veled; száz és száz papírzacskó-lampion mécsese pislákol emlékeim ösvényei mentén

a siklóra: pontban 10.00-kor mindig megjelent ugyanott, a bánya tavi nádas parányi rejtett öblében

fürdőzéseinkre, meztelenkedésre, játékra széllel, nappal és homokkal, em-lékszel-e még

így jártuk, éltük Pestet, Budát, Baranyát, Hevest, Zalát, Barcelonát, Párizst, Fortalezát és Korcsulát

végül Magyarföldre kerültünk – (a remény is elfárad e névben)

mégis, szép itt és jó, örvendezem, hogy ücsöröghetek a verandán, magába ölel a súlyuló est, amint a madár és rovarhangok az eső csorgásával elmo-sódnak, ahogy gondolataim és az emlékfolyam sodra is elapad

lassan elül az eső

megtanultál borban, borral és borosan gondolkodni: a világot ily módon, ebben a megjelenésében is érzékelni, kóstolgatni

közben a magános eperfa millió pergő esőcseppecskéje gondoltatja velem, hogy a világot álságosan teremtették: nemléthez sokra formálták, ám kevésre a létezéshez

csepeg, csorog, olvad minden: entrópiában mállik

ám önmegtagadásával a magát kiürítő entrópia újratöltődést teremt, saját pozitív Janus-arcát

37

ekként új csalódást, reménytelenséget kelt a semmiben is, amely ily módon nem kínálhatja valódi kilépés enyhületét a múlandóság óceánjából, inkább reteszt lakatol a KIJÁRATRA

az egyetemes távolodás csorgó, süppedő kertjében jegyeztem le emlékeink némelyikét, dacolva múlásukkal, miképp a tiédde, magaméval és mindenével

elállt az eső is.

(2012-13)

A VADONBAN

Anyám magas, izmos nő
volt, fekete göndör haja a
válláig ért, arca szikár
volt, mindig napbarnított.

Nem sminkelte magát, nem hordott ékszereket, praktikus ruhákban járt. Tisztán emlékszem arra a napra, amikor először elvitt magával futni. A három évvel idősebb bátyám ekkor vált le, ettől kezdve ő már magányosan edzett. Március volt, hétéves voltam.

Puha erdei talaj, rügyező fák, madáracsicsergés.

Négy kilométer volt kitűzve, de én már az első kilométer után ledobtam magam a földre.

Anyám először csak villantott a szemével, majd húzott-vonszolt, végül már kiabált.

A következő kilométer egy leégett fenyvesen vezetett át.

Ekkor már alig kaptam levegőt, szúrt a szívem, fájtak az izmaim. Végső elkeseredésemben a sírást is bevettem. Zengett az erdő, de nem tudtam hatni vele. Végül nagy nehezen bevánszorogtam a célba. Az anyám rám mosolygott, szoroson átölelt és megcsókolt. Másnap kezdődött minden előlről.

De ahogy teltek a hetek, egyre ritkultak a nyafogások, sűrűsödtek az ölelések és a csókok.

Futás közben a tekintetem folyton anyám lábára tapadt, ráhangolódtam a tempójára, felvettem a stílusát, sőt a légzésének ritmusát. Elmosódott körülöttünk a világ, nem volt többé én meg ő, csak mi.

Amikor kezdtem magabiztossá válni, megduplázta a távot. A célja az volt, hogy a nyárra készen álljak az országúti futóversenyekre.

Teltek-múltak az évek, tízéves lettem.

A nyári versenynaptár kihagyhatatlan állomása volt Kanizsa, az egykori Jugoszláviában.

Az első nap programja a 3,6 kilométeres tiszai úszás volt.

Ebben a számban én korábban nem indultam, de anyám úgy gondolta, már elég jól úszok, így nem fogok a hömpölygő, vad Tiszától megretteni. Megrettentem.

A folyó megáradt a júliusi esőktől, és fákat, gallyakat sodort, és a gallyak közt szemetet. A versenyt végül nem fűjták le, de volt, aki nem mert beleugrani a kavargó, iszapos vízbe, nekem ugranom kellett.

Úgy úsztak körülünk a rönkök, mint a krokodilok; gyakran csak egy pillantást vetettek a zsákmányra, majd komótosan eltűntek az örvényben, hogy a legváratlanabban bukkanjanak elő. A folyásiránnyal megegyezően úsztunk, így a hátamba vártam a támadást. Az anyám ezért maga elé küldött, és a testével fedezett. Minden harmadik karcsapásával gyengéden hozzáért a lábamhoz, hogy érezzem, ott van velem. 39

Másnap következett a 14 kilométeres futás.

Forró aszfalt, végtelen tarló, sehol egy árnyékot adó fa, néma táj.

Frissítőtől frissítőig vánszorogtunk.

A távolban lassan feltűnt Kanizsa elmosódott, remegő képe. Még jó pár kilométer volt hátra.

Anyám elkezdett leszakadni. Többször bevártam, de ő csak biztatott; menjek, ne törődjek vele, nagyon ügyes vagyok, majd a célban találkozunk. Nem hallgattam rá. Mögé húzódtam.

Átfutottunk a síneken, majd felkapaszzkodtunk a várost védő gátra, és ekkor a tarlók felől meleg szél csapott az arcunkba. Az anyám elkezdte kapkodni a levegőt. Elé vágtam, hogy fogjam a szelet. Visszanéztem rá, de nem tudtam elkapni a tekintetét. A fogát összeszorította, a kezét szorosan ökölbe zárta, szinte éreztem, ahogy a körmét a saját húsába vájja.

Elkaptam a jobb kezét és próbáltam húzni.

– Tarts ki, anya, nincs sok hátra!

Visszaszorított, majd ernyedten elengedett.

Sírni kezdtem.

– Anya, hogy segítek!?

Megállt. Nagy levegőt vett:

– Győzz le!

A vadonban

Ahogy kapaszkodtunk a folyó völgyből a hágó felé, a sűrű erdők ritkulni kezdtek, a tisztások egyre növekedtek. Július volt, a réteken tengernyi virág, kékek, fehérek, sárgák, és a virágok között szákszámra zümmögtek a kolibrik. Ahogy a bátyámmal haladtunk felfelé, színes ruháinkban, hátizsákjainkkal, a kolibrik odaröppentek, körbecikáztak minket, meg-megállva a levegőben, majd elillantak a távolba. Délelőtt volt, sütött a nap, nyári szellő fújdogált.

Később a réteket sziklás omladékok váltották, a magas fákat pedig csenevész fenyők.

Majd az omladékok szakadékká mélyültek, és a hegygerinc 8-10 méteresre szűkült. Aznap nem láttunk embert, ám a távolban egyszer csak feltűnt előttünk egy magányos alak. Lassan haladt, nem állt meg pihenni, csak menetelt előre. Amikor fokozatosan beértük, észrevettük, hogy egy lány az.

Tíz perc múlva már a hátizsákjára kitéző vadonengedélyét betűzgettem. Egy hétre szólt, bárhol felverhető szálláshellyel, szabad tűzgyújtási lehetőséggel tízezer láb tengerszint feletti magasságig.

A negyedik napját töltötte a vadonban, önmagával alkotva csapatot.

Tenzing Norgay hátizsákja volt, azon belül is a cég csúcsterméke, a Chomolungma, a világ talán legromdább, de mindenképpen legjobb hátizsákja, ami jól megpakolva alig volt kisebb nála. Lófarokba fogott hosszú, barna haját a bal vállán vetette át.

Hirtelen megfordult és mosolyogva annyit mondott:

– Hi!

– Hi! – szóltam vissza, kissé megszeppenve.

Váltottunk néhány szót, a térkép is előkerült, de hogy miről beszélgettünk, már nem emlékszem, csak kíváncsi tekintetére, szelíd vonásaira, napbarnította arcára.

Nem érettem, hogy egy vékony, fiatal nő hogyan képes egyedül nekivágni egy ilyen túrának.

Mi a bátyámmal közösen cipeltük a terheket, és így is majdnem megszakadtunk.

Ráadásul terveink szerint csak másnap délben akartunk leereszkedni a legközelebbi vízforráshoz, a Dragon tóhoz, így aztán fejenként 8 liter vizet is magunkkal kellett hurcolni.

Vajon mi lehet ennek a lánynak a titka?

Újra megindulva, tekintetem a hosszú lábaira tévedt.

Bal vádliját iszonyú karcolás szántotta fel. Jobb lábán két szétkent szúnyog teteme alatt számtalan csípés... Bárcsak megszámlolhatnám, végigcsókolgathatnám őket, apránként egyre feljebb és feljebb haladva, mászva, kapaszkodva...

Ekkor hirtelen megfordult, és előre engedett.

41

Azonban még húsz méterre se távolodtunk el tőle, én álmodozva máris a cipőjét fűzőgettem. Majd mohón húztam le sötétbarnává koszoldódott hófehér zokniját, hogy hozzáférjek porban fürdetett lábfejéhez. A talpán öt víz-hólyag, és egy csodálatos vérhólyag kínálgatta magát.

Az egyik nagylábujjának körme már levált, és az új körmöcske éppen hogy csak kidugta fejét. A másik nagyujján a köröm viszont még feketén csillogott, csak most készült leugrani.

Lassan végighúztam a talpán a mutatójummat...

A nap már lemenőben volt, amikor felértünk a táborhelyre.

A sziklaktól védett fennsíkon erdő nőtt, alatta sűrű aljnövényzet, benne tucatnyi tisztás sátorhelynek, és elszórtan néhány fém étel-szekrény medve-biztos zárral. A vadórnek igaza volt, a sziklák tövében lévő vízgyűjtő medence júliusra cserepesre szikkadt.

Egyelőre csak mi voltunk ott, de fél órával később Ő is megérkezett. A közelébe lopóztam, hogy meglessem sátorállítás közben. Tűzpiros Reinhold Messner sátra volt, a sátrak királynője, a királynők sátra. Miután az utolsó tartóköveket is leszúrta, eltűnt az erdőbe. Ekkor jött el az én időm.

Odalopóztam a hátizsákjához, beletúrtam, valamit megmarkoltam, elosontam.

A sátram magányában elővettem a zsákmányt... az oltási könyvét.

Kinyitottam, és mélyet szippantottam belőle.

„Hepatitis A”, „Hepatitis B” – Jó-jó, ez nem annyira izgató. Lapozzunk!

„Colorado tick fever” – Olvastam, és egyre szaporábban vert a pulzusom.

„Japanese Encephalitis” – Hoppá! – mondtam, és megtöröltem a homlokom.

„H5N1” – Ez az egyik kedvencem! – és már lángolt az arcom.

„Ross River virus” – láttam, és ájuldoztam.

„Bacillus patagoniensis” – te istennő! – kiáltottam, és fejet hajtottam.

Kábultan tápázkodtam, majd feltépem a sátrat, és megindultam.

Megindultam, hogy magamhoz szorítsam, hogy megcsókoljam, hogy ápoljam a küzdelemben szerzett sebeit, hogy megértsem vad lelkét.

Láttam, hogy a sátra előtt áll, és valamit csurgat, csöpög, töltöget.

Néhány méterre előtte megálltam.

Ő kérdőn rám villantott a szemével.

A trikóját átszúrták felém meredő mellei.

Jobb kezében egy sárga folyadékkal teli tasakot tartott.

Bal kezében egy Uluru vízszűrőt markolt.

42 És az átszúrt folyadék a gumicsövön át a kulacsába csurgott.

A utcán

Március utolsó napja volt, a nap magasan járt.

Megnéztük a Ferenczy-kiállítást a Várban, majd hosszú sétára indultunk, órák hosszat tartó sétára. Beszélgettünk, csak beszélgettünk, a lábam egyre fáradt, neki már a szandálja is kezdett szétesni, mégis kitartott. Üljünk be ide, csüccsenjünk le oda, ajánlgatta. Még egy kicsit menjünk, mondtam, legalább az Oktogonig... és ha már itt vagyunk, térjünk be a Király utcába, és akkor mindjárt ott a Damjanich utca.

Nem értette, hogy az első randink miért vált teljesítménytúrává. Ez valami teszt?

A Városligethez közeledve fellázadt, és az Ajtósin lévő romkocsmát, a Dürer Kertet jelölte meg végcélnak.

Elkaptam a kezét, de olyan remegősen szorítottam, hogy válaszul keményen visszamarkolt, és határozott léptekkel megindult velem a Dürer Kert felé.

A kocsmá bejáratánál előretolt, mégis csak a férfinak kell elsőként belépnie. Korán volt még, éppen csak sötétedett, senki sem volt a pult mögött, üres székek, asztalok mindenütt. Ő is belépett, és ragadozóként kezdte pásztázni a terepet, majd a kocsmá legeldugottabb, legsötétebb zugába vezetett.

Leültünk egy kanapéra. Hozzám nyomta a combját.

A szeme csillogott a sötétben, és várakozóan mosolygott.

Lassan közelítettem a számat a szájához.

Bátortalanul megpusziltam.

Ő átdugta a nyelvét.

Óvatosan megérintettem a térdét.

Ő belemarkolt a fenekembe.

Gyengéden megfogtam a vállát.

Ő elkapta a nyakamat.

*A lódarazsak lárvái tavasszal bábozódnak,
kolóniájuk a nyár folyamán növekszik.
Anya júliusban jelentette be, hogy elköltözik.
Sok mindent elvitt,
de a nászajándékba kapott ormótlan vázáit itt hagyta,
azokba suttogtam bele, mennyire gyűlölöm.
Aztán falhoz csapkodtam a vázákat,
nehogy valaki fülét a szájukhoz tapasztva visszahallgassa a szavaim.
Aztán, hogy büntessem magam,
a hátrahagyott hajtűivel szurkáltam a karomat,
és arra gondoltam, anyának persze nem fáj semmi.
A lódarázs a fullánkját még a nagyobb állatok bőréből is sérülés nélkül
vissza tudja rántani.*

Apám nem sokat beszélt velem.
*A darazsak szeretik, ha a fészükben sötét van,
ezért héjat építenek köré.*
Egyre több időt töltött hátul a fészernél,
egy idő után pedig nem irtotta a darazsakat, mert tudta,
akkor nem merek hátramenni.
Azt mondta, csak tüzelőt darabol télire,
de én tudtam, hogy anya kedvenc bútorait fűrészeli szét.

A fotóit már rág kidobta,
én pedig elgondolkodtam azon,
hogy ezentúl nem húzok szoknyát,
hátha akkor könnyebb lesz neki.
*A törősdarázs szinte ugyanúgy néz ki, mint a lódarázs,
mégsem csíp, nem kell tőle tartani.*

És már elképzelni sem tudtam,
hogy apám milyen apróra vágta azokat a bútorokat,
egyfolytában fűrészelt.
Ha meg akarta bántani anyát, mindig azt mondta a főztjére,
hogy fűrészpor ízű,

és most láttam magam előtt, ahogy lehajol,
és a szájába tömi a fűrészport,
hogyan eszébe jussanak a közös ebédjeink.

- 44 Akkortól én főztem. Mindig odaégettem valamit.
Egyik nap épp egy darázst akartam elkergetni,
amikor levertem az összes tányért.
*Egy ember megöléséhez ezer csípés kellene, ennyit viszonylag
ritkán adnak le.*
Anyám mindig vagy ezerszer elmondta,
hogyan ügyetlen vagyok, ezért jobb, ha nem nyúlok semmihez.

Amikor lehajoltam összeszedni a szilánkokat,
észrevettem a pult alatt
egy csomó üres alkoholos üveget.
Cukorral és méreggel töltöttem tele őket.
A darázscsapdák a kár nagyságát csökkentik, de nem szüntetik meg.
Apa egyszer megtalálta az egyiket,
és véletlenül majdnem abba ivott bele.

Aztán egyszer épp a hálósobájuk ajtaját darabolta,
amikor megcsúszott a keze, és a szalagfűrész levágta két ujját.
Soha többé nem fűrészelt, és nem hozta szóba anyát.

*A darázsfészekek
télire kiürülnek
a dolgozók elpusztulnak
csak a királynők telelnek át,
hogyan a következő évben új családot alapítsanak.*

Azóta sok év telt el. Már csak az anyám él.

Tudom, merre lakik.
Néha elmegyek arra kocsival, de nem szállok ki.
Arrafele is sok a lódarázs, néhány mindig a szélvédőnek ütközik.
Hatalmasra nőttek,
pont akkorák,
mint apa szalagfűrészszel levágott ujjai.

KIBÍRNI HARMADNAPIG

Azt mondta nekik, ha eljön az idő,
hagyják el a hegyet,
fussák körbe háromszor a tavat,
és közben mondják el magukban az imát,
amit tanított nekik,
szedjék össze és hordják egy kupacba
az összes elvesztett reményt,
a legutóbbi vihar által letört,
rügyekkel teli gallyakat,
de azt nem tudták, hogy azért,
hogy nap végére fáradtan csukoljanak össze,
és ne legyen erejük sírni,
vagy okolni magukat azért,
amiért látszólag elhagyta őket,
mert aznap még túl korán lesz ahhoz,
hogy rájöjjenek,
valójában minden korábbinál jobban nekik adta magát.
Úgy ment el, hogy égve hagyta a villanyt,
hogy visszataláljanak,
ha már feladták, és nem keresik tovább.

Egyszer rég a dologtalan oroszlán nagyot nyújtózott az erdőben, majd körülnézett, kérdvén a többi állatot hiún, hogy márpedig ki a legerősebb a világon?

46 Balázs Attila

AZ OROSZLÁN, AZ EMBER MEG A ROTYOGÓ ENYV

(Két idevándorolt mese
a távoli Szíriából)

túli világnak, előbb-utóbb bele fogsz botlani – hangzott a válasz.

Így is lett, útra kelt az állatok koronázatlan királya. Ment és mende-gélt, hogy lásson egy embert, amelyet addig nem is látott soha. Kiszvártatva legelésző antilopokhoz ért, akik valósággal megdermedtek:

– Ti lennétek az emberek?! – bömbölte az oroszlán.

– Dehogysis – hangzott a válasz. – Az ember valóságos ördögfajzat, nem tudod? Félünk is nagyon tőle. Kénköves pokolra vele.

Kiszvártatva békésen bőfőrésző bivalycsordába botlott.

– Ti lennétek az emberek? – kérdezte ismét.

– Dehogy, dehogy – válaszolták emezek. – Elment a józan eszed, fe-jedre esett a kókuszdió? Velünk szánttatja a földjét, viteti a vizét az ember. Akarjuk vagy sem, húzzuk neki az ígát. Nem számít az akaratunk. Mi lennének hát az emberek? Mit gondolsz? Tényleg semmi sütnivalód?

Mit tehetett hát, bandukolt tovább morgolódva e tiszteletlenséget megtapasztalván az oroszlán. Míg el nem fáradt jócskán, akkor leheveredett.

Nézett jobbra, nézett balra, amikor szemközt egy tevét pillantott meg. Nem habozott tüstént megkérdezni:

– Te lennél az a félelmetes ember?

– Már dehogy, testvér – így a teve –, én csak az ember egyszerű mál-hása vagyok. Cipekszem is neki látástól vakulásig. Nem tehetek róla, púpomra mondom.

Kezdte végképp veszíteni türelmét az oroszlán:

– Akkor téged eszlek meg, szavamra mondom viszont én, ha nem mu-tatsz nekem tüstént egy szál embert.

– Ám legyen akaratod szerint – mondta a teve alamuszi pislantással.

A többi állat pedig imígyen válaszolt:

– Urunk, paran-csolónk, Oroszlán fenség, az ember a legerősebb lény a földön.

Erre az oroszlán sértődötten elbömbin-tette magát:

– Hol van az az ebadta, hol találom?!

– Csak vágj neki bátran az árkon-bokron

– Odasüss, amoda! Látod, ott pőfékel a fa alatt, míg a buta bivalyok szántják a földjét.

Nosza, fogta magát, odasietett az oroszlán, köszönt, majd elmondta, mi járatban van. Hogy meg szeretne mérkőzni vele, hadd legyen világos, ki az úr ezen a földkerekségen. 47

Az ember meglepődött, ám csakhamar visszanyerte nyugalját. Ravaszokan elmosolyodott, mondván:

– Ne haragudj, ó, ne is. Nem tehetem most mindjárt, mert be kell fejeznem a szántást. De ha visszajössz délután háromkor, szívesen állok elibe.

Így is lett.

Adott időre visszament az állat. Hát látja, hogy az ember tüzet rakott, fortyog valami az üstjében.

– Nos, kezdetjük, pajtás? – kérdezte karmait meresztgetve az állatok királya.

– Úgy ám – kiáltotta el magát az ember, miközben lekapta az üstöt a tűzről –, Allah, segíts!

Azzal zutty, a forró enyvet az oroszlán nyakába zúdította.

Rohant a szerencsétlen pária, akárha a pokol tüzével a hátán. Csillagokat látott. Úgy üvöltött fájdalomában, mint akit elevenen nyúznak, nem felejtve dicsőséges Allah nevét. Kérdezte is a többi társ, mi a fészkes fene lelte. Mikor elmondta, megegyeztek abban, hogy bosszút állnak.

Nemsokára látta ám a fa alatti árnyékban pőfékelő ember, hogy fut feléje egy egész falka habzó szájú fenevad. Látta azt is nyomban, hogy fele sem tréfa. Elvitte a viccet az ördög valamely boldogabb országba, föl pattant hát, s usgyi fel a fa tetejére.

Tanakodtak a dúvadak, mit tegyenek, s gyorsan ki is sütötték. A leforrázott oroszlán odaállt az ágak alá, jól megvetette a lábát. A hátára felpattant a másík, annak a hátára a harmadik és így tovább. Már majdnem elérték az embert, aki fent reszketett, mint a nyárfalevél, hogy csakhamar teli torokból újfent felkiáltson az égére:

– Allah segíts!

Midőn ezt meghallotta, rémulten ugrott ki a többi alól a nyakába forró enyvet kapott oroszlán, s világgá szaladt, a többiek pedig egymásra estek. Összeomlottak, mint a kártyavár. Utána törött bordával nyöszörögve-morgolódva elkullogtak. A mai napig nem jut eszükbe egymás hátára állni, bár a bosszút nem felejtik.

Amikor csak tehetik, félelmetes fogaikkal, karmaikkal szerét ejtik.

Nézzünk balra, nézzünk jobbra. Mit lehet itt még mondani?

Semmit.

A KÉT BAK ÉS A FENEVAD

Volt egyszer, hol nem volt, volt két bakkecske. Az egyik jól megtermett, szépen kikerekedett, a másik inkább olyan vékony csontú, véznább fajta.

48 Az előző folyton hetvenkedett, kérkedett az erejével, szépségével, míg az utóbbi csak hallgatott. Egy jobb sorsra érdemes napon aztán korgó gyomrú éhes oroszlán toppant elébük. Természetesen a kövéren akadt meg a szeme. Mindjárt megkérdezte tőle:

– Mondd, mi az ott a fejedem?

A kecske így válaszolt.

– Az a szarvam. Vele vakarászom magam.

– És mik azok ott a szádban? – érdeklődött tovább a bestia.

– A fogaim. Velük tépem a füvet, amikor éhes vagyok.

Nem sokat teketóriázott az oroszlán, rávetette magát, megfojtotta és hamm, bekapta. Jól megette. Megnyalta bajsztát, aztán elkullogott, de másnap megint megjelent, köszönt a soványka baknak, az pedig rá se hederített, csak legelészett tovább.

Közelebb ment az oroszlán.

– Hé, neked meg mi az ott a fejedem?

Emez a füle botját se mozdította változatlanul. Végül csak ennyit válaszolt egykedvűen:

– Az a szarvam, amivel az oroszlánokat tépem széjjel. Mindjárt rád rontok, elveszem a szemed világát, kiloccsantom a gyomrodát, vége ennek a semmirekellő, zsviány életednek, érted? Nem érted. Szemernyi sütnivalód, annyi nem maradt?

A fenyegető választól meghökkent a sörényes pajtás, hiszen ilyet még életében nem hallott. Kezdett is inába szállni a bátorsága.

– És mik azok ott a szádban? – érdeklődött konokul tovább, mert mégse akarta feladni egykönnyen.

– Azok bizony a beretva fogaim – hangzott a válasz. – Velük szabdallak miszlikre, téplek szét kis katonafalatkákra, hogy aztán jóízűen mind egy szálíg besorakoztassalak a hasamba trombitaszóra. Takarodj innen, pokolfajzat, ha kedves az életed! Mielőtt a szarvamra kaplak, s úgy vonszollak hegyen-völgyön át!

Látta bizony az állatok királya, hogy ennek fele se tréfa, szégyen a futás, de hasznos, mentette hát az irháját. Uzsgyi, kereket oldott, hátra se nézett. Illa berek nádak erek, árkon-bokron-tüskeváron át: meg se állt hetedhét határig. Teheránig. Ott aztán a fenekére huppant, majd fájaldalmában morgolódva, nekilátott kiszedegetni a tüskéket a talpából. Talán még ma is szedegeti. És a bolhacsipéseit vakarássza.

Mindegy, közelebe nem merészkedett többé a vézna kecske birodalmának. Fuss el véle!

Tolnai Ottó, a vajdasági magyar irodalom doyenje izgalmas, ámde rendkívül megterhelő feladat elé állítja olvasóját 2017-ben megjelent, *Nem könnyű* című, valóban vaskos és nehéz verseskötetével, mely több mint háromezret oldalra, öt ciklus majd százötven verset foglalja magában, az elmúlt tizenhat év átfogó gyűjteményét adva. A Jelenkornál megjelenő életműsorozat legújabb darabja a korábbiaktól eltérően eddig még önálló kötetben többnyire

Tinkó Máté 49

A „TOLNAI-GÉP” SÚLYPONTJAI

Tolnai Ottó: *Nem könnyű*

nem publikált műveket közöl – ebből a szempontból tehát megtöri a *Világgör* és a *Gogol halála & Virág utca 3* újrakiadásai révén 2016-ban megkezdett folyamatot.

„Azt álmodom, hogy hallom Goethét szavalni, végtelenül szabadon és önkényesen” – szól a Franz Kafkától vett kötetmottó, melynek szabadság- és önkényességfogalma a neoavantgárd onirikus és víziós jellegére való utalás mellett a rá hivatkozó lírai szubjektum Én-konstrukciója felől egyaránt teret nyújthat az értelmezésnek. Elég csupán az életmű alakulástörténetének utolsó szakaszára rövid pillantást vetnünk ahhoz, hogy megállapíthassuk, a Tolnai-kötetek makacsul ellenállnak a merev kategóriák alá besorolás szándékának. Jelen kötet formai és tartalmi heterogenitásával is ezt bizonyítja: számos verstextus már eleve a szövegbe integrált vagy azon kívül eső kommentárral, esszéisztikus betétekkel, jegyzetapparátussal van ellátva, azaz a szerző a paratextuális lehetőségek kereteit maximálisan kiaknázza. Tematikájában a szövegek a kelet-közép-európai és exjugoszláv kontextus nevekkel, terekkel, évszámokkal, egyéni és kollektív történetekkel és sorsokkal sűrűn átszőtt, gazdagon burjánzó, szemantikai kódokkal (agyon)terhelt világot mutatják be, szinte kibogozhatatlan, ugyanakkor totális összefüggésrendszerként alkotva, s e lokalitás természetrajzának abszurdítására és esztétikájára a költő egyaránt fogékonyan mutatkozik: „most bécsi és párizsi utam előtt / újabban pestről / nem belgrádból röpködök / jóllehet feltételes reflexeim / inkább belgrádban kötnek / szeretek belgrádból / tivatba podgoricára splitbe / dubrovnikba repülni / milyen csodálatos is az / otthon röpködni egyik világvárosból / a másik világvárosba”.

A Tolnai-életműre eddig oly jellemző stílusvédjegyek, poétikai eljárások továbbra is jelen vannak a versekben, ugyanakkor egyértelműen tárgyalt a szövegek érdeklődési horizontja. A külön figurákkal benépesülő, korábról ismerős palicsi mikrokörnyezetbe a délszláv háborúk fenyegető emléke és továbbélése mellett beszivárognak olyan aktuálpolitikai problémák is, mint a menekültválság és az ebből kisugárzó stigmatizáció és terrorveszély. Ezek a

látszólag külön töről fakadó jelenségek a kötet egy-egy pontján érintkezésbe lépnek egymással. „a NATO / az is egy tó kérdezte stipán / a NATO / ritkított uránnal töltött / bombákkal szórta / jóllehet viszont a turistairodák / zavarba hozva a tenger költőjét / szerbia tengereként hirdetik / jóllehet szerbia népe / mórakalmára jár tisztálkodni / a migránsok bokáig sárban / akárha egy csillogó borbélyműhely / zsilettfüggönyén át nézik / tátott szájjal nézik őket.” Az események, jelenségek és látványok egymás mellé helyezhetősége, koegzisztenciája és korrespondenciája voltaképpen a szerző kezére játszik: a „szövegkócoló-gép” ezeket az elemeket egytől egyig benyeli és megdolgozza – a Magyarország déli határát lezáró kerítés is már eleve metaforizált formában „zsilett(pille)drót”-ként válik a Tolnai-szövegkorpusz részévé.

A recepciótörténet különböző mozaikjai felől nézve sem ördögtől való egy Tolnai-gép mint konstitutív eljárástechnika előfeltételezése (noha például Mikola Gyöngyi, e kötet szerkesztője és az életmű kiváló ismerője rizomatikus formáról beszél). Miközben a gép mögött meghúzódó lírai szubjektum gyakran öntörvényűnek tünteti fel magát, valójában a szövegeket visszafelé olvasva úgy tűnik, a beépülő elemeknek nagyon is tudatos szerepe, meghatározott funkciója van. Ezek az összetevők egy már bejáratott módszer részeként szinte a végtelenségig újraírhatóak, erre szolgáltat példát e kötet különálló szövegeinek iterabilitása is. A szövegek fontos aspektusa lesz a korpuszszervező folyamat megvilágítása, az ön- és metareflexió. A versbeszélő szinte állandó jelleggel reflektál saját eljárására, hol a textusba integrált tárgyak, hol a beszédmód felől. „szóval a szöveg még nincs meg / de a kellékek már összezsúfolódtak / akárha több darabról lenne szó / andrás az utcaseprő végtelen létrája / melyről a csatornákból a mohát / szépen kiemeljük / hogy majd a stég / színházdeszkáira implantáljuk”; „Olykor újra elmesélem / jóllehet mindig másképpen keverve / az alkatrészeket / (én nevezem alkatrészeknek a variált motívumokat)”.

A versből olykor kiszóló-kikacsintó gesztusok értelmezhetőek a mögöttes struktúrára tett utalásként is. Ezen a ponton röviden meg kell állnunk: olvasói attitűdünkkel hozzá kell járulnunk ugyanis, hogy a költőt a saját anyagát érintő kérdésekben kompetens és megbízható figuraként fogadjuk el, ennélfogva pedig egész alkotói stratégiák kerülhetnek a felszínre, melyeknek már eleve verslétesítő szerepük van. A költő cinkosaként hol a már említett rizomatikus elv szerint, hol örvénylően („afféle kis filmörvényeket szeretnék / kelteni én is magam körül”), esetenként a koncentrikus kör- és spirál („de különben sem találtam volna el hozzá / valamiféleképpen nem esett abba a körbe / amelyben már egy-két órája keringtünk / a pokol ilyen körkörös szerkezetű / próbáltam szellemeskedni”) szervezőelvének logikája mentén megképződő szövegüniverzumok kibontakozását, majd lezáródását kísérhetjük

figyelemmel. A versbeszélő identitásának mintázatai is a verset koncipiáló mozzanatok olvasóval való cinkossága felől rajzolódnak ki: a referenciálishoz közelítő vershelyzet az auctor alakját egyfajta vajdasági minoritás felől értelmezi „(lehetséges ilyen tűnődtek / kisebbségi költő / elefántcsonttoronyban)”, megint máshol az én disszeminációjával találkozunk: 51 „kalandor szerettem volna lenni / lakatos / teniszbajnok / és milyen szép is ez / kis púpos tapőr lettem / aki lám / éneklő amadeó / aki lám / még halálában is / klampálhat a leégett / kis ráckevei moziban / miközben a vásznon épp őt / pofozzák / a tapolcai malom kerekének / mohás lapátjai”.

A kijelölt (kvázi-)szerepek és alakmász-váltások sokrétűsége nyomán a megszólaló nem rendelkezik egyetlen szubsztanciális Én-központtal, noha az elő-előbukkanó igény a családi genealógia feltárására („szegedi kirajzású hajóácsok voltak az őseim”) a lírai szubjektumot mégiscsak bizonyos determinációk meghatározta lényként jelöli meg, aki emlékezethelyekhez fűződő személyes érintettségét nem tagadhatja meg, sőt az asszociációk jó részét ilyen víziók generálják. „a szúnyogfaluban bus / kálváriadombra néző TEXAS nevű / esküvőterme előtt haladtak el / ha künn vagyunk a tanyán / jutkával néha a busnál ebédelünk / ülünk egyedül a nagy teremben / és olyankor látni vélem / édesanyámat és a húgomat / ahogy gallérka tanyája felé / mennek botladozva”. Az Én színrevitelében a pátosznak, a kitüntetetségeknek, de ugyanakkor az iróniának, a banalizálásnak is lényeges szerepe van. Egy helyütt a szerző rámutat a már elkészült szövegkorpusz kikezdehetőségére is, saját tévedését exponálva. Így *Az izzó gyalázka* című vershez csatolt *post scriptum*, amely a szerző döntése alapján, szokatlan módon nem maradt meg a műhelymunka kidobandó forgácsaként: „Fiam kijavít, öreg, elvettetted, Ottó nem Vársárhelyen élt, hanem Halason. Istenem, lehetséges, elvettettem a várost, motyogtam zavartan, összekevertem szeretett városaimat.”

A precizitásnak és a hitelességnek a tükrében kirajzolódik a versekből egyfajta alkotói felelősségetika, párosulva a test és a szöveg(test) határait felszámoló, teremtő erő iránti szenvedéllyel, de épp a korábban említett pátosz és irónia eltérő minőségeinek ambivalenciájában. „úgy képzelem a túlvilágon majd azt kéri számon / motívumaimat (metaforáimat) / hogyan sáfárkodtam velük / kitartottál-e mellettük / behemperedtél-e a rózsaszín rózsába / egy-egy rózsaszín rózsatetű mellé [...] kitartottál-e mondd motívumaid (metaforáid) mellett / a végtelenbe tudtad-e fűzni ultraviola fonalukat / a műfajok mohó molytelepei között / avagy csak meglebegtetve / szélnek eresztetted őket”. A versszubjektum kiszolgáltatottságát tanúsítani hivatott poémák éppen ennek a teremtő erőnek a kudarcáról vallanak, illetve átadják a főszereplővé, a nagybetűs Teremtővé válás lehetőségét a megszólított/színre

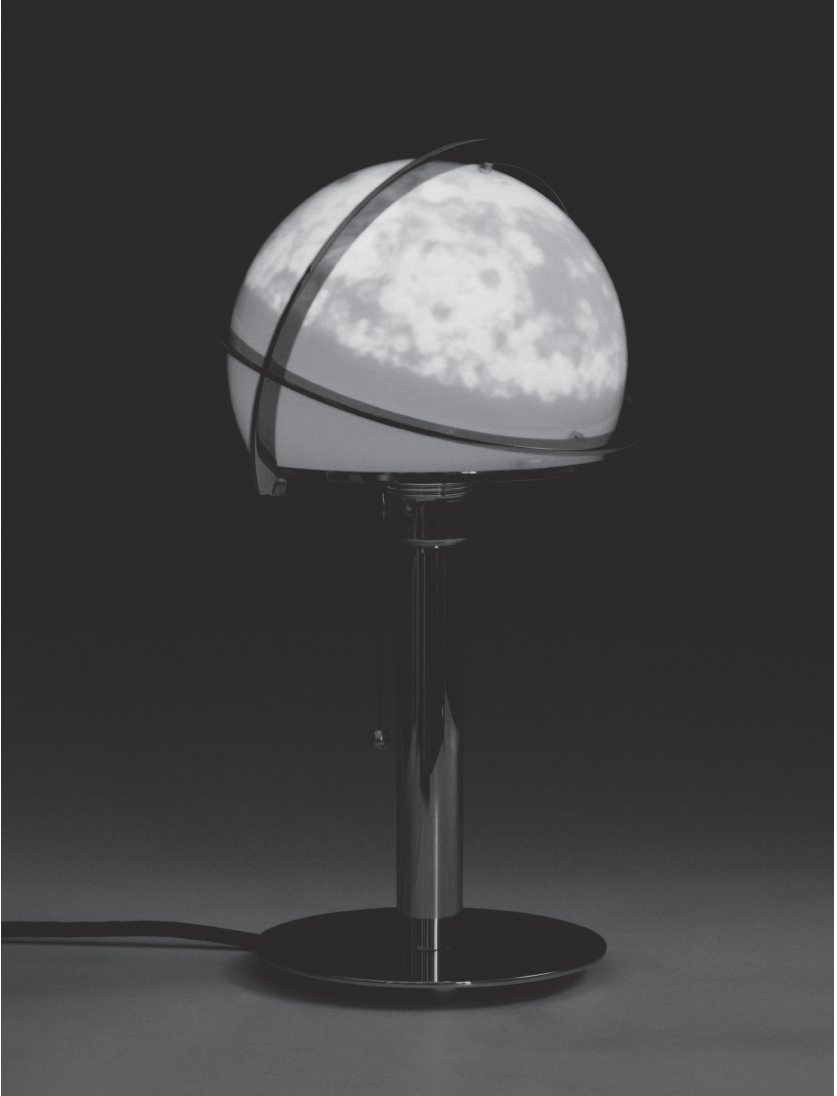
vitt Másiknak. Így kerülnek a köteten belül különös megvilágításba a nagy érzelmi töltettel telített szövegrészletek. „álltam a pusztában zokogva / bármit tartok a kezemben inadekvátnak bizonyul / de a te kezében a gyönggyel teli szakajtó / mária-róza nagyapja vállán a gerenda / a figura kezében a rongy / amit épp visszaakasztott a szilvafára / abszolút a helyén való volt”.

Technikai szempontból általánosan jellemző a szövegekre olyan retorikai-stilisztikai alakzatok alkalmazása, mint a mellérendelés, az ismétlődés, a mondat szintaktikai egységét, szabályát megbontó közbeékelés. A szubjektum tárgyfetiszmusról árulkodik az őt körülvevő világ leltárba vétele, animálisként való jellemzése is, mely az előbb említett retorizáltság szolgálatába van állítva: „a súlyosabb növények ott alszanak / ott alszik egy kis gránátalma is / ott alszanak a kerékpárok / ilyen-olyan zsákok között / egy hordó savanyított dinnye / álldogálok ott az ecetillatban / kezemben savanyított dinnye / künn kánikula / mint glóbuszt forgatom”. Ezek a szövegszervező eljárások nemcsak hogy koherenssé teszik, de emfatikus többlettel is ellátják a verseket. Ennek fényében sajnálatos, hogy számos esetben – főként a kötet második felében – ez a köhéziós elv nem érvényesül, vagy egyszerűen már követhetlenné válnak az orgiasztikus intenzitással egymásba ékelődő asszociációs tömbök. Olykor az esszévers speciális műfajuként is értelmezhető, művészegzisztenciákra fókuszáló szövegkorpusza dekódolhatatlanná válik. Tolnai mellérendelő-felsoroló eljárása itt kontraproduktívá válik, talán nem túlzó, hogy aprólékossága, totalitásigénye élvezhetlenné teszi mint versszöveget, noha intuitíve még mindig érezzük annak elevenségét: „Nabokov felhívja wilson figyelmét / hodaszevics / párizsban megjelent gyönyörű / gyerzsavin-könyvére / gyorsan írok szőke katinak / meséljen nekem hodaszevics / gyönyörű gyerzsavin-könyvéről / mert mindig is ilyen monográfiát szerettem volna / sinkó csokonaija tán egy ilyen monográfia / meg matić bretonja / hristić csehovja / virginia woolf fryja / élie faure soutine-je / nabokov gogolja / francis carco utrillója / daniel farson baconje / florence noiville singere / dmitrij bikov paszternakja / van egy jó kis magyar monográfia is / ki hinné tuskés pilinszkyje / manfred mittermayer thomas bernhardja / michéle goslar yourcenaíja”.

Ennek ellenpontozásául viszont azt is meg kell jegyezni, hogy tulajdonképpen nincs a kötetnek egyetlen olyan verse sem, amely a teljes fel- és szétbomlás torz vagy groteszk állapota előtti egyetlen pillanattal ne volna képes a visszarendeződésre, annak a zseniális sűrítési érzéknek köszönhetően, amely a Tolnai-féle szövegalkotási eljárást a metaforikus és metonimikus formák elképesztően precíz láttatására predesztinálja. Összegzésül legyen elég annyi, hogy egy Tolnai-kritikát adekvát módon csakis egy Tolnai-idezzettel lehet zárni, amely mintegy mesternarratívába foglalja a kötetről elmondottakat.

„néztem hogyan vágja fel a csuka hasát / és akárha műanyagzacskó-
szkafanderében / az érintetlen ragyogó tenyérnyi / arany szárnyú keszeget
/ nyugodtan vissza is engedhettük volna / milyen szép is az / ahogy csong-
rádnál a körös a tiszába ér / akár vissza is engedhettük volna / a csuka
hasából a körösbe / éneklő amadeó / éreztük volna / ahogy az arany- 53
szárnyú keszeg / a tiszához ér / éneklő amadeó / és a tiszá teste / alig
érezhetően megremeg / meg mint a kormos mozivásznon / ahogy meg-meg-
remeg / a kis púpos tapőr játékától” (*Jelenkor, Bp., 2017*)

HALOTT VAJDASÁGIAKAT OLVASVA

Börcsök Erzsébet

□

Itt vagyok.
Ebben a tüllben.
Állok a tengerparton.
Abbáziában.
Bezárva abba
a termosz-forma testbe.

□

Tegnap a Betyárvölgyben
jártunk Kálmánkával.
Láttunk békát, rákot, madarat.
Kórt okozó kullancsot.
Ebédre báránysült volt
fehérboros szószban.

□

Anyánk a tavaszban üldögélt.
Őlében kosárnyi színarany pihe-pamacs.
Két ruca fürdött a nap derűjében.
A lepkeszárny sújtotta légben
lelkiismeret-ruhája tündöklött.
A kamra mélyén összekoccantak
a fájdalom-köcsögök.

□

Az éjjel nagyot ásítottak valóra nem vált vágyaim.
És másik oldalukra fordulva tovább szőtték pókhálós álmaink.
A nyitott ablakon kirepült egy zöld szárnyú gondolat.
Fennakadt a szárítókötélen és most ott lóg megoldatlanul.
Jelenünket teleszójuk törött szárnyú múltunk tapasztalataival.

□

Nem sírtam.

Talán fájdalomnak sem nevezhető az,
amit éreztem,
inkább a megdöbbenés tartott fogva
és a legkisebb közös többszörös.

□

Ki tud most aludni,
alvásra gondolni,
mikor titkok és fájdalmak nehezednek a házra,
és súlyos árnyékuk körülöttünk lebeg?

□

Nem ilyennek képzeltem ezt a percet.
Talán borzalmasabbnak, iszonytatóbbnak,
csak nem így, hogy a nyomasztó csöndben
a halódó erős lélegzetvétele az egyetlen hang,
mely vasmarokkal fogja össze a szíveket.

□

Jézus! Mária!
Harmadnapon majd
szemed meleg havából
harmat hull a ködlepte tájra,

□

Nem érdekel a szépségmánia.
A szépség elmúlik,
az arcunk tele lesz ráncokkal,
a bőrünk csupa májfolt,
a hajunk megőszül,
a mellünk megereszkedik.
A szépségből sok baj származik.

α

Tudja, milyen a nyár, az Adrián?

Bele lehet halni.

Odafelé végig hánytam.

56 Istenem, milyen szép volt a tenger,

és szikrázott a nap.

A napszemüveg jól állt.

Ez a templom előtti téren készült.

Tavaly nyáron jártam Rómában is.

Sokat imádkoztam.

Gondolja?

Ne nyugodjak bele?

A férjem?

Rákban.

Ne gondoljon most arra.

Fogja meg a kezem.

Ne izguljon, csak a szerelemre koncentráljon.

Elcsavarhatom a villanyt. Jó?

Börcsök Erzsébet (1904–1971) Csenén született. Iskoláit szülőhelyén, Zombolyán és Temesváron végezte. Az Újvidéki Tanárképző Főiskolán szerzett oklevelet. Versecen élt és tanított. A bánsági couleur lokál írója. Szenteleky Kornél figyelt fel írásaira. Úgy tartják számon, mint az első vajdasági magyar regény, „A végtelen fal”, szerzőjét.

□

Jött a végtelenből,
ment a végtelen felé,
két zsákmány között
egy pici porcelántigris.
Hátán sárga-fekete sávok.
Szobor az íróasztalon,
Egy kristály hamutartó,
töltőtollak, ceruzák,
radírgumik, dossziék,
könyvek szomszédságában.
Az asztalon, amely
folyton változtatta a helyét.
Hol itt állt, hol ott.
Jobbra, balra, középen.
A szoba is változott, olykor
egy másik városba költözött.
A tigris türelemmel figyelte
az úgynevezett kontextust.
Sohasem mozdult, pedig
körülvette minden változott.
Ilyen a porcelánélet.

□

Hetente egy hírkopf és egy tárca.
Délelőtti feketék, kvaterka
a szerkesztőségben.
Magyar Szó, békebeli Újvidék.
Néhány illatos szivar,
olykor egy-egy doboz Caporal.

□

„Mesélni szeretnék a zseblámpámról”.
„Elmondom nektek a villanycsengőm történetét”.
Csodálatosan tudott írni a tárgyakról,
a belsőzseb rabszolgájáról,
a pénztárcáról, a zsebóráról.
Ahogy senki sem. Az élet,
a létezés apró ügyeiről.

□

Bácskai nagy vizek
a Duna és a Tisza között.

58 Népdal nem született,
csak egy-két mondás – az is német –,
a császár csatornájának partjain.
Csak Molter Károly úszkált benne,
a zsilipek vasoszlópai között.
A csatorna melletti ember reális, gazdag.
A víz jó szolga.

□

Az erkély két lépés jobbra, kettő balra, előre legfeljebb ha másfél. Eny-
nyiből áll. Ruhaszárításra alkalmas. Acéldrótok feszülnek rajta, a sarokban
meg ott a krumpliszák, és néhány gyerekjáték. Letört fülű hintaló.

Sötét éjszakákon vizet lötytyenthet az ember a mélységbe.

A Duna-parti ház erkélyén éppen nyár van. Vasárnap, s mindenki ott-
hon tartózkodik. Kivéve az anyját, akit be kellett szállítani a kórházba. A férfi
kimászott az ágyból, kinyitotta a Dunára néző ablakot. Kiment a konyhába,
főzött egy kávé. Miközben szürcsölte átlapozta az újságokat, és füstöt fújt
maga elé. Bement a fürdőszobába, fogat mosott, kiöblítette a kádat, kefével
kisúrolta a véécakagylót. Próbált rendet csinálni, nem volt sok esélye. Kis idő
múlva visszament a hálószobába. Leült a könyvespolcokkal leválasztott kuc-
kóba. Írt egy keveset, majd olvasott.

A rádióban meghallgatta a híreket. Megetette a macskát.

Vasárnap volt, és különben is minden mindegy volt a harmadik emelet
magasságából.

□

Jött a végtelenből,
és ment a végtelenbe.
Ült az őrhelyén,
vigyázta helyünket,
őrizte a dzsungelt,
hadd gyönyörködjenek
mások is a régi dolgokban.

***Majtényi Mihály** (1901-1974) családi neve: Markovics. Nagybecskerekén született, ahol a piarista gim-
náziumban tanult. A királyhalmi (Bácsszőlős) pezsgőgyárban könyvelőként dolgozott, majd különböző
vajdasági lapok újságírója, illetve szerkesztőségi munkatársa volt. Alapító szerkesztője a Magyar Szó
napilapnak, 1950-től 1955-ig pedig a Híd folyóirat főszerkesztőjeként tevékenykedett.*

Gusztika nem tehetett róla, gondoltam át a dolgot a rum és a sör mellett a Bátor Egérben. Ő volt a legfiatalabb a tantestületben, két éve ő kapott minden szívnyivalót, Lenin vetélkedőt, KISZ vezetőséget, népdalkör szervezést. Én előtte három éven át, magam is, bő nyállal, de azért sajnáltam a nyomorultat. Egy darabig.

Péter János 59

TÉLAPÓ EST

Tóth István igazgatóhelyettes elvtárs a Télapó

ünnepségre péntek estét jelölte ki, a decemberi fizetés napját, a lebonyolító természetesen a Mező Imre Gimnázium KISZ alapszervezete. Szóval Gusztika szív, nekem meg egyedül kell innom, vagy szólok Attilának. Gondoltam én, amíg Tóth Pesta nem hívatott, *jöjjön, Török kartárs, igyunk meg egy feketét.* Ez se lesz ingyen, gondoltam, *Gyűjtsunk rá,* és Helikonnal kínált, szóval végem.

Károly, mi a terve péntek estére, kezdi, ez kábé azt jelenti, hogy találja ki, mi az én tervem a maga péntek estéjével. Olcsón nem akartam magam adni, bepróbálkoztam azzal, hogy *Jánosi kollégával arra gondoltunk, hogy sakkozunk egy jót.* Ugyan Attila ekkor még nem tudott róla, de berúgni bármikor hajlandó volt. *Szép dolog a sakk, Kádár elvtárs is sakkozik, én is szoktam járni sakk klubba, de hát most már annyi a dolgom, hogy nem szokok,* sóhajt egyet, pedig a készülő kandidátusi dolgozatánál valószínűleg többet érne, ha sakkozna. Vagy ha fogat mosna, bár a cigaretta és a kávé tompít valamit a savanyú fokhagymaszagon. Annyira büdös volt szegény Pesta szája, hogy Leonyid Iljics sem adott volna neki nyelves puszit. *Megértem, hogy szeretnek sakkozni, de most lenne egy magának való feladat.* Konyakkal nem kínált, akkor olyan nagyon nem kell leköpní magamat.

Pénteken lesz a Télapó est, Takács kartárs és a KISZ-esek szervezik. *Gusztáv fiatal, de tehetséges kolléga, tavaly is ügyesen megoldotta,* mondtam, hátha nem szakad rám az egész. *Tehetséges, de még tapasztalatlan,* mondta Pesta, *ötödéves egyetemi hallgató, most fog diplomázni.* Szóval a fele fog rám szakadni, értettem meg a helyzetet. *Arra kérném, legyen ott maga is pár gyerekekkel.* Akkor a berúgást át kell tenni szombatra, gondoltam. *Segíthetnének énekelni, a termet berendezni. Tudja, nem akarok botrányt. Bizonyára hallotta, mi volt a Szabadság úton.* Persze, hogy hallottam, de szerettem, ha a vörösök egymást anyázzák, úgyhogy adtam az ártatlan. *Az az igazság, igazgatóhelyettes úr,* kezdtem, de ő szokása szerint kijavított, *István, magának csak István.*

Köszönöm, István, szóval eléggé leköt, hogy az orosz OKTV-re készítem föl a diákjaimat, nem figyeltem a híreket. Hazudtak ennél már nagyobbat is, nemhogy ezen a bolygón, de a ebben az irodában is, ez is belefért. És, végül is, tényleg lekötött, ahogy Emese magába feledkezve tölti ki a teszt-
60 *lapokat, én meg őbelé feledkezek. Ha nem jön el Balogh Brigi a maga 150 centijével és 90 kilójával, akkor az én kis drágámmal vagyok másfél órán át, nemhogy büntetlenül, de még fizetnek is érte. Amíg én nem fizetek mindenért. Gusztika szerint a tanári pályán lehetsz szakmailag tökéletesen alkalmatlan, nem nagy gond, ha alkoholista vagy, néhány kiosztott pofon is belefér, egy a tiltott gyümölcs, a tanítványod megdugni. Gusztika régi pedagógus családból származott. A megdugni kifejezést nem vettem zokon, nem tudott arról, hogy Emesétől kész vagyok, és, magamon is meglepődve, tisztességes szándékaim voltak vele. Illetve tisztességesek is.*

A Szabadság úti iskolára tegnap este nehéz nap virradt. Itt majdnem visszaköptem a kávé. Vezettük egy füzetben az aranyköpéseit, de ez most váratlanul ért. Mi történt? Kérdeztem aggódva, és arra jutottam, hogy megéri arrébb tenni a fizetésnap berúgást, mert most szépen szidja nekem egyik komcsi a másikat. Popovicsné kartársnő nagyon szép Téalapó estet akart. Beöltöztette az egyik kisfiút hőembernek. Ráadásul pont Gergely Gyuszikát, Gergely Sándor elvtárs kisunokáját. Húúú, ebbe belenyúlt rendesen Popovicsné, de nem tudtam sajnálni, csak a szegény kiskölköt. Gyuszikára fehér kartonruhát adott, technocollal ragasztott rá vattát, egy fehér papírmaszkot is kapott, meg egy répát. Van érzéke a széphez Mártikának – de a munkavédelem a szocialista munka elengedhetetlen része, a technika óráimon is nagy gondot fektetek rá. Ez kétségtelen, gondoltam, bár amilyen órákat tart, attól az embernek konnektorba támad kedve hugyozni. Szóval már majdnem az ő darabjuk következett a Téalapó esten, vártak a színpalak mögött, Márta meg, dohányos, hát, gondolta, belefér még egy cigaretta. Rágyújtott. Gergely Gyuszika egy pillanat alatt borult lángba, még a répa is megpörkölődött. Korondi kartárs mentette meg, egy vastag pokróccal rávetődött a kisfiúra, elfojtotta a tüzet. Gyuszikának az ijedségen kívül más baja nem lett, Gergely elvtárs mégis úgy ordibált Mártikával, hogy vigyázzba állt benne a takarmány. Béla mesélte, tudja, Popovics elvtárrsal egy munkásőr században vagyunk. Egy pillanatra megkedveltem Gergely elvtársat.

Károly, kérem, hogy legyen ott maga is. Legyen a heti OKTV készülés valamilyen szovjet dal a fenyőünnepélyről vagy a Téalapóról. Az a két kislány, Brigi meg Emese egész ügyesek, biztos meg tudnak valamit tanulni. Mit tehettem volna, végül is olcsón megúsztam, van ürügy egy kis emesézésre, benyomni meg szombaton fogunk.

Emesére egy szünetben találtam rá, parizeres zsömlét majszolt, mozgott az orra, mindig mozog, amikor eszik, ezt annyira szerettem benne. Csinos, pisze orra volt, annak is csak a hegye mozgott ilyenkor, mint egy dédelgetni való, külön életem élő kis jószág. Virgonc és csábító jószág. Emese nem rajongott az ötletért, de megnyugtattam, hogy igyekezni fogok, hogy a lehető legolcsóbban ússzuk meg. Balogh Brigi tudott gitározni, a *Vleszúrügyilaszjolocska*t tudta fejből, mellé még kaptak egy verset oroszul és magyarul, veszteni csak azt az egy órát fogjuk, amikor a szakszervezeti Téalapó elvtárs, született Takács Gusztáv kiosztja a csomagokat. A hullapelyhest meg társait csinálják a KISZesek, mi csak dísznek vagyunk.

Új Forrás 2017/10 – Péter János: Téalapó est

Magamban röhögtem Gusztikán, aztán cukkoltam is, hogy *húzd ki magad, Gusztika, még meg sincs a diplomád, máris ilyen felelősségteljes szerepet kapsz. Másoknak éveket kell várniuk, mire eljátszhatják a Téalapó elvtársat. Ha így folytatod, még Vlagyimir Iljics is lehetsz egy színdarabban.* Gyuszika olyasmi fajtalankodásra biztatott, amit Rimbaud csinálhatott Verlaine-nel, neki egy héten át próbálnia kellett, meg télapó-csomagot vásárolni. Hiába, nincs hatalom felelőség nélkül. Péntekre viszont elkészült. A menzán aznap csontleves adtak hurkakolbásszal, zsíros volt, mint Tóth Pesta haja. A műsor ötkor kezdődött, a fizetés a zsebünkben, van időnk. *Ugorjunk be a Bátor Egérbe*, javasolta Gusztika, *csapassuk szét az ebédet.* Nem kellett nekem sem kétszer mondani, beültünk egy felesre. Én egy rumot kértem, Gusztika elkezdett flancolni, hogy Bloody Maryt akar. Szeretett olyasmit inni, amelyet mások hánynak.

Muszáj guszttalankodnod ilyen szép ünnepen, Gusztika? Kétszer hittem életemben, hogy szeretem és bírom a vodkát, mindkétszer sírás lett a vége. Azóta a látványától és a szagától is rosszul vagyok.

Szégyllhetned magad, orosztanár létedre, kontrázott.

Julika, a nagymellű pincérlány, Gusztika titkos szerelme csak úgy volt hajlandó Bloody Maryt hozni, ha Gusztika megvett egy egész üveg paradicsomlét. *Nem engedi a főnök, szabadkozott.* Belefért, fizetésnap volt. Lazulás. Ilyenkor megengedtünk magunknak egy doboz jobb cigit, én ma még egy doboz Csongort is vettem. Kértünk kávét is, urak voltunk, nem vitás. És felélegeztünk. Lemegy a Téalapó est, holnap még egy nap tanítás, vasárnap nyugi, két hetet még dolgozunk, aztán téli szünet. A fenyőünnepélyt idén a magyaros munkaközösség szervezi, nekünk csak el kell túrni. Élveztük a nyugit, ahogy a tömény leér a gyomorba, oldja a zsírt szakszerűen, aztán felmegy az agyba, tarkótájon robban, oldja a feszültséget, a hetet, a kollégákat, ezt

a barom Tóthot, a füstöt mélyen leszívjuk, lerakódik a tüdőnkbe egy kis gané, a többit kifújjuk, jól esik, bár tudjuk, hogy ennyi a mi nyomunk is a világban, egy lerakódott kis gané, és némi könnyen elszálló füst, majd kiszellőztetnek utánunk, ha meghalunk. Kell még egy felest inni, hogy elszálljon a

62 MIG, ahogy a Mező Imre Gimáziumot hívjuk, meg azt a kellemes tompulást, ami még nem részegség, nem is szalonspicc, csak boldog tompaság, amitől tudod az igát húzni, a pedagógus ópuima, az indiánok kokalevelet rágnak, a hanyatló nyugat ifjúsága a Coca-Cola mámorában fet-reng, nekünk ez jutott.

Befutott még néhány kolléga, Attila is, leültek mellénk, megbeszéltük a szombat esti iszogatást. Nekem aztán mennem kellett, Emesével meg Brigivel még volt egy próbánk, izgultak, pedig tök fölösleges. Gusztikának maradt még egy fél üveg paradicsomleve, eredeti nagyköri, ahhoz még kért vodkát, tisztán nem bírta a paradicsomlevet. *Gusztika, nem lesz sok*, kérdeztem, de azt mondta, a jelmez minden eltakar, úgy szigetel, hogy Tóth Pesta fokhagyma szagát se engedné át.

A KISZesek szépen feldíszítették a termet, volt lampion, fenyőág, havas tájkép, ha ettől nem hatódik meg a Téalapó elvtárs, akkor nincs szíve. Némi próba után beültünk a lányokkal, ott voltak már a szakszervezeti tag kollégák gyerekei is, nekik járt a télapó-csomag, ez volt az értelme a szakszervezeti tagságnak, meg két évente a beutaló. És nem is kellett két év, hogy a dömösi szakszervezeti üdülőben beszerzett körömgombámtól megszabaduljak. Énekeltünk, vártuk, hogy jöjjön a Téalapó elvtárs. Aztán újra énekeltünk, már öt óra múlt tíz perccel, de nem akart jönni. Rosszat sejtettem, de tehetetlen voltam, mégsem mondhatom, hogy átugrok a Bátor Egérbe az ott szivacsoló Téalapóért. Aztán egyszer csak hallottuk a csilingelést, A gyerekek szeme felcsillant, Vass Évike félve az édesanyjához bújt, rendben van, hogy jön a Téalapó, de talán könnyebb lenne, ha álmában történe, mint eddig szokott. Kinyílt az ajtó, bejött a rénszarvas és a krampusz, Bezdán Zsuzsit öltöztette be feketebe Gusztika, nemcsak Popovicsnének van érzéke a széphez, Gusztika is tudott. A gondok akkor kezdődtek, mikor a Téalapónak is át kellett lépni a küszöbön. Két lábbal kellett volna, ebből az egyik rendben is volt, a másikkal botlott csak bele. ...*ameg*, véltem kihallani a maszk mögül, ami a szeszszagot tényleg visszafogta, a hangot kevésbé.

A Téalapó leült, nyögött egyet, *Rohadtul elfáradtam, gyerekek*, kezdte, én ekkor már nagyon féltem. A gyerekek egy része nevetett, más részüknek természetes volt, nyilván a kollégák ugyanígy fáradnak el esténként otthon. A Téalapó elővette a listáját. *Acsádi ... Tomi..... gyere ide!* Minden egyes szó külön

küzdelem volt. Tomika félve kiment. *Énekeld ela ... aaa... Hullapelyhest!* Tomika valamit cincogott, egyik lábáról a másikra állva. A Téliapó a listájába mélyedt. *Hallom..., Tomi..., kizabárod a spájzból... a lekvárt. Vigyázzál gyerek! Vigyázzál, mondom! ... elhízol... mint anyád. Heee.* Acsádiné itt elsápadt, Tomika elsírta magát, én meg teli torokból elkezdtem énekelni a *V leszű- 63*
ragyilaszjolocskát, Emese is bekapcsolódott, intettem Briginek, hogy gitározzon, a kollégák vették a lapot, folytatták, én a tökrészeg Téliapó elvtárhoz léptem, kikísértem, közben megkértem Emesét, hogy a lista alapján ossza ki az ajándékokat. A szemé villant egyet, nem szerette a váratlan helyzeteket, de nem árt ha megszokja, mi a munkásszolidaritás. Majd duzzog egy kicsit, én meg megbékítem, szerettük ezt a játékot. Egyébként is ilyenkor a legszebb, mikor dőf egyet a kék szemével. A folyosón botlottunk Tóth Pestába, különösebb magyarázatot nem igényelt a dolog. *Vigyé haza, kérem, Károly, a kartársat. Holnap negyed nyolckor várom az irodámban. Takács kartárs, maga holnap nagyszünetben jelentkezik nálam.*

Mindenre fel voltam készülve. Gusztikát hazavittem, elmagyaráztam neki, hogy ha miatta engem is kirúgnak, akkor nem a Bátor Egérben fog vodkázni, hanem egy szocotthonban eszi a tejbegrízt, és ebben a fogai egyáltalán nem fogják zavarni.

Szerencsére másnap Tóth igazgatóhelyettes elvtárs kávéval kínált, és úgy látta, hogy én mentettem meg a MIG-et a nagyobb bajtól. Fényezte kicsit magát, hogy lám, öreg róka ő, tudta, hogy baj lehet. Ebéd után megmondja, hogy mit döntött, de mindenképp példásan fogja megbüntetni Gusztikát. Na, gondoltam, csórikámnak szevasz, olcsón megússza, ha csak felfüggesztik az egyetemen, és két év lenti sorkatonai szolgálat után folytathatja.

Ebéd után újra hívatott mindkettőnket. Gusztikán látszott, hogy még mindig fáradt, reggel próbálkozhatott egy borotválkozással, jól összevagdalta magát, de a Pitralon arcszesz oldotta kicsit a másnapos kipárolgást. Olyan bűnbánó képet vágott, mint mikor a kiskutyát rajtakapja a gazdi, hogy ellopta a flekkent a grillüstőről. És körülbelül annyira is volt hiteles. Pesta prédikált egy nagyot a szocialista erkölcsről, a példamutatásról. Aztán közölte a döntését:

Takács kartárs, először is vesz egy nagy csokor virágot, és még ma felkeresi Acsádiné kartársnőt, és bocsánatot kér.

Meglesz, igazga... próbálkozott Gusztika, de Tóth akkorát ordított, hogy az igazi Téliapó is meghallotta, sőt, talán a Mikulás is, reakciós országokban: Maga majd akkor beszél, ha arra engedélyt kapott!

Gusztika hallgatott, mint nyuszi a fűben, közben csendesen bloody Mary szagúkat böfögött.

64 *Szóval bocsánatot kér. És, hogy tanuljon az esetből, példásan megbüntettem! Elfelejtheti, hogy ajánlani fogom a Mező Imre Gimnázium Párt alapszervezetének tagságára! És a KISZ vezetését haladéktalanul adja át Török kartársnak!* Gusztika olyan szomorú arcot vágott, mint mikor a kisgyerek mégsem kap fagyaltot a strandon, de tudtam, hogy belül vigyorg, mint a fakutya.

Török kartárs, a két kislányt terjessze föl valamilyen jutalomra. Ne most rögtön, ne legyen feltűnő. Majd év végén. Köszönöm, elmehetnek.

Kimentünk a gimiből. Jó tíz méterre az épülettől megszólal Gusztika: *Gyere, meghívlak a Bátor Egérbe. Tudod – vigyorgott – ha biztos lettem volna benne, hogy ez a vége, akkor már tavaly megcsinálom.* Ismerős helyre küldtem, járt már ott, egészen újszülött korában. Aztán a Bátor Egérben átadta a KISZ alapszervezet vezetését. Egy vodka és egy kis Julika nézegetés után elküldtem virágot venni Acsádinének. Este Attilával meg vele iszunk, majd beszámol a hülyegyerek.

Kértem még egy fél rumot, mellé egy sört, futotta a fizetésből. Jövő héten majd három cent rum, szóda víz, hó végén semmi, vagy dianás sósborszesz. De most még úr vagyok, szivarra gyújtok, a rumtól szépen röpül a MIG. Mérleget vontam. A KISZ vezetés: szívás. De jön majd fiatalabb kolléga, aki átveszi. Pestánál van egy jó pontom, ezért cserébe lehet kérni ezt-azt. Emesét kiténtethetem legálisan, kap persze a kis töpszlimalac Brigi is. És lehet egy békülőset beszélgetni Emesével. Viszek csokit, hogy lássam, hogy mozog az orra hegye, amikor majszolja. Ha jobban belegondolok, már tavaly le kellett volna itatnom Gusztikát.

MELANCHOLIA NOSTALGICA

ELŐHANG

(*Banális love story*)

(Gyöngyök a mélyből)

Az embert az irodalom mással nem összemérhető varázsa vonzza,
ez egész életre szól;
szerencsés vagy, ráleltél az *eltéphetetlen szárla*,
az ágytámlára kiírom Bohumil Hrabal tisztítóüzemi cédulájának üzenetét:
„Némely foltok nem távolíthatók el az anyag megsértése nélkül.”

Régi jogaiba visszaültetni a szépet, kiáltom,
az élet banalitásainak föltárásával
a valóság inspirációja mindenkiből varázserejű hőst mintáz,
az univerzum lényege az ellentétekre épülő szépség,
Hrabal paradicsoma *a fanyar gyümölcsök kertje*,
gyémánt keménységével kimetszett ünnep a hétköznapiokból,
ez önmagára érvényes törvénnyel rendelkezik,
a nyersvas-tuskók között a Szép Poldiban
zöld szigetecskék lobogtak.

A kisebbségi komplexus legyőzése a spontán föltárukozás előfeltétele,
az emberi lét sivársága a transzcendencia jegyében feloldható,
„Hrabal elvtárs fegyvere ezüstösen cseng, s szúrásával balzsamot fakaszt.”

Azon a napon a könyvüzletek előtt emberszalag kígyózott,
a kialvatlan arcokra színtelen lepedőt sodort a felhők vadonja,
az *Emberek beszédét* reggelig ontották az **ofszetgépek**,
a barna fedelű könyv,
Hovory lidí,
bátorságot fecskendezett a csehszlovák állampolgárba,
bizonyított rá, hogy Brod úr nem égette el Kafka úr kéziratait.

*Emléktelenül süllyed el a haldokló óriás,
 ha Brod úr betartja szavát, és nem visszakozik,
 Kafka úr kinn rekedt volna a világirodalmon,
 Borges se lenne utóbb, megvakultan ki törődne vele,
 és Hölderlin padlásszobáját nem söpörné az ácsmester
 évszázadokkal előtte.*

Minden a perspektíva szalagjára van fűzve!

1984. október huszonharmadikán párás este
 köszöntött Prágára; szél se rebtent, a sűrű hidegre csillagsereg ült,
 alattuk dülöngő árnyakként vonult a Károly hídon át
 egy részeg társaság, a korlátnak dőlve a susogó hullámokat lesték.
 Egy koronáért mérték a sört, hogy elejét vegyék
 a polgári engedetlenségnek, és a turisták méhraját se ijesszék el.
 Az Arany Tigris a Husova utca ékessége,
 az Óvárosban gombolyodó sikátor Prága zarándokhelye,
 a gyorsan ürülő korsók közt tánclépést lejt a pincér,
 az átható füst csíkjában álltam,
 lestem Őt,
 keddenként járt ide.

Szemvillanásnyi időbe telt, ahogy átvágott a sörünnep népén,
 a háromnegyedes felöltő beleúszott a levegőbe,
 a koraesti szürkületben Pepin bácsi vonult át a sörgyár
 udvarán valamelyik szisztémáját megjátszani,
 hogy a kávéházi kisasszonyoknál
 az osztrák vitéz újból győzelmet arathasson.
 Nymburkra örömeső hullt,
 Francin a fulgurációs készüléket szerelte össze,
 Maryska angyali mosollyal az ágyában feküdt.

Van a „chandleri helyek” vesszőparipám Tandorinál.
 Oka: Philip Marlowe magádetektív teleírt névjegye
 a költő hamleti korából; azóta pedig, hogy számomra
 a *Hosszú álom* világhírű költészete a halálról
 zsinórmértékké vált, a teljes Chandlert kívülről fújom.
 Hogy mégis: detektívregény-író társítana
 bárki Tandorival? Ez befoltozhatatlan lyuk a zsákon,
 az avíttas hozományon. Még ha verébbel teszi! Megszokott már –
 De Chandlert! Szlengesen egy „*amit*”,
 alkoholista legényt,
 önbizalmatlan-szegényt,
 ki úgy távozott, ment el,
 hogy azt sem tudta, ki volt.

Mondják, az irodalom-alatti közegben fáznia kell
 a lírikusnak, mert a hívek is csupán az eufemizmust
 engedhetik meg maguknak, s „nemes ponyva”,
 vetik oda, melengetőn; hiába, *onnan* nincs
 szökés a „komoly irodalom” magasába –
 Ma már némiképp más a helyzet; az amerikai
 Raymond Chandlerrel legalábbis változott a képlet.
 Ő bonyolult érzelmekkel megvert hasadt
 lélek volt, ki nem hitt magában, s ez életének
 olyannyira ólmos árnya, hogy Philip Marlowe-történeteivel
 hiába dobott nagyot, a kishitűség percenként az
 arcára fagyott, pedig *célt ért, talált egy kemény legényt*.
 Mindenesetre talán haláláig bánta, hogy tehetségét
 abba a rámába zárta, *ahol a jó, a rossz az úr*.
 Holott az „égi másba”, ahová álmai hatoltak,
 az éteri költészet nyomába eredve, vagyis az
 elitista elvárásba fektetett be ifjan, mint anyyi más –
 Aztán már ideái elhervadtak, szárnyaszegetten,
 mindenesetre illúzióit s önmagát is elveszítve,
 elzüllyve is tán, becsukott ablakú szobájában,
 ahol megült a szag, a whiskyszagú magányban,
 a véres történet fogta le végleg a kezét, mert
célt ért, talált egy kemény legényt.
 Onnan tovább aztán az írói szenvedély röpítette,

s Philip Marlowe melankóliáját fürkészve szívébe véste – másnak legalábbis mindörökre –, hogy számít-e, vagy se, hogy hol fekszik, ha egyszer meghalt, s örök álmát alussza.

MAGAS LABDÁK LEVÉVE

Le Carré a hulló érzések költészetének mestere, a hidegháború színpadának sűgőlyukaira tapasztja fülét, a kémek lüktető halántékában tapadós méreg a rossz vérkeringés, az ideggócokban az áruulás járványa pusztít, az árnyékvilág talaja ingoványos, akár a csődbe ment szerelem, merő fenyegetés mindenütt, hosszú menekülés a kábult emlékezetből, „*A férfi, aki bejött a hidegről, zavarban volt: hogy is lesz most?*”, a kivénhedt kém meggémberedve a fagytól teázik, Smiley ebbe a környezetbe tévedt antihős, két világ határán borul rá az éjszaka sötétje, resignált költészet ez, mondja Petri György George Smiley hűvösen csillámló bölcséletéről, *a nem volt hiába?*
a minden hiába volt?
melankóliája görgeti napjait.

Az eredeti tehetség a sziken is virágot hajt,
Le Carré, a titkos zarándok épít új alapzatot a kémregénynek,
a mesterség valamennyi fortélyá Smiley kisujjában,
a módszerben csak a bekötött szemű hit
és a cselvetés romlottsága üthet kisebb-nagyobb lyukat,
a szorongást áthangolja majd az érzékek csábítása,
a mámoron túl a lélek sem veszhet el,
Smiley-t a lelkiismeret-furdalás örvénye szívja magába,
a nem volt hiába?
a minden hiába volt?
alkonyi melankóliája
őt sem kímélheti, miközben léte orsóján
leperreg az idő, és amikor esküjét letette,
a nehéz napok után nem hált többé a hideggel:
*Az embernek úgy kell gondolkodnia, mint egy hősnek,
hogy tisztessége a szűrős vadonban megmaradjon.*

Ezen a ponton ismét Tandorihoz szegődtem,
mintha csak Hamlet királyi pandantja volna:.

„Közhelyszerűen létezzünk”, mondta a Szentkirályi utca sarkán
egy koszlott falú kocsmában 1992 tavaszán,

jön a szignál, beúszik a zene, mint Maigret felügyelőnél, 69

rádiófelvétel után, két kupica között a *poeta laureatus* kézen fogott,

az igazi ász mégiscsak Vanek úr a P. Howardban,

biztatott s magas homloka a gondolatba révedt,

verskedvelők kis szabadidő műsora, kocsmapárába lehelt

Tandori-manőverek –

tűzbe tenném érte a kezemet:

*„Nem akarom, hogy szomorúan végezzük a dalt, majd pénteken,
ha elköszönünk egymástól, kedves Hallgató!*

Mert Puskás Öcsi sosem hiányozhat irodalmi műsorokból,

emlékezünk arra a bűvös mondására, hogyan oldja meg

ő a legnehezebb helyzetet is a labdával:

Úgy kell rúgni, művészkém! Találó válasz.

Magam ezt, mert a hazai változatokat sosem érzem egészen

elégségesnek, megtoldottam a minap:

úgy kell venni..., vagyis a legképtelenebb labdát is levenni”.

Magas labdák levéve.

LERAKNI MAKACS TERHEMET

A Krisztina tér sárgasága a templomra hull,

a gesztenyefa kupolája hátraveti az Eget,

a Mészáros utcán a pinceablakok dróthálóiban

szeneskosarak ütései,

a régi világ ikonjait kicsorbult könyöklők őrzik,

a történelem lüktető tapasztalat,

fenyítés,

áldozat,

balkáni gerlék gyöngyöznek a hódarában,

a hályogos ablakszem mögött magányos bolygó az ember,

a Rózsa utca házacskaíra gondolok,

a gyermekkori rezervátum gócaira,

az életrajz gyűjtőmedencéjére,

ahol a könyörület a kertek cukorsüvege alatt gyulladt ki.

Az idő elhomályosítja az apró emlékeket,
 a fiatalság joker-természetű,
 nagy szeletet kanyarít ki a világból,
 refrénjeit az öregkor keresi meg,
 keserű zene az élet távolából a melankolikus
 noktürnök dallama.

Vendi-papa szerint az erotikus tapasztalatgyűjtésem
 tárgya Mira, a cigánylány volt,
 eleve tényként: a könnyű természetű.
 Misztikus vonzása hajtja a vérem,
 álmomban mutatóujjával Anyám fenyeget:
 „*Megpohonyállak, ha arra jársz!*”
 A vágyak csukott szemhéjak,
 kozmikus papírhulladék az átizzadt éjszaka,
 a veronai erkély körívén festett virágfejek
 lenyomatai szívják el az apró kristály-gömbök fényét,
 kitömött madártest mozog a huzalos levegőben,
 fölmorzsolódik a pubertáskor szövete,
 hullámtarajos út a világba,
 jég szemek, csikorgó kavicsok,
 a hidegnek kitett cseréptető fölé esőcsatornák
 nyüszítése kísért,
 kitáruul a lakatlan Hold,
 tél idején törékeny tükör,
 szemem emlékezik az éjszaka összes tavára.

A Fölsőtemplom előtt Galba Nani
 himbálja ridiküljét, vadászni hív, magasra repül,
 blúza alatt hullámos szelídgesztenyék,
 körömcipője férfiszíveken kopog,
 ugyanaz a szívóssá érlelt vágy tüzel félévszázad óta,
 az ablakmélyedésből lestem meg boszorkány-döfködését,
 az erotika imája színig töltötte a szobát,
 ma is éhség gyötör,
 megtelek a női test vadszeder-illatával,
 az álom kancáját itatom:
 „*Ígérd meg, bármi történjen is,
 az ágyhoz szögezel, mielőtt kivisznek a temetőbe!
 Kípusztulnak mellőlem a férfiak!
 Csodálatos érzés!*”

Az ábrándvilág áltéri ködsáv,
elhomályosítja a jelen partjait,
a törékeny élet hazugsága,
a földi javak elrontója, állították,
az otthoniak már nem számoltak a költészet megszállottságával, 71
a gyermekkor csapongó játéka feledésbe merültek,
társuk a hajnali óracsőrgés,
sisakrostélyként csapódik a megalvadt napokra.

Lezsavaram a gép fémsisakját; a tömítés beleégett
a kupak körperemébe, gyűrészerű részt vágok az előző napi
*Magyar Nemzet*ből, és a két fémrész közé illeszttem.
Megeresztem a gázpalackot,
örködöm a körláng fölött,
az ajtófélfának dőlve figyelem a kékes-sárga szirmokat,
a kifolyócső izzó gömböcskéket köpdös,
a kondenzvíztől sziszegni kezd a forró fém;
a gőzölgő csésze fölé hajlok,
a reggel erotikus dekoltázsába,
az ember társasjátékot játszik saját beteljesedésének hiányával,
„*Csak az életemet féltem kicsit*”, mondja Esterházy,
az írás kisebesíti is a múltat, és tüskét szúr a jelenbe,
a melankólia véget nem érő falikép,
jó az életet kárhozatba vinni,
én követem még a költők szárnyas intelmét,
és a szív kőedényébe töltöm a várakozások
mennydörgését.
A hegy távoli üregében cementből kitapasztott
derítő visszhangzik,
az a múltbeli alak kikecmereg az ágyból
a zuhanyzóálcával egybeépített helyiségbe.
Az indigókék hajnal a kert fái közt hasad,
himnikus áhítattal nézem a makrokozmosz darabját,
csillámlottak az esőtől Ottlik háztetői,
telek aludtak a gellérthegyi utcákon,
királyi adomány az Eötvös Collegium,
kilépünk az időből, megtudni, kik is lehetünk,
hiú fény élesztgeti szívünkben a reményt,
a tudomány összekuszált teste hódításra várt,
vétkeink azóta se hagynak nyugodni.

Amikor Mirko Kovač 1974-es leírását olvasom
 az Astoria szálló halljáról, visszatérek ehhez a tetovált múlthoz,
 a szeles Kossuth Lajos utcán csillogó kirakatok sorakoztak,
 a lármás forgatag magával ragadott;
 azóta sokfelé megfordultam,
 csak Isztambultól ittasultam meg ugyanúgy,
 akkor kezdenek bele a Felszabadulás tér átépítésébe,
 megrökönyödéssel nézem, ahogy a kivörösödött
 munkások darabokra szétszedik a várost,
 lábaink alatt szekercehangok szögecselik a talpfákat,
 egy megcsonkolt kéz intő jelként mered a levegőbe,
 a fájdalom a szemembe néz,
 láttam ezt a pillantást az udvari padnál
 párás szemgolyókkal
 az Őreg Cimi aprította a tüzelőt,
 és óvatlanul egy darabot kihalított a kézfejéből;
 a kórház nem esik messze a Rózsa utcától,
 déli kerítése a vasúti ároknál húzódik, az a város másik huzatos széle,
 a baleseti sebészet az élet királyvíz-próbája,
 hipószag, béketűrés.

Mirko Kovač inspirálója *A kanizsai Hidegháznak*,
 a város *Halottasházához* címzett elégikus vízióinak,
 mely tollam hegyén vár.
 Kovač *A bevezetés a másik életbe* című könyve megállít,
 hogy az élet évszak-váltásai alatt közeledjem egykori önmagamhoz,
 egyetlen vágyam mindenki szeme láttára
 lerakni makacs terhemet,
 és beváltani a gyermekkornak tett ígéretet,
 melytől gyávaságból eddig el-elmaradoztam.
 Az elmerült Atlantisz ámulata elragad, ahogy
 a monarchiabeli városok maradványainak
 angyali bája nyűgöz csak le;
 a mediterrán költők érezhetnek hasonló a Földközi-tengertől;
 a fénylő képeslapokon a széles homlokzatú házak
 ugyanúgy összefűződnek, mint a tenger és az ég kékje;
 a kövezet por-rózsái a hínárosan csillámló üzletsoroktól
 a tajtékos partig érnek; egy drogéria fölött ezüstrajzolatú
 üveglap, széttöredezve, a betűk szélein
 esőtől, hólétől elkenődött fölirat.

A fény hozzásimul a partra ragasztott paloták üvegtáblájához,
 az áradó szépség kifürkészhetetlen,
 a szétszórt hullámok kagylóiban az esőszínű napok moraja.
 A régmúlt világban idáig ért el Kanizsa,
 kereskedőink a fiumei parton kötötték ki gazdag
 portékákkal megrakott hajóikat,
 és a Monarchia képére fölépítették városunkat.
 Lejtők mélyén és dombok csúcsán fekszik
 munkájuk maradéka, leomló örökségem,
 mely érlelődő éveim kíséerte a Rózsa utcai ház
 orgonaillatától a Krisztinavárosi templomig.
 Követem hát a monarchikus városokban
 gyermekkorom nyomát, Krakkótól Zágrábig
 szívemhez szorítom a mulandó időt.
 „Egész életem egy nagy honvágy”, mondta Mahler, a zeneköltő.
 Engem is rabul ejt szülővárosomban a hontalanság.

UTÓHANG

(Az *elirigyelt szem*)

Az ég hamujában költöző madarak bukdácsoltak,
 kómában fekvő Anyám teste eleven szarkofág,
 ajkára utolsó szavait írta az Isten,
 az ágy végénél meglesem a halál előfutárát,
 lehullott üstökös színtere a kórterem.
 Rám nő az élet, eljött férfikorom ideje.
 Korán hazatérek.
 Életem pusztulásra ítélt tükre Anyám szeme marad.
Melancholia nostalgica.

Utána kell lépned, értsd már meg. Nem látod, hogy rögtön ellép, amikor elindulsz? Abban a pillanatban elhajol vagy leforog rólad, amint ütni kezdesz. Kibiztosított fegyver van nála, és használni fogja veled szemben. Az öklei a fegyvere, és az esze. Meg kell tanulnod hátrafelé bokszolni.

74 Erdei L. Tamás

GYÉMÁNT

Szalai a ring szélén magyarázott, és most Oleg volt a főszereplő, ehhez semmi kétség nem férhetett. A hétvégi profi nehézsúlyú bajnoki meccsen meg akarta verni Petrovicsot, a korosodó bajnokot, és most fel volt húzva rendesen. Fekete selyem nadrágjában, bokscipőben, fekete kesztyűvel úgy robbant rám, mint Derrick, a londoni hóhér, precízen és kérlelhetetlenül. Veszélyesnek látszott, és valóban az is volt. Jól jött volna, ha közös edzőnktől én is kapok egy-két tanácsot, ha nem is ilyen pontos elemzést, hogy mit kezdjek ezzel a buldózerrel, aki csak akkor érzi magát férfinak, ha kiüti az ellenfelét. De meg kellett értenem, hogy ez a néhány menet nem rólam szól. Nekem itt most csak statisztaszerep jut, az edzőpartner szerepe, akinek az a dolga, hogy finomra hangolja és csúcsformába lendítse a leendő bajnokot. Így hát túlélésre játszottam. Pontosan azt tettem, amit Petruska Tibi tanácsolt, amikor a kesztyűimet húzta föl a kezemre. Látszólag a fűzővel bajmóldott, amint ott álltunk a ring mellett a gongra várva, de közben a fülemhez hajolt, és odasúgta: Tartsd távol magadtól hosszú balokkal, és ütés után rögtön mozogj el. Le ne állj vele verekedni!

Tudtam, hogy igaza van. Petruska csikó kora ellenére a legtechnikásabb öklözők egyikévé vált a klubban, meg az esze is megvolt a bunyóhoz. És megvolt benne még valami, ami belőlem hiányzott, de ami nélkül senki sem lesz nagy bunyós, a csibészösztön. Tökéletesen tudott alkalmazkodni ellenfeleihez, mégis mindig a saját játékát játszotta. Bohóckodott, nagyképűsködött, szövegelt, ha kellett, hisztizett, kiköpte és elrúgta a fogvédő gumit akár meccsen is, ha nem tetszett neki valami, és közben észre sem vetted, hogy uralja a ringet. Volt valami benne a fiatal Muhammad Ali karizmatikusságából.

Én más típusú ökölvívást műveltem. Inkább a régimódi, nyílt sisakos ütközeteket szerettem, és többnyire belementem az adok-kapok csatákba, rezenéstelen arccal eltűrve az ezzel járó pofonokat és sérüléseket, mint egy szíu indián, csakhogy én is kedvemre sorozhassam az ellenfeleim. Most azonban nem engedhettem meg magamnak, hogy ütést kapjak, ezért kénytelen voltam taktikusan és csibészesen öklözni. Színleltem a támadást, aztán elmozogtam oldalirányban, elhajlásból ütöttem, lefordultam, dukkoltam és elléptem a rám rontó hústorony elől. Úgy jött felém, mint egy afrikai kafferbivaly, egy elszabadult gyorsvonat, ami száz kilométeres sebességgel,

lassítás nélkül száguld át a kisebb állomásokon. Taktikával, védekezéssel mit sem törődve el akart söpörni az útjából. Ki akart ütni, efelől nem hagyott szemernyi kétséget sem. Most én voltam az az állomás, ahol a gyorsvonal nem áll meg.

Láttam, hogy Árpika, a jó szemű középsúlyú, a klub legna- 75
gyobb zsványa fél szemmel nagyon figyel, és csak kamuból játszik a
pergő körtével. Tudtam, mi jár az eszében, a következő menet az övé lesz
Gyémánt ellen. A többiek is oda-odasandítottak a teremben, miközben saját
gyakorlataikat végezték a segédedző irányítása alatt. Mindenkit érdekelt,
hogy mozog a nehézsúly leendő királya. Oleg sváb gyerekként hajla-
mos volt a túledzésre, mindig hajtotta magát, senkivel sem törődött
és senkire sem hallgatott. Iszonyatos szorgalommal edzett, és élt
benne az a bizonyos gyilkos ösztön, ami a legjobb fightereket naggyá
teszi. Született nehézsúlyú volt, Mike Tyson szakasztott mása, csak
épp fehér színben.

A második menet közepénél jártunk. Golyófején az apró szürke
szemek most hideg gyűlölettel néztek rám. Bosszantottam őt azzal,
hogy nem állok meg előtte és nem állok le verekedni, hanem vívok,
ahogy mindig tanultam, és használom az eszem. Muszáj ésszel bu-
nyózni egy ilyen vadállat ellen. Ha valaki erősebb nálad fizikailag, és
szemmel láthatóan a véredre szomjazik, akkor csak agyban verheted
meg. Taktika és stratégia. Ezt kellett tennem. Utáltam ezt, de nem sok
választást hagyott nekem. Hátrafelé mozogva bokszoltam, feltartó
balegyenesekkel lassítottam a rohamait, és igyekeztem megtörni a
tempóját, kiköccsenteni a saját ritmusából. Ez nem az én bunyóm volt.
Közben nagyon vigyáztam, hogy az állam egy másodpercig se marad-
jon szabadon, és mindig mozgásban legyek. A láb munkára tettem a
hangsúlyt, folytonosan táncoltam, elmozogtam, hogy ne nyújsak álló
célpontot. Ő meg kitartóan üldözött, de csak egy síkban mozgott, és nemigen
tudta követni a tempóváltásaimat. Próbáltam lemásolni a Cassius Clay vs.
Sonny Liston meccset, persze Clay szempontjából. Gyémánt volt most Liston,
a gyilkos. Záporoztak rám az iszonyú egyenesei és horgai, ám többnyire csak
a levegőt találta el velük. A teljes technikai repertoáromat fel kellett vonul-
tatnom, hogy ne tudjon leütni. Nem tetszett neki, hogy képtelen rám kény-
szeríteni a stílusát. Egyre dühösebb lett, de ez most a legkevésbé sem
érdekelt. Mentettem az irhámát.

Mindig is kedveltem Oleget. A ringen kívül jó cimbora volt, és csak ke-
vesen gondolták volna róla, hogy intelligens, három nyelven beszélő fickó
ez a kopasz izomkolosszus. Szolnokon, az elhíresült Chacón-Nagy Jani meccs
utáni vidám fogadáson egyedül ő tudott közölnök spanyolul elbeszélgetni a
dél-amerikai bunyóossal. Az argentinok csuda jópofák voltak. Amíg a mérkőzés

tartott, a teljes stáb ott üvöltözött a pontozókkal, hogy a mélyütés utáni átmeneti tanácsstalanságban a számukra kedvező ítélet szülessen. Amikor azonban a bírók hosszú huzavona után végül döntöttek, Chacón stábjá minden átmenet nélkül átváltozott vidám particsapattá, és úgy ünnepeltek, mintha az ő fiuk nyerte volna a mérkőzést. Argentin bort meg finom pálinkát hoztak be egy-egy ládával, mindenkit kedvesen megkínáltak, és latinosan végigmulatták az éjszakát.

Oleggel egy súlycsoportba tartoztunk ugyan, de ez első pillantásra nem így tűnt. Én félnehézből erősítettem föl magam a királykategóriába. Látható arcsérülés híján, atletikus alkatom alapján nem sejtette senki, hogy bunyós vagyok. A bajnokjelölt viszont rövid, izmos combjaival, testépítőket megszégyenítő karjaival és vállaival, bikanyakával látványos nehézsúlyú volt. Nagy célokat dédelgetett magában, és semmi kétség nem férhetett hozzá, hogy el is fogja őket érni. Karrierje felfelé ívelő szakaszában járt.

Nekem egyébként már rég abba kellett volna hagynom a versenyzést, de képtelen voltam kiszakadni a rivaldafényből, és rabul ejtett a boksztermek savanyú levegője, amelyben verejték szaga keveredik a bőrholmik, kesztyűk, zsákok, bandázsok harcban kopott illatával. Hiányzott volna a banda is, a szokott vérszívás az öltözőben, monoklik a szemem alatt, a megszokott izomláz, zúzódások a testemen, a jó dumák.

Gyémánt Olegnek persze nem ez volt az igazi neve, de ezt csak kevesen tudtuk. Művésznevét némelyek szerint menedzserétől, Medvegy Tihamértól kapta, aki túlságosan prózainak találta védenca sváb őseitől örökölt, polgári elnevezését. Mások azt mondják, a dickensi alteregó magától a hírhedt promótertől, Szerb Filiptől eredt, aki jó üzleti érzékkel a televíziós közvetítések és csillogó bokszgálák közönsége számára is eladhatóvá akarta tenni két lábon járó termékét. Akárhonnan eredt is, találó volt, jól állt neki, és a sajtó imádtá.

Bár csodáltam robusztus alkatát és kiapadhatatlan agresszivitását a ringben, nem szerettem Gyémánt stílusát. Az még rendjén való, hogy minden edzőpartnerét és ellenfelét ki akarja ütni, mindegy hogy meccsel vagy edz éppen, hiszen ezért vagy bokszoló, ezért szállsz ringbe minden egyes alkalommal. De Oleg gonoszul küzdött a kötelek között. Ismeretlenek voltak számára az ökölvívás játékos, könnyed, humoros dimenziói, amivel Muhammad Ali, Naseem Hamed vagy Roy Jones Jr. ismertette meg a világot. Gyémánt Oleg mindig komoly, sőt komor arcát mutatta a ringben, olyan volt, mint egy százkilós ítéletvégrehajtó. Ezért tisztelték, mivel tartottak tőle, de nem szerették. Képtelen volt elismerni, hogy valaki jobb nála, mindig a teljes megsemmisítésre tört, még a saját barátaival szemben is. Terényi Bálintot, barátját és csapattársát ütötte le legtöbbször. Nem a megszokott hármas-négyes, hanem hatos-hetes kombinációkkal operált. Egyenesek, horgok és felütések záporával támadott és közben folyamatosan nyomult előre. Mindig

csak előre. Ha az első két ütése nem talált, meg sem torpant, bízott benne, hogy majd talál a többi, és többnyire valóban talált is. Pontosan ütött, iszonyú erővel, teljes testsúlyát beleadva, ahogy kell. Bombáival fizikailag és idegileg is felőrölte, kikészítette az edzőpartnereit, minden egyes ütésében benne volt a knock out. A defenzív bunyót nem ismerte, védekezni képtelen volt, a ringben nem gondolkodott, csak pusztítani akart. Ez lett később a veszte.

Nagyon jól emlékeztem még arra a jelenetre, amikor Horváth Zoli, a briliáns nagyváltósúlyú bajnok odaállt a behemót elé, feltett kesztyűkkel, keményen, férfiasan. Nem egy, de három számmal és hat súlycsoporttal volt kisebb Gyémántnál. Presztízsmeccs volt ez a javából, még ha edzőmérkőzésnek hívták is. Megállt az élet az Imperialban, a város legjobb, legragyogóbb edzőtermében. Hirtelen elfáradtak a pergő körték, az ugrálókötelek lelassultak, a szemek mintegy vezényszóra a ringre tapadtak. Szerettem ezt a termet, ahol a nehéz zsákok, fali ütőpárnák és mennyezetig érő tükrök között királykék verseny ring feszült színes kötelekkel, szabályos szorítóval, fedett filcborítással, remek anyagokból. A ring kék padlóját hatalmas, sárga oroszlánfej díszítette koronával. Aznap délután odagyűlt a kötelek mellé minden hivatásos, amatőr és hobbi bunyós, edzők és segédek, sportolók és bámészködők, épp arra ténfergő fotósok és firkászok, akik folyton témát keresnek, és az anyjukat is eladnák egy jó sztoriért, egyszóval mindenki. A nagy tolongásban percenként rúgták föl a szorító mellé kitett köpövdöröt. Még Schwartz Karcsi, a teremtulajdonos is, akit egyébként tökéletesen hidegen hagytak a normál, hétköznapi edzések és nem sokat törődött a helyben edző sportolókkal, akikből élt, ott figyelt csöndben a sarokban. A pultos lányok bejöttek a folyosóról, hogy lássák a két nagyágyút küzdeni.

Amikor ezek ketten fölálltak egymással szemben, azonnal megváltozott a terem atmoszférája. Az alapzaj lehalkult, a mozgás megszűnt. Olyan feszültséggel telítődött a levegő, mint amikor két vezérbika csap össze egy erdei tisztáson párzási időszakban. Élőlény nem moccan, még a harkályok is elhallgatnak a fákon. A bokszolók, bár semmi jelét nem adták, teljes mértékben tudatában voltak annak, hogy minden tekintet rájuk szegeződik.

Horváth megállt a ring közepén, dacosan, konokul, mint aki odagyökerezett. Leszegett fejjel, felemelt öklökkel várta a rohamot. Gyémánt neki-rontott. Zoli gyönyörűen elhajolgatott, tökéletesen fedezte magát, csak derékból mozgott, és egy lépést sem hátrált a szemre kétszer akkora behemót előtt. Erre mondják azt, hogy az ipse hülyét csinál az ellenfélből. A nagyváltósúly bajnoka igazi iskolabunyót mutatott be azon az őszi délutánon, technikai tudása zavarba ejtően széles skálán mozgott. Ha én állok akkor vele

szemben, elismerően füttyentek és barátian rávigyorgok két ütés között, a végén megveregetem a vállát, ez az ökölvívás, ember, te aztán tudsz küzdeni. Horváth remekelt abban a néhány percben, és bebizonyította, hogy nem véletlenül lett az év ökölvívója. Ritka bátor szív dobogott benne és va-

78 lóban élete nagy formájában volt.

Oleg azonban nem tudta értékelni Zoli remekelését. Elvörösödött a szégyentől. Falrengető bombái rendre célt tévesztettek vagy ártalmatlanul csúsztak le ellenfele kesztyűiről, válláról, alkarjáról, homlokáról. Valóban nehéz volt elhinni, hogy a színizom Gyémánt görcsös igyekezete ellenére is képtelen megütni harminc kilóval könnyebb, egy fejjel alacsonyabb ellenfelét. Hatástalan rohamai felbőszítették Oleget. Szemmel láthatóan nem tudta feldolgozni, hogy egy kisebb ellenfél kifoghat rajta a saját territóriumában, és tehetetlen dühében mocskos kocsmai eszközhöz folyamodott. Olyan dolgot tett, amiről később alig esett szó a teremben. Mintha mi szégyenkeznénk helyette.

Sokan nem is fogták fel, mit látnak. A ring körüli léhűtők hosszas kérézősködés után is csak utólag, ügyel-bajjal rakták össze a képet. Annyit fölfogtak ugyan, hogy valami történt, és a küzdelem váratlanul félbe szakadt, de nem látták az összefüggéseket. A nehézsúlyú Gyémánt Oleg ugyanis, kifogyva a szabályos eszközökből, egyszerűen lefejelte a nagyváltósúly profi magyar bajnokát, Horváth Zoltánt. Kísértetiesen hasonlított az eset arra a néhány évvel korábban botrányos körülmények között félbe szakított mérkőzésre, amikor Mike Tyson, miután nem bírt ellenfelével, elborult az agya és kiharapott egy darabot Evander Holyfield füléből. Akkor, bár a mérkőzést megnyerte, Holyfield is dühöngött.

Horváthnak a fejeléstől fölrepedt a szemöldöke, és vastag sugárban ömlött a vér a sebből. Üvöltve, félig vakon szállt ki a ringből. Két hét volt még a saját címeccséig, és azon a délutánon ő tett szívességet Olegnek, hogy felkészülésének utolsó periódusában egyáltalán hajlandó volt vele kesztyűzni. A profi versenyzők ilyen közel a mérkőzéshez már úgy vigyáznak magukra, mint a primadonnák a hangszálaikra, vagy hegedűművészek az ujjjaikra. Gyémánt pedig ahelyett, hogy hálás lett volna a lehetőségért, úgy viselkedett, mint egy nyolcadik kerületi utcai vagány. Zoli letépte magáról és földhöz vágta a kesztyűit, nagy ívben kiköpte a fogvédőjét és sűrű szitkozódások közepette elrobogott zuhanyozni. Válogatás nélkül lökdöste félre az embereket. Senki sem merte megállítani, tudtuk, ő viszi vásárra a bőrét, hát ő diktálja a feltételeket. Mindenki más, edzők, sporttársak, gyúró, orvos, személyzet befoghatja a pofáját. Még a leghülyébbek is tudták, hogy egy meccs előtti sérülés könnyen a bunyós karrierjébe kerülhet, Horváthnak pedig családjá, gyermeke volt, akit el kellett tartania.

Pontosan emlékeztem erre a régmúlt délutánra, tehát nem sok jót ígért nekem ez a sparring, de segíteni akartam a feltörekvő bajnokjelöltet céljai elérésében. Úgyhogy nagyon éles voltam, és kívülről, hosszú balegyenesekkel igyekeztem őt távol tartani magamtól, míg egy komoly job-
bost előkészítetek. Muszáj volt, hogy több eszem legyen, mint Horváth 79
Zolinak annak idején. Gyémántnak nem tetszett a dolog. Szalainak sem. Olyan képességeket kellett volna előhívnia első számú tanítványából, amelyekkel az szemmel láthatóan nem rendelkezett. Vagy ha igen, akkor nagyon mélyen titkolta.

Valahogy véget ért a harmadik menet, s én izzadtan, de megkönnyebbülve másztam ki a kötelek közül. Átadtam a helyem az edzőnek, hadd elemezzék együtt azt, amit az imént csináltunk. Biztos voltam benne, hogy minden intelem teljesen fölösleges, Gyémánt úgysem fogja soha megérteni, amit Szalai próbál beleverni abba a konok fejébe. Búcsúzóul azért még beszóltam. Ha bajnok leszel, azt csak nekem köszönheted. Oleg felkapta a fejét. Petrovics pontosan ezt a bunyót fogja csinálni szombaton, mondtam, miközben kiköptem a fogvédőmet. Elmozog, eltáncol és fogásba menekül majd. Oleg morgott valamit, amit akár köszönetfélének is lehetett érteni, aztán Szalaihoz fordult, hogy meghallgassa az elemzést.

Még volt annyi erőm, hogy mosolyogjak, miközben elindultam a zuhanyzó felé.

A FORDULAT

hálót fon a hév
döngő és sikító álmat
mostanában nem örülök meg
már kora reggel
hagyom inkább a világot, bár
tudom, a síromat ásom
és jajongva ömlök a folyóba
minden perc, mégis
ha a boldogság nem ilyen lenne
nem ez
amiről gyakran biztosítanom kell
magam, hogy valami ilyesmi
az élet, akkor ez a kiscica is
hiába nyivákolna
mellesleg, de azért mégis

FLASH

hiányzott a nő fülcimpájából
egy darab, láttam belőle
a panellakást, a konyháját, ahol lakott
még azt is, hogy onnan már
végeképp nincs hova mennie
képzeletben elköszöntem és
láttam, ahogy végső csinosításul
még megigazítja a terítőt
a fényalbumot az asztalon

82 NAGYCSÜTÖRTÖK

elhal a repülőgépmoraj, ahogy
elszáll a haragom is, pedig elaludtunk
elbóbiskoltunk, nem voltunk itt
nem figyeltünk, vagyis
magára hagytuk
most minden elcsúszik, rossz ízű lesz
szájíz és szuvasság, a megmagyarázhatatlan
bizonyos rossz, ami ólálkodik sunyin és precízen
észveszejtő a romlott hús némasága
a megadás és a szájalom, s nem
mindegy megtisztulunk-e
a fájdalomtól, a feszítettségtől
vagy csak a rozsdá marja
a kárhozott időt

igen, mindenki elintézi valahogy
ez nem okvetlenül hülyeség
de ő az elején sem könnyelműsködött
észrevehetően, most mégis úgy érezzük
hiába minden magyarázkodás
erre még nem találtak ki valami
jó, védekező formulát, akár mint
a rasszizmusra, egyszerűen ki kell
kérni magunknak, okvetlenül
azzal a különös szeretettel

de mégis, talán tényleg elmúltak
azok az idők
s minden abban az értelemben van
ahogy egyféle jelentések lesznek
és ismételt hasonlatok
a szervátültetés sem vezet semmire
eljutunk arra a pontra
mikor magunk döntünk sorsunk felett
s riasztó, összeszart pofával
ódázunk el minden döntést

1.

Ámbra Gyulának nem volt könnyű megtanulnia, hogy a nagy dolgok nem (de a kicsik sem) a harsány csinnadrattával beharangozott tanácskozásokon

84 Nyerges András

KBP

(regényrészlet)

dőlnek el. A számozott kongresszusok, a határozatokkal végződő konferenciák legfeljebb keretét adják olyan alkalmaknak, melyek ténylegesen befolyásolják az eseményeket. Amióta – alig több, mint egy éve – az a megtiszteltetés érte, hogy már nem a delegátusokból álló, párszáz főnyi közönség tagjaként, hanem a vörös drapériás asztalnál ülők között vehet részt az eseményeken, a meglepődéseknek valóságos sorozatát élte át. Szinte mindenről, amihez komoly reményeket fűzött, kiderült, hogy merő formaság, s az ő ázsióját illetően sem sokat számít. Ha fel is kéri egy helyzetértékelő referátumra, vagy arra, hogy másvalaki előadása után fejtse ki a spontán véleményét, ezzel csak a beavatatlanok szemében emelkedik följebb, de a grémium régebbi tagjai számára megmarad (a szó fizikai értelmében is) súlytalan új fiúnak, afféle okostojásnak, amilyenek mindig voltak itt átmenetileg, s egy-két évi tündöklés után eltűnnek a süllyesztőben. Új helyzete még ahhoz sem vitte közelebb, hogy olyan semmisségen változtasson, mint annak a rendje, hogy a piszoárban (lásd kis dolgok) ki mellett állva könnyíthet magán.

2.

Időbe telt, míg rájött, hogy bárminek a megpendítéséhez ki kell várnia, míg a grémium tagjainak hólyagja feszülni kezd, és elhangzik a *most pedig elvtársak tartunk pár perc szünetet* bejelentés. Ilyenkor az ünneplő öltönyben verejtékező, már-már elpilledt grémiumtagok hirtelen felélénkültek, és tülekedni kezdtek, azzal az elszántsággal, hogy bárkin átcsörtetnek, aki közöttük és a plebsz elöl elzárt különfolyosó ajtaja között akadályt képez. Ámbra sokáig nem értette, hogy ennek a rohanásnak miért nem a fotocellával automatikusan nyíló-záródó toalettfülkék elérése a célja, ahol szűrt fény, halk zene, közelítésre zubogni kezdő, hátralépésre elálló vízszög, pontosabban a megoldás ökonómiaja nyugtázza le az embert, s a fülkék száma is megnyugtató, hiszen épp annyi van belőlük, ahányan a grémiumban vannak, tehát senkinek se kell a másikra várnia. Az sem utolsó dolog, hogy ott mindenki diszkrét körülmények között üríthet. Ő – még a kezdetekben, merő tájékozatlanságból – egyszer betévedt oda, és csak ámult és bámult, hogy mi mindenre gondoltak a tervezők! Ott még borotválkozni vagy zuhanyozni is

lehetett volna, finom illatpermet gondoskodott a kellemes közérzetről – és mégsem vette ezt igénybe senki. Az egész grémium nagy előszeretettel tülekedett a biztonságát őrző testület tagjainak szánt közös vécébe, s bár az is hivalkodóan különb volt, mint a köznép számára létesített klozetek, tudniillik ebbe is beépítették a fejlett nyugati toalettkultúra majd’ minden tetszetős, higiéniai áldását, s ennek ellenére sem volt annyira luxuriózus, mint a másík, amit az előkelőségeknek szántak. Ez egyetlen nagy, közös légterű, félkörívalakú terem volt, ahol fülledt, olykor áporodott, átható húgy- és izzadságszag, meg a Molodaja Gvargyija-arciesz és a Csojbalszan marsallról elnevezett kölni penetráns pacsuiliillata keveredett a fertőtlenítőszer csípős aromájával. Ámbra savanyú képpel vette tudomásul, hogy bár a maga részéről jól meglenne a falusi kocsmák és kültelki kispiszkosok méregzöld falú vizeldéit idéző helyiség nélkül, nem teheti meg, hogy a másikat választja, mert aki oda félrevonul, az gyanút kelt önmaga iránt, hogy nem is igazán népi származék, ha pedig nem az, mit keres közöttünk? Addig-addig figyelt, míg rájött, hogy miért részesítik előnyben ezt a vécét: a többieknek szent meggyőződése, hogy a kollektív ürités amolyan népi dolog, a munkás-paraszt jelleget garantálja, s itt arról tesznek tanúságot, hogy nem szakadtak el a vezetettektől, mi több, távol áll tőlük az arisztokratikus fintorgás vagy a dekadens finnyáskodás. A régi káderek (mind egyik egy-egy kétlábonjáró legenda) itt érezték jól magukat, ez a helyzet volt otthonos a számukra, mert mintha azt az időt idézné, amikor ők még legénysorban voltak, és ki a klotyón, ki a budin (aszerint, hogy hol nőtt fel) sanda pillantással méregethette a mellette hugyozót, nem vastagabb, nem bunkósabb-e a fütyköse, pályázhat-e az is a helyi bandavezér posztjára?

3.

Ámbrának azt is meg kellett tanulnia, hogy szabad ugyan, de nem nagyon illik (legalábbis neki, az újoncnak nem) addig sliccet gombolni, vagy a kijárat felé oldalogni, ameddig nincs készen az Öreg is, akinek az üritési művelet mindenki másnál lassabban ment. Hogy miért, az már történelem: előbb a Hadik-laktanyában szorították satuba a tökeiket, majd a nyilas székházból ávós központtá avanszált Andrassy út 60-ban tették ugyanezt, mindig azért, hogy szóra bírják. (Arról nem regélt a fáma, hogy akár ekkor, akár akkor, sikerült-e?) Ezzel a vallatási módszerrel egy életre eldőlt, hogy az Öreg számára minden ürités valósággal cunctatori hadművelet lett, ahol nincs elkapkodott támadás, csak oldalazó kitérés, tehetetlenségnek vélhető várakoztatás (felkészülés a rajtaütésre), és csak mindezek után, megfontoltan következhet a győzedelmes célbaérés. A grémium tagjai áhítattal értékelték, hogy az Öreg,

bár félrevonulhatna a neki fenntartott márványhugyoldába, ahol nem kellene mások furcsálló vagy sürgető pillantását magán éreznie, velük marad, s ezt a jövevények számára úgy fordítottak le, hogy lám, egy igazi vezető még pisálni is demokratikusan pisál.

86

4.

Ez az időnként meglehetősen sokáig elhúzódó rítus, azon kívül, hogy ki-ki hólyagjának megkönnyebbülésével járt, másra is jó volt. A megpendítendő, de plénum elé mégsem vihető problémákkal itt lehetett előhozakodni, főként olyankor, mikor az Öreg épp arra várt, hogy nála is megnyíljon a csap. Aki nem akart tőle külön audienciát kérni, annak elég volt úgy tennie az az NNKV (Nagy Népi Közös Vizezés) közben, mintha számára is keserves kínlódást jelentene a művelet, s közben (úgy is, mint sorstárs) ezért motyog, vagy szentséggel, esetleg fohászkozik. Lehetett tudni, hogy az Öreg az ilyesmi nemhogy nem zavarja, de még segít is neki, hiszen ennek révén érezhette úgy, hogy még itt is más emberek problémáival foglalkozik, a szünet tehát nem miatta, s főképp nem értelmetlenül nyúlik végtelenül hosszúra. Szájról szájra járt és mindenki megilletődöttséget keltett az a mondása, miszerint bennünk az a jó, elvtársak, hogy olyankor is telítődünk, amikor volta-képp ürtünk.

5.

Az Öreg figyelmét az önkéntelen sóhajtások sem kerülték el, amiket kiből-kiből a megkönnyebbülés csalt elő. Ámbra Gyula egy bizonyos speciális helyzet okán tökélt el, hogy ennek alkalomadtán ő is hasznát veszi. Az alkalom abból adódott, hogy közvetlen piszoárszomszédját, a lampaszos nadrágban tántorgó Döme vezérőrnagyot újra meg újra kibillentette lelki egyensúlyából, amit róla rebesgettek, hogy jó ideje már csak a nyugati sajtó rágalomhadjárata tartja meg a posztján. Időről időre felröppent ugyanis a menesztéséről szóló hír, amire a grémium reflexszerűen úgy reagált: hogy mivel amazok szerint leváltjuk Dömét, ezt juszt se tesszük meg neki! Dömét magát felzaklatta a pletyka, aminek most egészen friss alapja is volt, mert egy amerikai magazin olyan fotót közölt, melyen ő düledt szemmel, csurgó nyállal bámul egy olvasztott csokoládéval leöntött, combjait szétterpesztő nőt, a nő pedig egy papírmásé tank tetején pózol, és a kép aláírása így festett: „Döme vezérőrnagy a varsói szerződés hadseregének új csodafegyverét szemléli.” Nem engedjük kilőni az egyik legderekből harcosunkat, újfent így hangzott a verdikt, de – bár zárt ajtók mögött hangzott el, nyílt titokká vált – azt is hozzátették: ez a mostani az utolsó blama, amit még elnéznek neki. Döme őrzöngve minősítette célzatos provokációnak a fotót, de kirohanásaival csak azt érte el, hogy a székére valaki kétszer is *Feine Schokolade Tortenguss* címkéjű konzervdobozt tett, ő pedig

ennek láttán üvöltöni kezdett, ez meg mi akar lenni, és csak kollektív kuncogás volt a válasz. Meghasonlításán semmi más, kizárólag a huszonöt fokos cujka segített, amit naphosszat a korábit meghaladó mennyiségű sörrel váltogatott. Hogy ennek mi a sajtósága hatása, az főleg a konferenciák szünetében mutatkozott meg, amikor is nem volt képes kontrollálni, hogy vad sugárban kilövellő vizelete a kagylóba zúdul-e, vagy netán jobbra-balra (többnyire balra) spriccel? Hogy utóbbi történik, azt ő maga észre sem vette, de a tőle balra álló Ámbra Gyula nadrággjára, néha a cipőjére rendszeresen jutott belőle. Ámbra ilyenkor hiába szisszent fel dühösen, a vezérőrnagy arról sem látzott tudni, hogy kívülé mások is vannak a helyiségben, Ámbra különben is (hozzá képest legalább testileg) jelentéktelen kis szunyogcsődör volt, akít a grémium más tagjai is általában úgy kezeltek, hogy elég lenne ráfújni, attól is elröpülne. Ámbrának az volt az érzése, hogy ez a társaság még ki is nevetné, vagy polgári kényeskedésnek minősítené a panaszát, ha segítséget kérne tőlük. Egyelőre úgy védekezett, hogy elkezdett a konferenciás napokon váltónadrágot és váltócipőt hozni magával, de ettől még az átöltözés kényszerét sértőnek, megalázónak, ráadásul nehezen kivitelezhetőnek érezte. Külön erre a célra rendszeresített rongyot is tartott a farzsebében, amivel a cipőjéről letörölgethette Döme vizeletének nyomait, de ez a megoldás nem volt megoldás, bármi áron el akarta érní, hogy minél távolabb kerüljön Dömétől.

6.

Az egyik szünetben úgy alakult, hogy a piszoárteremben már alig néhányan maradtak, s ő bátran megereszthetett egy kiáltásnak beillő sóhaj, ja-a-aj, uram, teremtőm, ez még áldásból is sok! Az Öreg fülének szánta, az egyetlen valaki fülének, aki anélkül jelölhetett ki számára másik helyet, hogy azt a grémiumtagok megvételözhatnák. A sóhaj folytatása (mely bizonyos tekintetben történetünk lavináját is elindítja), így hangzott, ja-a-aj, mit nem adnék, ha csak kicsit is jobbra húzódhatnék! Remélte, hogy ez fölkelte az Öreg kíváncsiságát, és előbb-utóbb megkérdezi, mi a baja, Ámbra elvtárs? Akkor ő magyarázat helyett magára mutat, s szerényen hozzáfűzi, ez a folt Döme elvtárs műve, de ha tőle kicsit jobbra húzódhatnék, és azért jobbra, mert ő mindig balra tendál, tiszta maradhatnék! Hogy sóhaja az Öreg fülébe jutott-e, egyelőre nem derült ki, az viszont bizonyossá vált, hogy a félkörív átellenes részén ürtő ellenlábasa, Uzdóczi, biztosan meghallotta, mert amikor visszafelé tartottak az ülésterembe, melléje szegődött, s a tőle megszokott szellemeskedéssel újfent tanújelét adta soha véka alá nem rejtett véleményének, most éppen mire spekulálsz, Ámbra, kérdezte, és szúrós pillantást vetett rá, csak nem arra, hogy odaharcolod magad az Öreg mellé, és kifolyás közben nagyobb befolyást szerzel?

7.

Másnapra kiderült, hogy az is meghallotta a sóhajt, akinek szólt, de nem azt hüvelykezte ki belőle, hogy Ámbra a piszoárban szeretne Döme vezérőrnagytól távolabb kerülni. Ilyen hétköznapi magyarázat meg sem fordult az

88 Öreg fejében. Abból indult ki, hogy a teória és az ideológia reszortja bíztatott Ámbrára, tehát ami az ő szájából konkrétumnak hangzik, átvitt értelmű üzenetként értendő. És bár neki korántsincs annyi iskolája, mint ezeknek, akik körülveszik, van viszont jó antennája a rejtjeles üzenetek megértéséhez és valamelyest még élvezte is, hogy legtitikosabb gondolataik kitalálásával időről időre meglepheti őket. Egy újabb szünetben karonfogta Ámbrát a folyosón, és mintha valamely előző nap félbehagyott beszélgetést akarna folytatni, behúzódtott vele egy ablakmélyedésbe, és nem keszegoldalt, bonyolult, távoli célzások formájában közelített a témához, hanem durr belealapon a közepébe vágott, ugye, Ámbra komám, magad is tudod, hogy a kicsit jobbra, amire vágynál, nem lehetséges. Mégpedig azért nem, mert minket amúgyis hetente följelentenek Moszkvában, minekutána ott árgus szemmel figyelik, hogy próbálunk-e bármerre is lépni? Ámbra előbb attól képedt el, hogy a szavai mögé micsoda koncepciót képzelt az Öreg, aztán pedig a feltételezéstől illetődött meg, hogy ekkora horderejű kérdést éppen vele akar megtárgyalni. Olyan válaszon törte a fejét, ami méltó a kapott megtiszteltetéshez, de mivel nem volt a tarsolyában kapásból rávágható válasz, pár pillanatig csak hallgatott, s az Öreg ezt az Ámbra képviselte fiatalabb vezetői korosztály szemrehányásaként értelmezte. Úgy válaszolt a hallgatásra, mintha a bizonyítványát magyarázná, nehogy azt hidd, énnekem nem az jár folyton a fejemben, hogyan lehetne, ahogy mondják, gúzsbakötve táncolni! Ti nem tudhatjátok, hányszor, de hányszor gondoltam már végig, hogy milyen jó volna például lekerülni a *Cocom*-listáról! Ámbra alig állta meg, hogy rá ne szóljon, a *Coordinating* is, a *Committee* is ká-val ejtendő, s ha valaki cé-vel *co-comot* mond, az olyan, mintha a malacát etetné, *coca, ne, ne, ne, coca ne, ne, ne!* Ezt azonban rögtön el is hessegette magától, még a végén azt hinné, lenézem. Az Öreg eközben olyanokat hunyorintott, hogy kacsinásnak is lehetett érteni, nem úgy megy ám ez, ahogy ti elképzelitek! Aki lépni akar, annak meg kell tudni indokolni, de birodalmi szinten, hogy mi a szándéka. Hidd el, Ámbra komám, kezdte, de hirtelen átváltott suttogásba, *aki nem lép egyszerre, nem kap rétest estére*, ez a nagy büdös helyzet. Sokatmondóan nézett rá. Remélem, megértettél? Ámbra agyában ekkor gomolyogni kezdett egy idáig még nem körvonalazódott gondolat füstje, s a hetedik érzéke azt súgta, ragadd meg, kapaszkodj bele, tetszeni fog neki. Ha félénken is, azért föltette a sorsdöntő kérdést, érthetem én ezt úgy, hogy ha csak rajtad múlna, te mindenestre lépnél? Az Öreg bosszúsan csattant fel, hát hogy a fenébe ne lépnék! Ámbra bizonyosságot akart szerezni, de *egybizonyos* irányba is?

Az Öreg a hajtókéjénél fogva megragadta, és az indulat átütött a suttogásán, tán félnótásnak nézek ki, vagy mi a szösz? Mi másért akarnék a *Cocom*-listáról lekerülni, ha nem azért, hogy itt is beinduljon valami? Püff neki, bosszankodott Ámbra, ez a *Cocom* a rögeszméje, és mindig cé-vel mondja, de maga a válasz biztatásnak tűnt. Lépnék én, Ámbra komám, folytatta az Öreg, de erről még ábrándozni is vétek, hiszen a drága jó nyugat olyan feltételeket szab, mintha azt kérné tőlem, hogy köpjek fel a levegőbe, és rögtön álljak is alá! Kár ábrándozni, mi nem húzódhatunk semerre, én már annak is örülök, ha amink van, meg tudjuk őrizni. Egyszerre gyanakvó pillantást vetett Ámbrára, miért kérdezel tőlem ilyeneket? És ha én most azon kezdenék gondolkodni, hogy nem vagy-e provokátor? Hosszasan vizslatta Ámbra riadt, megnyúlt képét, aztán épp olyan hirtelen megnyihült, na jó, te derék fiú vagy, és különben is, mi soványak tartunk össze! Kurta, cinkoskodó nevetést hallatott, majd megint suttogni kezdett, no igen, ha rajtam állna, nagyon is lépnék, de hiába, ha egyszer nem lehet. Megfelelő indok nélkül nem lehet. Megfelelő indok pedig momentán nincs. Már ha jól vagyok értesülve. Momentán, mormolta Ámbra, s ez megütötte az Öreg fülét. Forgatsz valamit a fejedben, úgy látom, de ha azt képzeled, hogy mi majd hamiskártyásokra jellemző fifikás trükkökkel fogunk politikát csinálni, nagyon tévedsz! Ilyesmire én sose voltam és most se vagyok kapható! Ámbra úgy érezte magát, mint gyerekkorában, amikor kikunyerált színes léggömbjét egy idegen felnőtt égő cigarettával rögtön ki is pukkanasztotta. Nem, bökte ki leverten, eszembe se jutna efféle trükközés. Kárvallott képe láttán az Öreg megint a füléhez hajolt, de ezúttal valami biztatót sugdosott, régebben persze én is csináltam stikliket, és egy kis huncutságért se mentem a szomszédba! Ámbra szíve újból a torkában dobogott, csak nem azt akarja ez jelenteni, hogy mégis jöhet némi fifika, ha párt-szerű? Bökjük ki, gondolta, mit veszíthetek? Abból, hogy a piszoárban elke-rüljek Döme mellől, már úgyse lesz semmi, de ha az Öregnek megtetszik a javaslatom, talán ezentúl is komolyan vesz. Félénk torokköszörüléssel próbálta érzékeltetni, hogy attól, amiért megoldást merészel javasolni, még nem képzelet magát napkeleti bölcsnek, csak épp eszébe jutott valami, és nem hallgathatja el. De ha én, esetleg, tudnék mondani ilyen indokot? Az Öreg lépésnyit elhátrált tőle, összecsapott szemmel méregette, és maga volt a kétlábonjáró gyanakvás, mégsem mondta, hogy kötve hiszem. Vagyis, fordította le magának Ámbra Gyula, kíváncsi rá. Az izgalomtól megremegett a hangja, ahogy folytatta, tegyük fel, ha nálunk megint volna baloldali veszély? Az csak elég lenne indoknak? Úgy látta, hogy ennek az elgondolásnak sikerült szöveget ütnie az Öreg fejébe. Ami azt illeti, szólalt meg vontatottan, egyszer már, hatvanegyben, épp egy ilyen dolog vált hasznunkra, annak köszönhetően

lépegethettünk el idáig, ahol most tartunk. Gondolod, hogy ez a recept megint beválna? Úgy látom, hogy ilyenfajta mozgolódás mostanában nincs, a baloldalra talán túlságosan is ráijesztettünk? Vagy meglehet, ez már inkább nemzedéki probléma. A felnőtt párttagság túl fegyelmezett, az nem mer olyat csinálni, amire tőlünk nincs határozat. Maradnának a forrófejű fiatalok, no de övelük ki tud ma szót érteni? A kérdés Ámbra fülében felhatalmazásként csengett, sőt, egyenesen biztatásnak értette, vagy felszólításnak, hogy dolgozzon ki erre nézve elképzelést, találja ki, kikkel és hogyan tovább. Szerette volna tudni, jól érti-e, amit hallott, de erről meggyőződni már nem volt alkalma, mert rohanást jött valaki az Öregért, aki messziről integetett és kiáltozott, tessék gyorsan jönni, onnan keresik! Az Öreg engedett a nőgatásnak, de még odavetett neki búcsúzóul egy félmondatot, sebj, Ámbra komám, erre még visszatérünk.

8.

Ámbra utólag ijedt meg a beszélgetéstől. Nem lehetséges-e, hogy elgalop-pírozta magát? Ha az Öregnek akkor ott több ideje van rá, és elkezdí faggatni, miféle baloldali veszélynek a mézesmadzagját húzta el a szája előtt, mit mondhatott volna? A tarsolyában nem volt más, mint néhány, a kritizálás örvén pimaszkodó vers, néhány elkészerítő hangulatjelentés gyárakból, ahol a megkeseredett korábbi pártfunkcionáriusok marxista alapon azzal fűtik a dolgozók agyát, miszerint ki vannak zsákmányolva, no meg fővárosi presszókban összeülő intellektuelektől vannak lehallgatott beszélgetések, amint éppen a nyugati újbaloldal frázisait csócsálják – s ezen kívül semmi, de semmi, márpedig ennyivel nehéz volna igazolni baloldali veszély létezését. Azt meg végképp nem lehetne ezekkel alátámasztani, hogy a veszély akkora, amekkora már iránymódosítást követel. Be kell látnia, hogy nem sok híja volt, és egy életre lejárhatja magát, mert olyasmit hozott szóba, ami az ő részéről nem több pusztá ötletnél. Az Öreg – talán szelíd mosollyal, de talán felpaprikázva – olyasmit mondhatott volna erre, hogy az efféle felelőtlen és komolytalan ötletelést kikéri magának, az ideje és energiája másra való, s a birodalom központjában a gyöngeségünk jelének tartanak, ha csipcsup dolgokat próbálna feltüntetni komoly veszélynek. Az én fölötteseim számára, mert mint tudjuk, nekem is vannak feletteseim, mi következnek ebből? Hát nem az, hogy hagyni kell a magyarokat, hadd lépegessenek erre-arra, amerre kedvük tartja! Inkább azt mondanák, erősebb kezű vezetés kell nekik, az aztán nem tűrné el, hogy felüsse a fejét bármilyen elhajlás. Ámbra eljutott a lehetséges fejlemények ilyenfajta végiggondolásáig, s ettől valósággal magába roskadt, mert úgy érezte, megint az esett meg vele, ami korábban oly gyakran: a dolgok alapos mérlegelése helyett elkapta a pillanat heve, holott abból még sose származott semmi jó. Egyebek közt ilyen görögtűzserű

fellángolások miatt maradt túlon túl sokáig ifjúságpolitikai vonalon, vagyis mellékvágányon, és meg is mondták neki, hogy a fejlágy benövéséhez hozzátartoznék, hogy az ember, mielőtt másnak stratégiai tanácsokat ad, készítsen előbb leltárt, van-e hozzá muníciója is?

Nyerges András legújabb kötete a szerző mintegy százötven oknyomozó publicisztikai írását foglalja magába. A *Színrebotás* című sorozat célkitűzéseit és módszereit idéző könyv a 19–20. század magyar irodalmi életét eleveníti

92 Farkas Zsuzsanna

IRODALMUNKRÓL A PUBLICISZTIKA TÜKRÉBEN

Nyerges András: *Színünk
és vizsályunk.*

Írások magyar írókról

tétlenül az író fő műve, műveinek összessége vagy életrajza volt.”A szerző már itt leszögezi: nem történészként vagy filológusként közelít a felvetett problémákhoz, hanem „kíváncsi tollforgatóként”, ugyanakkor megesk, hogy kutakodásai során az irodalomtudomány apró tévedéseire is sikerül fényt derítenie. Felvállalja saját véleményét, olykor saját korábbi írásait sem kímélve – a kritikus szemlélet alól önmagát sem mentesíti.

Nyerges András érdeklődésének középpontjában az alkotók politikai-ideológiai körülményekhez való viszonyulása, illetve az ezekkel kapcsolatos „legvaskosabb” és „legingerlőbb” hazugságok állnak. Izgalmas adalékokkal szolgál a megtalálni vélt Petőfi-csontok, a költő eltűnésével kapcsolatos hamis bizonyítékok kapcsán, az Adyról alkotott kép változásáról az aktuálpolitika tükrében, „Móricz elintézetlen ügyeiről”, a politikai hatalom propagandaeszközeként funkcionáló Filmalap működéséről, „vándorló” motívumokról, a publicista Kosztolányiról, Örkény Majakovszkij-fordításáról, Füst Milán és Weöres kapcsolatáról, hogy csak néhány példát említsünk.

A kérdésre, hogy lehet-e újat mondani a magyar irodalom kiválóságainak szinte „csontig rágott” életműve kapcsán, Nyerges másfél évszázad publicisztikai termésével válaszol. Eddig még fel nem tárt, a recepció figyelmén kívül eső cikkek segítségével üt rést az esetenként szinte megkövesedett sémákon, és úgy eleveníti fel a régmúlt irodalmi-politikai csatározásait, hogy közben rávilágít azoknak az évtizedekkel dacoló aktualitására is. Az írások tanúsága szerint ugyanis a szereplők és a „díszletek” változása ellenére bizonyos tendenciák nem sokat változtak a mindenkori politikai hatalom

meg a korabeli sajtó szű-
rőjén keresztül. Olyan
apró mozzanatoknak ered
nyomába a szerző, melyek
a politikai és hatalmi ér-
dekek befolyása alatt for-
málódó, sok évtizedes
közhelyeket is új színben
képesek az olvasó elé
tárni. „Mindig azokról ír-
tam, akikkel kapcsolatban
különösen izgatott valami
– olvashatjuk az előszó
helyett álló „szabadko-
zásban” –, s ez nem fel-

befolyása alatt álló recepció terén. A szerzőnek nem titkolt célja is részben, hogy ezeket a hasonlóságokat elénk tárja: „Hőseim koronként változó recepcióját úgy fogtam fel, mint tükröt, s én az ebben látható képből próbálom kideríteni –mit is? Többnyire azt, amiről vagy hallgatni szokás, vagy elmismásolni a tényeket, egyszerűen mellébeszélni. Irtózom a csontig lerágott közhelyektől”.

93

A szövegek e célkitűzéseknek megfelelően egy-egy „kiszemelt” tévedést a korabeli sajtótermékek eddig ismeretlen írásaival árnyalnak tovább vagy cáfolnak meg, bepillantást engedve a vizsgált korszak kultúrpolitikai légkörébe. Olyan hatásmechanizmusok rajzolódnak ki a példákon keresztül, melyek túlmutatnak az adott kor viszonyain, és leginkább az a fajta politikai-ideológiai irányultságú, stigmatizáló beszédmód nyilvánul meg bennük, amelyet például Szolláth Dávid tanulmányai tártak fel érzékletesen Mészöly Miklós recepciójával kapcsolatban. Nyerges András írásainak tanúsága szerint a szocializmushoz hasonlóan a századelő és a 19. század irodalomkritikáját is a politikai funkcióval összefüggő kétpólusú értékítélet jellemezte, amelynek következtében esetenként még a tiszta humánnum megnyilvánulását is szélsőséges címkékkel illették az aktuálpolitikai helyzettől függően.

Mindemellett olyan esetekre is példákkal szolgál Nyerges, amikor az egyébként nagyszerű alkotó pályafutásából finoman „kiíródott” a múlt ismeretében elítélendőnek tartott politikai tevékenység vagy meggyőződés: antiszemitizmus, szélsőséges lapokkal való kapcsolat, balul elsült politikai szerepvállalás. Kényes kérdéseket feszeget és hoz napvilágra a szerző, melyek egy dialógus elindítójaként vagy folytatójaként eddig nem tisztázott irodalomtörténeti problémák árnyaltabb megválaszolásához is hozzájárulhatnak.

A szerző sajátos humora, iróniája nem pusztán nyelvezetében, de az itt-ott felbukkanó műfaji játékosságban is megnyilvánul. A szövegek nagy része a szerző önvallomását is tartalmazó tényfeltáró kiesszé, ugyanakkor előfordul köztük egy-egy fiktív „levél a múltba”, illetve a múltból: Nyerges András eljátszik a gondolattal, mit írna korunk publicistájaként Vörösmartynek, Márainak, József Attilának vagy például Mándy Ivánnak. Milyen levelet kaphatott volna az időződő Arany egykori barátjától, Petőfitől a síron túlról? A szövegekben való tájékozódást a tartalomjegyzék mellett részletes névmutató is segíti.

„Írások magyar írókról” szórakoztató stílusban, melyek révén érdekes és hasznos információkkal gazdagodhat minden irodalom iránt érdeklődő olvasó. (Kronosz Kiadó, Pécs, 2016)

Kattanás

(A WA24 dizájn ikonmeteorológiai
és merológiai feltárása¹)

*„Falon az inga lassú fénye villan,
Oly tétován jár, szinte arra vár,
Hogy ágyam mellett kattanjon a villany,
S a sötétben majd boldogan megáll.
Pihenjünk. Az álomba merülőknek
Jó dolga van. Megenyhül a robot,
Mint ahogy szépen súlya vész a kőnek,
Mit kegyes kéz a mély vízbe dobott.”*
(Tóth Árpád: *Jó éjszakát*, 1913)

„A csekély valószínűséggel megvalósítható, de nagy előnyökkel kecsegtető eshetőségeket ugyanúgy számba kell vennie, mint a nagy valószínűséggel keresztülvihető, de kis előnyt biztosító eshetőségeket.”
(Erdély Miklós: *A posztneoavantgard magatartás jellemzői*, 1981)

Vigyázat művészet!

A Kattanás cím egyrészt azért tűnik jó megoldásnak, mert a műtárgyakban elsősorban még mindig csak a tárgyakat látjuk, ritkán gondoljuk végig a beljük kódolt szellemi javaslatokat. Legtöbbször csak „bekattan valami” általuk. Sokszor pedig „elkattan az agyunk” a művészettől. Másrészt, az „Ás” az archeológiai módszerre utal. Harmadrészt, ha az ember a fluxus műveket néz, és átjut a „kattanás” átjáróján, ráérez arra, hogy tényleg megtapasztalható a legalapvetőbb dolgok „áramlásnak indulása”. A Tóth Árpád-javaslatról már nem is beszélve, miszerint jó dolga van az álomba merülőknek, mert kiszabadulhat a kőnehéz valóság-robotból, így történelmen túli óra is ketyegni kezd a csendben. Előáll a ritka pillanat, amikor a végső igazságokkal is gondunk akad.

Wilhelm Wagenfeld WA24 (ami leginkább egy gomolygó bombafelhő mása) néven elhíresült lámpáját igyekszem feltárni két nem igazán klasszikusnak mondható archeológiai eszközzel. A meteorológiával a dizájn kontra művészet jelentés-felhőit (színeváltozásait) csapoljuk meg, a merológia a tárgy-ember-természethármasság újra kalibrálásában játszik. 95 Az archeológia feltárás azért is adekvát, mert a WA24 egy re-edition, azaz maga is egy sajátos archeológiai produktum. A bauhaus dizájnér Wilhelm Wagenfeld (aki egykor tervezte) és a kiadó Walter Schnepel (aki később előásta) kettős kötésében áll.

A tárgy-meteorológiai jelentésemet azzal kezdem, hogy elkatintom a villanyt, mert jön a jelentésadás trópusvihara, azaz, ha lecsapoljuk a műtárgy jelentésfelhőből a tárgyat, akkor a mű orkán szerűen söpör végig a befogadói szemantikán. A merológiai jelentésemet pedig azzal, hogy vigyázat művészet!

Az igazság azonban az, hogy a történelem hajnalán az ember összekötötte létét a tárgyakkal és ez a termékeny együttlét nagyon úgy tűnik oda vezet, hogy a tárgyak leválnak az emberről, megszűnik a történelem, és egy új időszámítás veszi kezdetét.

Erre a fényes következtetésre azért jutottam, mert az elmúlt hetekben Maria és Walter Schnepel lámpa-gyűjteményével foglalkoztam, mégpedig úgy, hogy a jeles műgyűjtő házaspár Ludwig Múzeumban látható Fluxus gyűjteményével összenéztem a Kiscelli Múzeumban megtekinthető „Lámpa!” című tárgyegyütttest. A WA24 és a fluxus egy belső brainstormingban egyesült bennem: az ember és tárgy, a mű és tárgy, végső soron pedig a történelem egyben látásával. Archeológiai kalandozásom alatt aztán elkattant a történelem lámpása és a vaksötétben megértettem, hogy bizonyos értelemben a világ végére jutottam. Ráadásul az értelmezési vihar alatt eltűnt a tárgy, csak a mű narratív mély-struktúrája maradt, így visszafelé is le kellett játszani újra az egészet, mint a régész, aki tudvalevőleg fordítva ül az idő paripáján és úgy nyargal előre. Ráadásul a brainstormingban darabjaira hullott WA24 tárgyat (hogy a jelentésalkotásból jelentés-szerszámokat is nyerjek) a meteorológiai ásómmal kellett előásnom az episztemológiai sít alól, és végül a részeket merológiai szöszmötöléssel re-konstruáltam. Ahhoz, hogy felfejtsem, mi is történt valójában, most képletesen újra felkattintottam WA24-et, hiszen ez a terítéken lévő Licht-Gesamtkunstwerk úgymond ősvillanása.

Machen Sie es doch!

A WA24 bombafelhője úgy jött az evilágra, hogy a weimari Bauhaus fémműhelyét irányító Moholy-Nagy László 1924-ben arra ösztökölte a 24 éves Wilhelm Wagenfeldet, hogy a fiatalember álljon elő egy lámpával! A WA24

egykori metszeteit aztán Walter Schnepelegy Brémához közeli művészfaluban megtalálta.1976-ban felkereste Wagenfeldet Stuttgartban, hogy anno miért nem gyártották le a lámpát. Mire Wagenfeld: „*Machen Sie es doch!*”.

96 A szót tett követte: Wilhelm megcsinálta a ráncfelvarrást, Wal-
ter pedig megalapította a Technolumen céget és elindította a gyártást. 1980-ban indult új, immár valós útjára a „dizájn-bomba”, ami alaposan felrázta a „formatervezés kontra művészet” kombót. De Schnepelék továbbra sem maradtak nyugiban, és 1995-ben újra rákapcsoltak: fluxus művészeket kértek fel a WA24 tárgy átdolgozására. A mára 25 darabra duzzadt WA24 műegyüttes képezi a kiállítás alapját, amely most a Kiscelli Múzeum kurátora B. Nagy Anikó javaslatára kiegészült további 5 magyar képzőművész WA24 átdolgozásaival is.

De vissza Wagenfeldhez a Bauhaus lakatosműhelyébe, akinek a Weimarban nyüzsgő,láttnoki művész-mestereknek hála egyszerre több,egymásnak szögesen ellentmondó „elgondolás-dizájn” kellett összekalapálnia. Wilhelmekegy olyan közegben kattant be a lámpa ideáltipikus képe, ami egyrészt az automatizmust és a gépeket, másrészt az über-szubjektívizmust sztárolta. Egyrészt tehát a leegyszerűsített használhatóság, másrészt pedig a művészet és önmaga felszabadítása ösztönözte. Így talán érhető, hogy a bombafelhő alakot nyert WA24, mint egy időzített elméleti bomba ketyegett évtizedekig, de a „művészet kontra tárgy robbanás” Walter Schnepel és Fluxus belépéséig váratott magára.

Nem-művészet művészet

Atárgy-meteorológiai menet úgy folytatódik,hogy 1.) a felhőszakadás, a tömeg fecsegése,vagy a mikrobák mozgása épp oly gyönyörű és figyelemre méltó, mint a művészet maga. 2.) Ha ugyanolyan élmény szerűen tudnánk megélni a konkrét világot, mint a művészetet, akkor nem lenne szükség sem művészetre,sem művészekre. Ezeketa fluxus szervező-pápája, George Maciunas ajánlja. Lekattintjuk az illuzionista(realista) művészetet és felkattintjuk a konkretista (fluxus) nem-művészet művészetet. Miért is? Mert a konkretisták konkrétan és anyagszerűen állnak a valóság megragadásának előterében. A legjobb példa talán René Magritte elhíresült (*Ceci n'est pas une pipe*) vászna, amelyen megtapasztalhatjuk, hogy a pipa realista, azaz illuzionista képe egyrészt nem pipa, másrészt a pipa fa, a kép pedig festékkel összekent vászon. Ezt az ellentétet kívánta feloldani a fluxus, a perdöntő módszer segítségével, amely mintegy a művész nélkül és automataként hozza létre a művet.

A fluxus egy új valóságkötés, amit az anyagszerűség és a látszólagos véletlen ural, mint a természeti folyamatokat. A fluxus még a légies és illékony zenét is lerakta a földre az anyagszerűség nevében. A fluxus azt mondja,

hogya a zongora szerkezetén alapuló hangok csak illúziók, de ha egy konkrét zongorát egy konkrét fűrészszel konkrétan ketté vágunk, akkor a fa és a fűrész fémjének konkrét találkozási pontja konkrét anyagiságot eredményez. Így maga a valóság szólal meg közvetlenül és automatikusan, és a nem-művészet művészet eltünteteti a művészet és a valóság dichotómiáját. A fluxus 97 ellene van a „művészet célszerűségének, formáltságának, értelmességének, mert az antiművészet élet, természet, igaz valóság – egy és minden”, mondja Maciunas. De mi az univerzálisabb jelentősége a művészet és a nem-művészet művészet le és felkattintgatásának?

Szenvedéstörténet kontra üdvtörténet

Például az, hogy konkrétan foglalkozunk a hosszútávú jövőnkkel! Próbáljunk a csekély valószínűséggel megvalósítható, de nagy előnyökkel kecsegtető üdvtörténeti paradigmákra is koncentrálni (!), és ne csak a nagy valószínűséggel keresztülvihető, de kis előnyt biztosító eshetőséget, azaz a közeljövő illúzióit kergessünk.

Az ember a természettel való kölcsönhatása során létre hozott egy mesterséges második világot (a tárgyak univerzumát), amelyet önmaga meghosszabbításának szánt, és amely napjainkban, belépve a szingularitás korában úgy tűnik az ember nélkül is képes a természettel kommunikálni. Mindez nagy lehetőségként, de nagy veszélyként is felfogható. A lehetőséget a kényelmesebb élet reményében az intelligens tárgyak segítségével ragadhatjuk meg, míg a veszélyt mindennek a másik oldala jelenti, nevezetesen, ha ez az intelligencia úgy mond az embertől függetlenül kezdi átírni azt a viszonyrendszert, amelyet az ember a fizikai világ és önmaga közé épített (tárgyak), és amely köztes installáció következményeit a történelem fogalmával próbálunk megragadni. Mindez az eddig történelmi paradigmákkal kölcsönhatásban két jövő forgatókönyvet ad ki: egy negatív, amikor a tárgyak nyelik el az embert, és egy pozitív, amikor az ember nyeli el a tárgyakat.

A tárgyeltüntetésben (a művészet színváltozásában) nagy gyakorlatot szerző fluxus művészek mindezt már korábban is felvetették, ha nem is teljesen az alábbi elgondolás szerint. Például Joseph Beuys az illuzionista szobrászat gyakorlata helyett egy társadalmi szobrászatot javasolt. Egy a természetben alapuló politikai és ökológiai konszenzust gondolt el, amelyet szociális plasztikának nevezett.

Induljunk ki egy hasonlóan nagy előnyököt biztosító eshetőség számbevételétől, amely a negatív forgatókönyv pozitívra cserélésén alapszik. Az ember gondját röviden úgy fogalmazhatjuk meg, hogy mivel az ember megkülönbözteti magát a természettől, idegennek és végesnek érzi önmagát, és ezáltal szenvedéstörténetet valósít meg az üdvtörténet ellenében.

Hogy lehet ezt megfordítani? Úgy, hogy az „ember-természet halmazban” megváltoztatunk egy részelemet.

Amiképpen a nem-művészet művészet felszámolta a mű és a valóság ellentétét az illuzionista műtárgy elhagyásával, úgy változtathatjuk át a szenvedéstörténetet üdvtörténetté a tárgyak embertől való leválasztásával. Ha az ember képes a tárgyak meghaladására, akkor nem a tárgyak nyelik el az embert (amint a szingularitás jelen pillanatban azt sejtetni engedi és ezáltal félelem-jövőt „ír”), hanem fordítva. Az ember a pozitív sejtésének (üdvtörténet) engedelmessé válik a pozitív forgatókönyv megvalósításával tölti fel képzeletét, majd gyakorlatát. A pozitív forgatókönyv beteljesítésével felszámolhatja a kettősből származó zavarát és agresszióját, és visszatérhet az egységbe és a gondoskodáshoz. Mindehhez elméletileg csak a tárgyak kódolását kell megváltoztatnunk. De mi alapján végezhetjük el a tárgyak újra in-formálását?

A tárgyak kettős elnyúlása

A tárgyak egyik végpontja az ember felé nyúlik (időbeli), a másik pedig a természet felé (térbeli). A kettő egymástól távolodni látszik, azonban nem zárható, hogy a folyamat megfordítható. Ha a tárgyak elnyúlásai összeérnek, akkor egy másik időszámítás veheti kezdetét, az ember pedig lekapcsolódik a tárgyakról és visszatér a természethez.

Mindez megvalósítható, ha megtaláljuk az alábbi kérdések megoldását. Mitől van a tárgyaknak ilyen kitüntetett univerzális és objektív jelentősége? Valamint mi az alapja a tárgyak kettős elnyúlásának? Válaszunk egyszerű és egy dologra koncentrálna: a tárgyak képesek a „távol lévőt” az *itt*-ben és a *most*-ban megjeleníteni, helyettesíteni, képviselni. Azaz a tárgyak narratív mély-struktúrával is rendelkeznek. Azonban a tárgyak elbeszélői, kvázi in-formálási képessége más és más módon valósul meg, és ez a megvalósulási módszer alkotja a történelem fejezeteit, avagy paradigmáit.

A tárgyak narratív struktúrája először úgy valósult meg a történelem során, hogy a tárgyak anyagi összetétele nem állt kapcsolatban azzal, amit elmeséltek. Még ez a paradigma van érvényben, bár kezdünk erősen kilógni a horizontból. Másodszor pedig úgy, hogy az anyagi összetevők határozzák meg a tárgyak narratíváját, amiképpen egy mikrochip információs tároló kapacitása függ az anyagi hordozójától, csak dimenzionálásán nagyobb mértékben. Ez lesz a következő történelmi paradigma kvantumugrása.

A tárgyak e két narratív potenciálját, ahogy mondani szokás ég és föld választja el egymástól. Az elsőben a hasonlóságon alapuló egyszerű illúzióról van szó, mint az illuzionista művészetben. A második esetben azonban arról, hogy az emberi tudás behatol az anyag mélyszerkezetébe és azt át-strukturalja, mint ahogy a nem-művészet művészet is átváltoztatja a művészetet

valósággá. Az első esetben a mémek további más mémeket hoznak mozgásba. Második esetben a mémek mutálódnak, kilépnek magukból és egymásba lépnek, exegézisbe kezdenek, és valami olyasmi jön létre, amelyet a teológia teremtésnek, a tudomány pedig keletkezésnek, és/vagy világ-eseménynek nevez.

99

Ha a tárgyak ember felé és a tárgyak természet felé lévő nyúlványai összeérnek, akkor megszűnik a tárgy és ember dichotómia. A tárgyak megszűnnek a mai értelemben tárgyaknak lenni, és ez az emberi létezés új dimenzióját fogja beiktatni. Amint a tárgyak nyúlványai 360 fokos szögben összeérnek, a tárgyak illúziója elillan és az ember és a természet világa újra összeér. A kettőséget az egység, a szenvedéstörténetet az üdv-történet váltja fel.

Zúgás, kavardás, tumultus?

De mi a valószínűsége, hogy mindez megtörténhet? Válaszunk kettős. Egyrészt a művészet radikális invencióinak és javaslatainak figyelembevételével lehetőségként tekintünk a sejtés valóságra gyakorolt hatására (Például a WA24 re-edition bombafelhője újra és újra felrobant, és a létrejövő nem-művészet mű elnyeli a tárgyat.) Másrészt számításba vesszük, hogy a fizikai világot uraló determinációk és véletlenek alapján a dolgok jóra és rosszra egyaránt fordulhatnak. A természet az ember, és az ember a természet kontinuum. Az emberi szellem beáramolhat a világ mélyszerkezetében. Michael Serres tudományfilozófus szerint a természetben a reális maga a nem racionális. A törvény, a szabály, a rend, mindaz, amit így nevezünk, olyannyira valószínűtlen, hogy a nemlétezés határán áll. A racionális ritka és szokatlan, szinte azonos a nemléttel, a nullával, a semmivel. A rendetlenség majdhogynem mindig jelenvaló. Vagyis felhő vagy tenger, vihar vagy zúgás, kavardás és tömeg, káosz és tumultus. A rendetlenségbe a jó is beleférhet.

A tárgyak tumultusa meteorológiája vihart jelez. A merológiai pedig a világ-halmaz átstrukturálásért kiált. A WG24 narratív struktúrájának feltárása közben a művészet folytonos színeváltozásának mintázatára ismerünk. Plasztikusan, de részleteiben és részletesen mutatja be, hogy a művészet miként válik le az egészről, hogy elkerülje a pusztá tárgyszerepből adódó használatba vételét (ezáltal a gondolati kifosztását), és ugyanezen elkerülési mozdulattal vissza is köti magát az egészhez, miközben mintegy a tárgyba rejti el magát. Ez a művészet folytonos „megkísértés-története”.

A rész játszik az egészszel, mint az éjszakai kútba tekintő ember tükörképe, amelybe beleolvad a csillagos égbolt. Ugyanakkor a macska az égérrel, mert valójában a művészet valahol véresen komoly játékként a

legélvezhetőbb. Ha az ember fluxus műveket néz, szinte automatikusan ráérez, hogy a megtapasztalható áramlása kap prioritást.

- 100 ¹ Az alábbi esszé két kiállítás összevetésén alapul: 1.) **Fluxus és barátai** - Válogatás a Maria és Walter Schnepel Kulturális Alapítvány és Gyűjtemény műtárgyaiból. 2017. szeptember 22 - 2017. november 26. Kurátor: Lisa Simon. 2.) **LÁMPA!** – Egy design ikon a kortárs művészet fényében – Maria és Walter Schnepel Kulturális Alapítvány és Gyűjtemény - Kiscelli Múzeum, 2017. szeptember 29-december 31.-ig. Kurátor: B. Nagy Anikó, Ingo Claus.

RIGMUS TÉLRE

Mondd magadnak
ha fagyni kezd és köd szítál
hogymint továbblépkedsz
egyazon zenére
mindegy hová jutsz
a sötétség kupolájába
vagy a hó völgyébe
a hold tekintetének
roppant fehérsége alatt.
Ma éjszaka mikor fagyni kezd
mond magadnak
hogymint tudsz
csupán csontjaid zenéje
lépteid közben. És ez egyszer
le fogsz tudni feküdni
a téli csillagok apró tüze alá.
És ha történetesen nem tudsz
tovább- vagy visszamenni
és ott kötsz ki
ahol bevégzed
mond magadnak
mikor utolszor ráz ki a hideg
hogymint szereted ami vagy.

(Fordította: Szilágyi Mihály)

HA JÓ A TÉL

A bolondok és a hajléktalanok
a dúsgazdagok kriptáiba bújnak
a hideg időjárás elől
bevackolódnak rongyaikba
és csak akkor tűnnek el

ha frissen vágott rózsák illatát hozva
felbukkan a halottaskocsi
a havas vállú gyászhuszárokkal
akik sietve leteszik a nehéz koporsót
hogy vigye a pokolba
a Sátán luxusvonata

melyen az utasok lerúgják cipőjüket
lakmároznak és olyan borokat isznak
melyekhez az Isten se jut hozzá
s akiknek tüzek közt elhúzó látványát
fázó sorstöröttek hosszú sora
igyekszik elkapni a sínek mellől.

(Fordította: Szilágyi Mihály)

KARÁCSONYFAVÁSÁR

A karácsonyfa háborús menekült, zöld
zubbonyos hadirokkant. Megmaradt
fél lábán állva, sorstársaiba kapaszkodik.

Ledöntjük, akár egy fenyőt.
Megkötözve végigvisszük az utcákon,
betuszkoljuk az ajtón, és a sarokba állítjuk.

Maga alá csupán egy pokrócot,
szomját oltani semmit nem kap,
majd ünnepélyesen körbeörüljük.

A fejébe nyomott csillagos süveg alatt
elfojtja önérzetét, és mindent elkövet,
hogy úgy látsszon: él és virul.

(Fordította: Szilágyi Mihály)

Folyóiratunk a
NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM és az EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA
anyagi támogatásával jelenik meg.
Terjeszti a Budapesti, a Nemzeti és a Vidéki HIRKER RT.
és alternatív terjesztők

Szerkesztők

JÁSZ ATTILA – Csendes Toll (főszerkesztő, kiadóvezető)
PAPP MÁTÉ (költészet rovat: mahbija@gmail.com, Zene online rovat)
REICHERT GÁBOR (kritika rovat: reichertgabor87@gmail.com)
SZÉNÁSI ZOLTÁN (főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő, próza rovat: szenazol@gmail.com)
SZŰCS BALÁZS PÉTER (Füstjelek online rovat)

Lapterv és műszaki szerkesztés
SELLEYEI TAMÁS OTTÓ

Munkatársak

ACSAI ROLAND
BUCSI-KOVÁCS ANIKÓ
MURÁNYI SÁNDOR OLIVÉR
TURI MÁRTON
POGRÁNYI PÉTER

Tiszteletbeli munkatársak

BUJI FERENC
CSEKE ÁKOS
MONOSTORI IMRE
MUZSNAY ÁKOS
VASADI PETER

ÚJ FORRÁS

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
ALAPÍTÓ A KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
JÓZSEF ATTILA MEGYEI KÖNYVTÁRA

Megjelenik évente tízszer
Alapítva ezerkilencszázhatvankilencben
Alapító főszerkesztő: PAYER ISTVÁN

Szerkesztőség: 2836 Baj-Szőlőhegy 2722/4
E-mail: jasz.attila@ujforras.hu. Interneten olvasható: www.ujforras.hu
Előfizethető az Új Forrás szerkesztőségi címén. Előfizetési díj egy évre 5000 Ft.
ISSN 0133-5332

Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár. A kiadásért felel: Új Forrás Kiadó Nonprofit Kft.
Készült a Sollers Kft. nyomdájában Tatán.